

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Renáta Boráková

**Ochrana soukromého a rodinného života při ukládání trestu –
reflexe nálezu II. ÚS 2027/17 v praxi obecných soudů**

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Ochrana soukromého a rodinného života při ukládání trestu – reflexe nálezu II. ÚS 2027/17 v praxi obecných soudů“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 142 653 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 3. 3. 2023

Renáta Boráková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat JUDr. Maximovi Tomoszkovi, Ph.D., za odborné vedení při vypracování této diplomové práce, poskytnuté konzultace a přínosné připomínky.

Obsah

Seznam použitých zkratek	6
Úvod	7
Filozofická východiska práce	7
Právní východiska práce	8
Cíle práce, definice výzkumných otázek, aktuálnost tématu	10
Systematika a metodika práce	12
1 Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2027/17, předcházející a navazující řízení	14
1.1 Řízení předcházející vydání Nálezu	14
1.1.1 Řízení u okresního soudu, krajského soudu a Ústavního soudu	14
1.1.2 Řízení u Nejvyššího soudu	15
1.2 Nález ÚS ČR ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17	16
1.2.1 Mezinárodní závazky a precedenční závaznost Nálezu ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17	17
1.3 Nálezem zcela neřešené otázky	19
1.3.1 Mělo by docházet k posuzování NZD v situaci, kdy se rodič již nachází ve výkonu NEPO?	19
1.3.2 Měl by se NZD posuzovat jen při výlučné péči rodiče?	19
1.3.3 Možné zneužití Nálezu obviněným aneb jak dlouho by měl zájem o dítě trvat?	20
1.3.4 Měla by hrát roli délka NEPO?	21
1.4 Nálezem výslovně neřešené otázky	21
1.4.1 Test proporcionality	23
1.4.2 Zjišťování nejlepšího zájmu dítěte	25
1.5 Rozhodnutí ve věci po vydání Nálezu	26
2 Empirický výzkum	29
2.1 Vzorek rozsudků	29
2.1.1 Proces získávání rozsudků	31
2.2 Metodologie empirického výzkumu	32

2.3 Výsledky empirického zkoumání	33
2.4 Praxe obecných soudů	37
2.4.1 Přihlédnutí k NZD ve prospěch i neprospěch rodiče	37
2.4.2 Převážení zájmu na potrestání pachatele	38
2.5 Zhodnocení dopadů Nálezu	41
3 Odkaz na Nález a posouzení NZD v trestních rozsudcích	43
3.1 Výsledky	44
3.2 Praxe obecných soudů ve vztahu k Nálezu	45
3.3 Praxe obecných soudů ve vztahu k NZD v případě uložení alternativního trestu	48
4 Diskuze nad příčinami a řešením současného stavu	51
4.1 Rozhovor se státním zástupcem okresního státního zastupitelství	51
4.2 Rozhovor s předsedou OS	52
4.3 Rozhovor s advokátem	53
4.4 Ústavněprávní zhodnocení současného stavu	54
4.5 Možnosti změny	55
Závěr	57
Seznam použitých zdrojů	61
Shrnutí	73
Summary	74
Seznam klíčových slov/Key words	75

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
ČR	Česká republika
KS	krajský soud
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR
Nález	Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17 (N 137/86 SbNU 315)
NEPO	nepodmíněný trest odnětí svobody
NS	Nejvyšší soud ČR
NZD	nejlepší zájem dítěte
Obecný komentář č. 14	Obecný komentář Výboru pro práva dítěte OSN č. 14 z roku 2013 k právu dítěte na uplatňování jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska (čl. 3 odst. 1)
ObS	obvodní soud
OS	okresní soud
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
RZS	RZS
SZ	státní zástupce
TČ	trestný čin
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ÚPD	Úmluva o právech dítěte
ÚS	Ústavní soud České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZSPI	zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Filozofická východiska práce

„Na okraji malého, docela malinkatého města byla stará, zřustlá záhada, v té záhradě stál starý domek a v tom domku bydlela Pipi Dlouhá punčocha. Bylo jí devět let a bydlela tu úplně sama. Neměla maminku ani tatínka, ale to byla vlastně výhoda, protože jí nikdo neposílal do postele, zrovna když se jí chtělo být vzhůru, a nikdo ji nenutil jíst ovesnou kaši, když měla chuť na bombóny.“¹ I když by se mohlo někdy zdát, že nemít maminku nebo tatínka, nebo dokonce oba rodiče může být výhoda, ve skutečnosti je tomu právě naopak. To platí samozřejmě za předpokladu, že se jedná o rodiče fungující. Ti šťastnější se mohou zamyslet nad tím, co jim matka a otec dali a zhodnotit, zda by se jejich rodiče dokázali navzájem plnohodnotně nahradit.

Rodinné prostředí je považováno za základní zdroj vlivů formujících vývoj člověka. Rodiče působí na základní psychické, sociální a tělesné charakteristiky vývoje dítěte od narození zásadně až do dospělosti. Ovlivňují především jazykové a komunikační schopnosti dítěte, jeho emoční a kognitivní vývoj, hodnoty, předsudky a postoje.² Z toho plyne, že dětství je pro tvorbu osobnosti tím nejdůležitějším obdobím v životě člověka. Přesně to se snažil Antoine de Saint-Exupéry vyjádřit svým slavným výrokiem „pocházím z dětství“.

Děti jsou zvlášť zranitelnou skupinou, která se sama obvykle nedokáže bránit, a proto je nutné poskytovat jim zvláštní ochranu.³ Děti mnohdy trpí za něco, co ani samy nezpůsobily, často s celoživotními následky, a to také z důvodu omezeného nebo dokonce nulového kontaktu s rodičem. U dětí můžeme v takovém případě pozorovat psychické, sociální i zdravotní problémy. Objevují se výchovné obtíže, neúspěch ve studiu a je ohrožen jejich celkový vývoj.⁴ Je nutné si uvědomit, že z každého dítěte bude jednou dospělý člověk, který bude pravděpodobně také jednou předávat své hodnoty, vzorce chování a postoje svým dětem. Otázkou tak je, zda rodič dokáže svému dítěti předat či poskytnout něco, čeho se mu samému nedostávalo, případně změnit, pro něho normální, vzorce rodinného chování. Ne nadarmo se říká, že děti jsou naší budoucností.

Zájmem společnosti by mělo proto být, aby každé dítě vyrůstalo v úplné milující rodině, ve které se může dítě nejlépe vyvíjet, jelikož bezpečná „domácí základna“ je nepostradatelná pro

¹ LINDGRENŮVÁ, Astrid. *Pipi Dlouhá punčocha*. 2. vydání. Praha: Albatros, 1985, s. 7.

² ŠKRABÁNKOVÁ, Jana. Vliv rodinného prostředí na utváření osobnosti. *Pedagogická orientace*, 2004, č. 1, s. 38.

³ KOMEL, Martin. Některé problematické aspekty principu nejlepšího zájmu dítěte. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 3, s. 88.

⁴ STOKLÁSKOVÁ, Marie a kol. Děti jsou bez viny: Metodika pro práci s rodinami s uvězněným rodičem [online]. *Centrum pro rodinu a děti Přerov, z.s.* 2018, s. 8 [cit. 2022-10-13]. Dostupné z: <https://www.nadacesirius.cz/soubory/projekty/deti-bez-viny/Deti-jsou-bez-viny-Metodika.pdf>

optimální fungování a duševní zdraví dítěte.⁵ To, zda se dítě narodí do fungující rodiny, nebo ne, stát samozřejmě neovlivní, nicméně, zjednodušeně řečeno, pokud rodič svému dítěti více prospívá, než škodí, měl by se stát snažit tento stav ze všech sil udržet. Co z toho ale plyne pro ukládání sankcí rodičům?

Právní východiska práce

LZPS zakotvuje základní lidské právo na ochranu soukromého a rodinného života ve svém čl. 10 odst. 2, který stanoví, že „každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“⁶ Tomuto právu poskytuje ochranu také Úmluva ve svém čl. 8, kdy ESLP dospěl k závěru, že právo na soukromý a rodinný život je třeba vykládat s ohledem na to, že NZD je v rámci rodinného práva stavěn do popředí.⁷

Zvláštní ochrana dětí a rodičovství je pak zakotvena ve čl. 32 odst. 1 LZPS, který stanoví, že „rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.“⁸ Dle čl. 41 odst. 1 LZPS se lze čl. 32 odst. 1 domáhat jen v mezích zákonů, které tento článek provádějí. Proto je nutné aspekty rodinného života spadající pod (silnější) ochranu čl. 8 Úmluvy chránit skrze ochranu rodinného života obecnou prostřednictvím čl. 10 odst. 2 LZPS, aby byla zachována dostatečná ochrana tohoto práva (podobně viz nálezy ÚS ze dne 20. 2. 2007, sp. zn. II. ÚS 568/06).⁹

Dle č. 24 odst. 2 Listiny základních práv EU „při všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte.“¹⁰

Podle ÚPD, a to čl. 3 odst. 1 musí být NZD „předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.“¹¹ Přímou použitelnost (self-executing) přičkl tomuto článku ÚS v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 31/96.¹² Z toho plyne nutnost zohlednění NZD při jakékoli činnosti týkající se dítěte, včetně soudního rozhodování, jak judikoval ÚS v Nálezu, jehož praktické dopady na rozhodovací praxi obecných soudů si klade za cíl tato práce prozkoumat.

⁵ BOWLBY, John. *A SECURE BASE: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. London: Routledge, 1988, s. 122.

⁶ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ RZS velkého senátu ESLP ze dne 22. 4. 1997, X, Y a Z v. Spojené Království (č. 21830/93).

⁸ Tamtéž.

⁹ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 298.

¹⁰ Listina základních práv EU, 2012/C 326/02, Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=CS>

¹¹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů.

¹² Nálezy ÚS ze dne 9. 4. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 31/96 (N 41/7 SbNU 279).

Čl. 1 odst. 2 Ústavy stanoví, že ČR dodržuje mezinárodněprávní závazky, kdy ÚPD je díky čl. 10 Ústavy součástí právního řádu ČR s aplikační předností před zákonem. Rodině poskytuje ochranu také čl. 10 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a čl. 17, 23 a 24 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.¹³

Výbor pro práva dětí OSN vydal Obecný komentář č. 14, týkající se článku 3 odst. 1 ÚPD, ze kterého plyne, že NZD má tři složky. Jednak se jedná o zakotvení hmotného práva na zvažování NZD, dále zakotvení NZD jako interpretační zásady a konečně koncepce NZD jako procesního pravidla, ze kterého plyne požadavek na zdůvodnění, „*co bylo v daném případě konkrétně posouzeno jako nejlepší zájem dítěte, na jakých kritériích je rozhodnutí založeno a jak byl nejlepší zájem dítěte poměřen s jinými hledisky, ať již se jednalo o obecné koncepční otázky nebo jednotlivé případy.*“¹⁴ Pokud se jedná o trestní věci, vztahuje se princip NZD také na „*děti ovlivněné situací jejich rodičů, kteří se dostali do střetu se zákonem.*“¹⁵

Je otázkou, zda je NZD samostatně stojící právo, nebo zda je součástí práva jiného. ÚS ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 1737/16 dovozuje, v souladu s Obecným komentářem č. 14, „*(hmotné) právo dítěte na to, aby byl jeho nejlepší zájem předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí*“¹⁶. Tato otázka do jisté míry souvisí s tím, zda je na dítě nazíráno jako na objekt ochrany nebo jako na nositele práv.¹⁷ Jsem toho názoru, že děti by neměly být pouhými objekty práva, ale jeho subjekty, jelikož neexistuje důvod, proč by tomu mělo být naopak. Dětem by měla náležet všechna základní práva a svobody, která náleží dospělým, tzn. že NZD je součástí práva dětí na rodinný život, které je dle čl. 4 Ústavy pod ochranou soudní moci. Na státu následně leží povinnost zajistit, aby děti mohly svá základní práva a svobody vykonávat na rovnoprávném základě s dospělými.¹⁸

Ze zákonné úpravy lze zmínit § 39 TZ, který určuje pravidla pro stanovení druhu a výměry trestu. V odst. 1 tohoto paragrafu je uvedeno, že soud přihlédně také k osobním a rodinným poměrům pachatele. Komentářová literatura k rodinným poměrům obviněného řadí také péči obviněného o početnou rodinu, počet vyživovaných osob, zdravotní stav rodinných příslušníků obviněného, péče obviněného o zdravotně postiženého rodinného příslušníka, což zahrnuje také

¹³ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

¹⁴ General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, bod 6, písm. a), b), c). [cit. 2022-12-06]. Dostupné z: https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf

¹⁵ Tamtéž, bod 28.

¹⁶ Nález ÚS ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1737/16 (N 124/86 SbNU 109), bod 53.

¹⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka, ŠÍNOVÁ Renáta. Nejlepší zájem dítěte. *Právník*. 2019, roč. 158 č. 12, s. 1102.

¹⁸ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. O konceptu nejlepšího zájmu dítěte: aneb Proč lze nejnovější judikaturu Ústavního soudu k nejlepšímu zájmu dítěte vnímat jako nevyužitou příležitost a jak to souvisí s novým obecným komentářem Výboru OSN pro práva dítěte k „dětem ulice“? [online]. *epravo.cz*, 17. října 2017 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509.html?mail>

jeho potomka.¹⁹ Dle mého názoru je nutné při výkladu požadavku přihlídnutí k rodinným poměrům pachatele zohlednit zásadu ústavně konformního výkladu podústavního práva, vlastnost základních práv spočívající v jejich prozařování celým právním řádem a povahu základních práv jako objektivního řádu hodnot.²⁰ Dle nálezu ÚS „*povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé, konkrétní a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem, ústavních zásad, ustanovení Listiny základních práv a svobod a závazků plynoucích z mezinárodních smluv.*“²¹ Proto se domnívám, že pro zohlednění NZD lze výkladem nalézt základ právě v tomto ustanovení.

Dle čl. 4 Ústavy se základní práva a svobody nacházejí pod ochranou soudní moci, z čehož plyne právo na přístup k soudu. Přístup k trestnímu soudu je zaručen čl. 40 odst. 1 LZPS, ve kterém je uvedeno, že pouze soud rozhoduje o vině a trestu za TČ. Čl. 6 Úmluvy zakotvuje právo na spravedlivý proces, jehož součástí je právo na přístup k soudu.²²

Trestní řízení si nelze představit bez veřejného žalobce v podobě státního zastupitelství, jehož ústavní zakotvení nalezneme v čl. 80 Ústavy a soustavy soudů (čl. 91 Ústavy), které jsou povolány k ochraně (nejen) základních práv (čl. 90 Ústavy).

Cíle práce, definice výzkumných otázek, aktuálnost tématu

Cílem práce je zjistit, zda přístup obecných soudů ČR při ukládání trestu odnětí svobody rodiči odpovídá lidskoprávním požadavkům mezinárodního práva (ÚPD) a vnitrostátního práva, a to v návaznosti na závěry uvedené v Nálezu. Konkrétně si tato práce tedy klade za cíl zjistit, zda a jak obecné soudy v odůvodnění rozhodnutí, kterým ukládají NEPO rodičům dítěte, zohledňují NZD. Tato práce si ovšem neklade za cíl přesvědčit její čtenáře o nutnosti ukládání alternativních trestů všem rodičům.

V souvislosti s vymezením cíle práce lze stanovit následující výzkumné otázky: 1) Je praxe obecných soudů ČR souladná se závěry Nálezu? 2) Jak je Nález ve vztahu k NZD reflektován v soudních rozhodnutích? 3) Jak obecné soudy v praxi posuzují NZD?

Pro zodpovězení první výzkumné otázky je nutné posoudit následující. 1) Zjišťují obecné soudy, zda je pachatel rodičem? 2) Zohledňují obecné soudy NZD při ukládání trestu pachateli, který je rodičem, tj. zohledňují, jak by se realizace zamýšleného trestu odrazila na péči o všechny děti pachatele, na zajišťování jejich potřeb, jak materiálních, tak imateriálních?

¹⁹ KALVODOVÁ, Věra. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (1. aktualizace, 2021). Praha: C. H. Beck, 2021, s 575-576.

²⁰ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 115.

²¹ Nález ÚS ze dne 3. 2. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 19/98.

²² BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 520.

Obsah termínu „NZD“ je vysoce diskutovanou problematikou, a to v různých právních odvětvích. Nejenom v právu trestním, ale také v právu rodinném. Téměř každoročně ÚS vydá nález, ve kterém opakuje nutnost zohledňovat NZD. Také loni, v roce 2022, vydal ÚS nález týkající se odnětí dítěte z péče rodičů a jeho svěřeni do pěstounské péče, ve kterém stanovil, že „*k prolomení práva dítěte nebýt oddělen od svých rodičů jako nezbytného zásahu v zájmu dítěte může dojít, je-li takový zásah nezbytný pro zajištění ochrany některého z absolutních práv dítěte před jeho rodiči, s ohledem na vážnost zásahu je přitom zřejmé, že míra ohrožení absolutních práv dítěte bude muset dosahovat určité kvalifikované intenzity.*“²³ Z tohoto nálezu plyne, že dítě může být rodičem dokonce zanedbáváno, a i přesto je nutné poměřovat, zda oddělení dítěte od rodiče je nejvhodnějším řešením. Často nastávají situace, ve kterých rodič neporuší žádný zájem dítěte, dítě tedy není obětí TČ, ale nikdo se nezabývá tím, zda nemůže dítě odloučení od rodiče jeho uvězněním výrazně poznamenat. Také v případě spáchání TČ vůči dítěti se někdy jedná o exces, jehož následky nejsou vážnější než následky pramenící z oddělení dítěte od jeho rodiče. Je samozřejmé, že zde stojí proti sobě NZD a zájem společnosti na spravedlivém potrestání pachatele TČ, nicméně aspekt vhodného vyvážení zmíněných zájmů je pro celou věc klíčový a nemělo by docházet k jeho absenci.

Koncepce NZD je v českém prostředí často využívána k promítnutí subjektivního přesvědčení soudce o tom, co pro dané dítě považuje za „nejlepší“. Na základě NZD je namísto předvídatelných a přezkoumatelných rozhodnutí a postupů, často přijímáno intuitivní řešení, výrazně formováno hodnotovým nastavením každé rozhodující osoby.²⁴

Dle jedné z definic vycházející z Obecného komentáře č. 14 (body 52-79) je v NZD právo na plné a účinné požívání veškerých jeho práv zaručených ÚPD, včetně práva na péči a výchovu jeho rodičů, práva na příznivý rozvoj, práva na ochranu zdraví, práva na ochranu před všemi formami násilí, zneužívání i zanedbávání, práva na vzdělání apod. V případě, že „*ochrana jednoho práva dítěte brání plnému a účinnému požívání práva jiného, je třeba hledat takové opatření, které dítěti zachová obě dotčená práva v nejvyšší možné míře. V nejlepším zájmu dítěte je tak vždy takové opatření, které je z hlediska zachování všech práv dítěte nejšetrnější.*“²⁵

Například v Anglii je péče o nezaopatřené dítě polehčující okolností při ukládání trestu, zejména pokud jde o odsouzení samoživitele nebo poskytovatele primární péče k NEPO.²⁶ Nicméně

²³ Nález ÚS ze dne 28. 7. 2022, sp. zn. II. ÚS 395/22.

²⁴ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. O konceptu nejlepšího zájmu dítěte: aneb Proč lze nejnovější judikaturu Ústavního soudu k nejlepšímu zájmu dítěte vnímat jako nevyužitou příležitost a jak to souvisí s novým obecným komentářem Výboru OSN pro práva dítěte k „dětem ulice“? [online]. *epravo.cz*, 17. 10. 2017 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509.html?mail>

²⁵ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte: Pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí. *Liga lidských práv*, 2016, s. 9-10.

²⁶ MILLAR, Hayli, DANDURAND, Yvon. The best interests of the child and the sentencing of offenders with parental responsibilities [online]. *Criminal Law Forum, Springer Science+Business Media B.V.*, 27. 11. 2017, [cit.2022-10-

z empirického výzkumu případů odsouzených matek plyne, že je k této polehčující okolnosti přihlíženo jen výjimečně.²⁷

V ČR je častým, ale málo známým následkem uvěznění rodiče také to, že OSPOD podává návrh k soudu na zbavení rodičovské odpovědnosti uvězněného rodiče, a to pouze z důvodu výkonu NEPO bez ohledu na to, zda je takový postup opodstatněný s ohledem na konkrétní okolnosti případu.²⁸

Systematika a metodika práce

Diplomová práce se systematicky člení na čtyři hlavní kapitoly. První z nich je zaměřena na Nález a skládá se z pěti podkapitol. První, druhá a pátá popisují řízení před a po vydání Nálezu, druhá se věnuje samotnému Nálezu, třetí a čtvrtá se zabývá Nálezem zcela či výslovně neřešenými otázkami v závislosti na ÚPD. Jinými slovy první kapitola vymezuje předpoklady pro následný empirický výzkum.

Druhá kapitola je ryze praktická a vyhodnocuje dodržování mezinárodních závazků plynoucích pro ČR z ÚPD skrze závěry formulované Nálezem, a to za pomoci výzkumu rozhodnutí obecných soudů ČR. Uvedený výzkum se skládá ze dvou částí, kdy první z nich spočívá v analýze 250 náhodných rozsudků prvního stupně, v nichž došlo k uložení NEPO.

Ve druhé praktické části výzkumu, kterému je věnována třetí kapitola, je analyzováno 49 odpovědí obecných soudů, týkajících se výskytu Nálezu a posouzení NZD v odůvodnění rozsudků, spolu se 17 rozhodnutími prvního a druhého stupně, ve kterých byl NZD posuzován. Uvedená rozhodnutí jsou získána na základě ZSPI.

Čtvrtá kapitola se věnuje úvahám nad příčinami a řešením současného stavu. V rámci této kapitoly jsou zaznamenány tři anonymní rozhovory, a to se státním zástupcem, soudcem a advokátem.

K metodice práce lze uvést, že hlavní metodou práce, která se prolíná všemi kapitolami, je metoda empirická. Ta spočívá v analýze Nálezu, následném formulování výzkumných kritérií pro získání soudních rozhodnutí, sběr dat, jejich vyhodnocení a vyvození obecných závěrů. Dílčími metodami proto jsou v první kapitole zejména analýza, a to především ve vztahu k Nálezu a předcházejícím řízením. Ve druhé a třetí kapitole je užito převážně metody analýzy, komparace a

08], s 29. Dostupné z: https://www.academia.edu/87046488/The_Best_Interests_of_the_Child_and_the_Sentencing_of_Offenders_with_Parental_Responsibilities?email_work_card=title

²⁷ EPSTEIN, Rona. MOTHERS IN PRISON: the sentencing of mothers and the rights of the child. *Coventry Law Journal* [online]. 2012, s. 30 [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: https://www.academia.edu/75160117/Mothers_in_prison_The_sentencing_of_mothers_and_the_rights_of_the_child

²⁸ HAUPTFLEISCHOVÁ, Iva. Právo na styk dítěte s vězněným rodičem. *Jurisprudence*. 2018, roč. 27, č. 2, s. 16.

syntézy, jelikož nejprve je každé soudní rozhodnutí rozebráno dle výzkumných kritérií, pak je porovnáno s ostatními rozhodnutími, a nakonec je o získaných poznacích vytvořeno závěrečné stanovisko. Co se týče použitých zdrojů, pracuje diplomová práce převážně s judikaturou obecných soudů.

1 Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2027/17, předcházející a navazující řízení

Dne 26. 3. 2016 téměř do půlnoci požíval M. B. alkoholické nápoje. Další den, kolem devíti hodin ráno, jel se svou manželkou L. B. a dvěma nezletilými syny do loutkového divadla. Když M. B. projížděl mimo obec levotočivou zatáčkou (o šířce 5,5 m), vjel částečně do protisměru, poté strhl řízení vpravo, čímž se dostalo vozidlo do smyku a následně neovladatelně vyjelo mimo pozemní komunikaci z důvodu nepřizpůsobení rychlosti jízdy, zejména technickému stavu komunikace. Poté následovaly nárazy vozidla postupně do dvou stromů. Při způsobené dopravní nehodě zemřeli L. B. (manželka obviněného) a V. B. (starší syn obviněného). V době dopravní nehody měl M. B. v krvi nejméně 1,54 g/kg alkoholu. Tímto činem spáchal přečin usmrcení z nedbalosti dle § 143 odst. 1, odst. 3, odst. 4 TZ a přečin ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) TZ.²⁹

1.1 Řízení předcházející vydání Nálezu

Celá věc prošla řízením před OS, KS, ÚS, NS, opět ÚS, a nakonec řízení definitivně skončilo řízením u KS.

1.1.1 Řízení u okresního soudu, krajského soudu a Ústavního soudu

OS v Opavě RZS³⁰ uložil obviněnému M. B. trest domácího vězení v trvání dvou let. Soud v RZS zdůrazňoval společenskou škodlivost jednání obviněného jednak s odůvodněním, že podnapilí řidiči jsou častou příčinou nehod v silničním provozu a jednak z toho důvodu, že došlo k usmrcení dvou osob. Soud poukázal na to, že zcela běžný trest za jednání, kterého se dopustil obžalovaný, je NEPO. Nicméně při zvažování, jaký trest obviněnému uložit, přihlédl soud k osobě obviněného jako příkladného manžela, jeho dobré pověsti, pracovní morálce i čistému trestnímu rejstříku. Stěžejním hlediskem pro uložení trestu domácího vězení nicméně byla skutečnost, že nezletilý syn obviněného, který přežil, byl silně na obviněného fixován. Celou životní situaci nezletilý údajně zvládal jen díky jistotě, že má při sobě svého otce, který pro něj byl nenahraditelným a případné odloučení bylo vyhodnoceno jako další výrazné trauma. Obviněný bydlel s nezletilým synem u rodičů zesnulé manželky, kteří potvrdili upnutí nezletilého na obviněného a prosili soud, aby je od sebe nerozděloval. Soud přihlédl k právem chráněným zájmům poškozených ve smyslu § 38 odst. 3 trestního zákoníku, a to jednak k tomu, že by uložení NEPO došlo také k potrestání rodičů a sestry zesnulé manželky L. B., kteří by se museli o nezletilého syna obviněného po dobu

²⁹ RZS OS v Opavě ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 4 T 99/2016.

³⁰ Tamtéž.

výkonu trestu starat a vysvětlovat mu důvod několikaleté otcovy absence, ale hlavně přihlédl k zájmům nezletilého syna obviněného. Nadto také konstatoval, že usmrcení milované manželky a syna je pro obviněného nepochybně potrestáním na celý život.

Proti RZS OS podal státní zástupce odvolání. Dle něho byla škodlivost jednání obviněného natolik vysoká, že uložený druh trestu ve formě domácího vězení byl nepřiměřeně mírný.

Krajský soud ve svém RZS³¹ konstatoval, že právě porušení povinností řidiče, bylo klíčovou příčinou fatálních následků jízdy obviněného. Závěr o vysoké škodlivosti jednání nemůže změnit ani pozitivně vyznívající reference osob obviněnému blízkých. KS tedy uvedl, že je to právě obviněný, kdo zavinil usmrcení dvou osob a jeho následná lítost neodráží vysoký stupeň škodlivosti jeho jednání. KS zrušil RZS OS ve výroku o trestu a obviněného nově odsoudil k úhrnnému NEPO v trvání čtyř let.

Obviněný podal ústavní stížnost k ÚS, který ji usnesením³² odmítl, jelikož obviněný nevyčerpal všechny opravné prostředky a netvrdil, že stížnost významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele (ÚS neshledal důvod pro mimořádný zásah při nevyčerpání všech opravných prostředků).

1.1.2 Řízení u Nejvyššího soudu

Proti RZS KS podal obviněný dovolání, které NS usnesením³³ odmítl. Obviněný opřel své dovolání o důvod dle § 265b odst. 1 písm. h) TŘ, tj. uložení druhu trestu, který zákon nepřipouští nebo uložení trestu ve výměře mimo trestní sazbu. Obviněný spatřoval dovolací důvod v porušení obecných zásad pro ukládání trestu a přiměřenosti trestních sankcí vzhledem k tomu, že jeho nezletilý syn je na jeho osobu fixován. Zmínil také čl. 3 odst. 1 ÚPD. K dovolání se vyjádřila státní zástupkyně nejvyššího státního zastupitelství, která mj. uvedla, že uplatněný dovolací důvod není v posuzované věci příhodný. Obviněnému byl uložen NEPO ve výměře čtyř let, za situace, kdy byl ohrožen délkou NEPO v délce tří až deseti let.

NS se ztotožnil s názorem státní zástupkyně a uvedl, že námitky uplatněné obviněným nemohou odůvodnit kasaci napadeného RZS, jelikož otázku (ne)přiměřenosti sankcí nelze podřadit pod žádný zákonný dovolací důvod. NS ale nevyločil možnost výjimečného zásahu z jeho strany v situaci obdobné té, ve které by zjednal nápravu ÚS, tj. pokud by byl uložený trest na první pohled zjevně nespravedlivý, extrémně přísný a nepřiměřený, tzn. kdyby soudy nerespektovaly zásadu zákonnosti ukládané sankce. Pro mimořádný postup ale NS neshledal dostatečný důvod. Jelikož má ale zásada přiměřenosti ústavní povahu, uvedl své stanovisko k námitkám obviněného. Dle NS

³¹ RZS KS v Ostravě ze dne 12. 12. 2016, sp. zn. 6 To 632/2016 (č.j. 6 To 632/2016-307).

³² Usnesení ÚS ze dne 20. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 50/17.

³³ Usnesení NS ze dne 4. 4. 2017, sp. zn. 6 Tdo 353/2017.

klade požadavek přihlídnutí k právem chráněným zájmům poškozených, důraz na usmíření s obětí, obnovu narušených společenských vztahů, posílení práv poškozených, usnadnění náhrady škody a odčinění způsobeného příkoří. V popředí jsou tedy zájmy osoby přímo dotčené TČ. K zásadě přiměřenosti NS ale uvedl, že je dodržena, pokud je uložená sankce předvídatelná vzhledem k trestům ukládaným ve srovnatelných případech.

Nutno poznamenat, že žádný z výše uvedených soudů nevzal v potaz mezinárodní závazky vyplývající pro ČR z ÚPD, ačkoliv na ně obviněný výslovně upozorňoval. Základ pro svá rozhodnutí našly v normách podústavního práva bez ohledu na to, že jsou dle čl. 95 Ústavy vázány mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.

1.2 Nález ÚS ČR ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17

ÚS připomněl, že mu do pravomoci obecných soudů ukládat tresty náleží zasáhnout jen ve výjimečných případech, nicméně rozhodl, že usnesením NS a RZS KS v Ostravě bylo ve vztahu k soukromému a rodinnému životu porušeno právo obviněného na ochranu rodičovství, rodiny a zvláštní ochranu dětí dle čl. 32 odst. 1 LZPS a tato rozhodnutí zrušil. Dle § 38 odst. 1 TZ mají být trestní sankce ukládány s přihlídnutím k povaze a závažnosti TČ a poměrům pachatele. ÚS uvedl, že **v případě ukládání NEPO rodiči je třeba zohlednit NZD a vypořádat všechny zvláštní okolnosti případu.**³⁴

Nález vychází z Obecného komentáře č. 14, odkazuje na čl. 3 odst. 1 ÚPD a je v něm uvedeno, že dle Výboru pro práva dítěte a jeho autoritativního výkladu platí, že: „*vždy, když je učiněno rozhodnutí s dopadem na konkrétní dítě, musí rozhodovací proces zahrnovat posouzení možného dopadu (negativního nebo pozitivního) rozhodnutí na dotčené dítě. Z odůvodnění rozhodnutí musí být patrné, že nejlepší zájem dítěte byl vzat v potaz.*“³⁵

ÚS zdůraznil, že dlouhodobě konstantně ve své judikatuře prosazuje nutnost zohledňování NZD při jakékoli činnosti, která se dítěte týká, a to včetně soudního rozhodování. Odkázal přitom na nález sp. zn. Pl. ÚS 23/02 ze dne 30. 6. 2004, nález sp. zn. Pl. ÚS 15/09 ze dne 8. 7. 2010; nález sp. zn. IV. ÚS 3305/13 ze dne 15. 10. 2014, nález sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014, nález sp. zn. III. ÚS 3363/10 ze dne 13. 7. 2011 a nález sp. zn. I. ÚS 3226/16 ze dne 29. 6. 2017, i když se nejednalo o rozhodnutí v trestních věcech.

Celý Nález je v podstatě založen na ÚPD, kterou je ČR vázána a která, zdá se, není respektována. Ve svém odůvodnění vycházel ÚS také z čl. 9 ÚPD, jehož první odstavec stanovuje, že smluvní strany zajistí, že dítě nebude „*odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na*

³⁴ Nález ÚS ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17 (N 137/86 SbNU 315), bod 22 a 29.

³⁵ Tamtéž, bod 20.

*základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte. Takové určení může být nezbytným v některém konkrétním případě, například, jde-li o zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči nebo žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte.*³⁶

Nález zmiňuje také doporučení o právech dětí uvězněných osob, vydané v roce 2011, ve kterém Výbor pro práva dítěte uvedl, že by při **trestání primárních pečovatelů a rodičů mělo být primárně zváženo uložení alternativního trestu** (nezahrnujícího odnětí svobody). Alternativní tresty mají „být dostupné a používané případ od případu s plným zvážením možných dopadů různých trestů na nejlepší zájmy dotčených dětí.“³⁷

Nález dále odkazuje na judikaturu ESLP, který judikuje, že každý soud musí v případě věci s dopadem na dítě posuzovat tuto věc s ohledem na konkrétní situaci, tzn. konkrétní zájmy dotčeného dítěte. Zmíněn byl např. RZS ve věci *Penchevi proti Bulharsku*, připomínající, že je v současné době, a to i v mezinárodním právu, shoda na tom, „že ve všech rozhodnutích týkajících se dětí, musí být jejich nejlepší zájem prvořadý.“³⁸

S argumenty uvedenými v Nálezu se zcela ztotožňuji, jelikož učinují zadost mezinárodním závazkům poskytující zvýšenou ochranu dětí.

1.2.1 Mezinárodní závazky a precedenční závaznost Nálezu ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17

Jak již bylo uvedeno, dle čl. 95 Ústavy je soudce kromě zákona vázán také mezinárodní smlouvou, jež je součástí českého právního řádu. Z toho plyne, že by k posuzování NZD mělo docházet i bez existence Nálezu, pouze na základě ÚPD. Není nicméně zcela vyloučeno (i když by tomu tak být nemělo), že všichni trestní soudci nejsou s touto mezinárodní smlouvou detailně obeznámeni. V takovém případě by si měli povinnost zohlednit NZD dovést z precedenčně závazného Nálezu.

Závaznost rozhodnutí ÚS je dovozována z čl. 89 odst. 2 Ústavy. Dle něho jsou vykonatelná rozhodnutí ÚS pro všechny osoby i orgány závazná. Obecně lze říci, že debata ohledně závaznosti rozhodnutí ÚS není zcela uzavřena, kdy proti sobě stojí názor, že všechna rozhodnutí ÚS jsou obecně závazná, a to včetně tzv. *ratio decidendi* (nosné důvody odůvodnění), proti němuž stojí názor, že rozhodnutí ÚS (s výjimkou výroků nálezů, které ruší právní předpis či jeho ustanovení) nejsou

³⁶ Nález sp. zn. II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017 (N 137/86 SbNU 315), bod 21.

³⁷ Report and recommendations of the day of general discussion on “children of incarcerated parents” [online]. Committee on the rights of the child, 30 September 2011 [cit. 2022-10-13]. Dostupné z: <https://goo.gl/MdQ7jN>, bod 30.

³⁸ RZS senátu ESLP ze dne 10. 2. 2015, *Penchevi v. Bulharsko*, (č. 77818/12), bod 56.

obecně závazná.³⁹ Já jsem toho názoru, že v českém právním systému, ve kterém platí zásada ochrany legitimního očekávání a zásada předvídatelnosti soudního rozhodování, by měl převážít první právní názor.

Je na místě zmínit také pojem „ustálená judikatura“, která hraje při posuzování závaznosti klíčovou roli, protože „*teprve pokud právník vidí, že určitý právní názor byl opakovaně potvrzen napříč nejvyšším soudem, může být uklidněn, že jde vskutku o ustálenou judikaturu, tedy o názor nejvyššího soudu, nikoli jen malého senátu.*“⁴⁰ Komentáře k § 82 zákona o ÚS⁴¹ uvádí, že ačkoliv se přímá závaznost vztahuje ke konkrétním případům, není možné právním názorům uvedeným v těchto nálezech upřít funkci sjednocování judikatury, jelikož je důvodné, že se ÚS bude tohoto právního názoru držet i v budoucnu, pokud nedojde ke změně právní úpravy, které se právní názor týká.⁴²

Tento názor je ustáleně opakován nejen ÚS, ale také NS, který v jednom ze svých RZS stanovil, že i když české právní prostředí není prostředím precedenčního práva, obecné soudy jsou povinny judikaturu ÚS „*respektovat a v tomto smyslu je pro ně závazná.*“⁴³

ÚS zohledňování NZD při všech činnostech, které na dítě mohou mít vliv, judikuje ustáleně minimálně již od roku 2004 (viz např. nález ÚS ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 23/02). Nálezy týkající se NZD, které byly uvedeny v Nálezu, lze doplnit např. o nález sp. zn. Pl. ÚS 31/96 ze dne 9. 4. 1997, nález sp. zn. II. ÚS 2546/10 ze dne 6. 9. 2011, nález sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. 6. 2016, nález sp. zn. II. ÚS 19/16 ze dne 1. 8. 2016, nález sp. zn. I. ÚS 1775/14 ze dne 15. 2. 2017, nález sp. zn. I. ÚS 1737/16 ze dne 12. 7. 2017, nález sp. zn. I. ÚS 3296/17 ze dne 20. 12. 2017, nález sp. zn. IV. ÚS 950/19 ze dne 14. 4. 2020 a mnoho dalších.

Posledně zmíněný nález, vydaný až po Nálezu, závěry z Nálezu potvrdil a rozvedl, takže minimálně ode dne 14. 4. 2020 by soudci již v žádném případě neměli pochybovat o jejich platnosti. V tomto nálezu sp. zn. IV. ÚS 950/19 mj. ÚS uvedl 4 kategorie řízení dle dopadů na dítě. Uložení NEPO rodiči, který pečuje o nezletilé dítě patří do kategorie řízení „*jejichž účelem není přímo zasáhnout do právního postavení dítěte (přímo rozhodovat o jeho právech a povinnostech), ale které mají na dítě zprostředkovaný právní dopad,*“⁴⁴ jelikož je v jejich důsledku zasaženo do právního postavení dítěte. NZD jako faktor pro neuložení NEPO rodiči či jinému výlučnému pečovateli ovlivňuje zejména: „*míra péče obžalovaného o dítě (zejména jde-li o výlučnou pečující osobu, či nikoliv); míra faktické závislosti dítěte na*

³⁹ SLÁDEČEK, Vladimír. Čl. 89 [Vykonatelnost a závaznost rozhodnutí]. In: SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1021.

⁴⁰ KÜHN, Zdeněk. Role judikatury v common law a na evropském kontinentu: srovnání a rozdíly. In: BOBEK, Michal a kol. *Judikatura a právní argumentace*, 2. přeprac. a aktualiz. Vydání. Praha: Auditorium, 2013, s. 112.

⁴¹ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² ŠIMÍČEK, Vojtěch. § 82 [Nález a jeho právní následky]. In: FILIP, Jan a kol. *Zákon o Ústavním soudu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 645.

⁴³ RZS Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. 2 Afs 180/2004, IV b), písm. C).

⁴⁴ Nález ÚS ze dne 14. 4. 2020, sp. zn. IV. ÚS 950/19, bod 52.

*obžalovaném (s ohledem na věk, zvláštní potřeby dítěte atd.); hloubka emočního vztahu dítěte k obžalovanému; míra, v jaké byl čin spáchán vůči dítěti; míra obrožnění řádného vývoje dítěte v případě, že rodič zůstane na svobodě atd. Skutečnost, že trestní soud vzal nejlepší zájem dítěte v úvahu a opravdu se jím zabýval, musí být materiálně obsažena v odůvodnění odsuzujícího rozsudku.*⁴⁵

1.3 Nálezem zcela neřešené otázky

Otázek, kterými se Nález nezabýval, je samozřejmě mnoho. Nicméně pro výzkum se jako podstatné jeví zodpovězení otázek následujících. Jejich řešení vychází ze smyslu a účelu ÚPD tak, aby byl NZD zohledněn v největší možné míře.

1.3.1 Mělo by docházet k posuzování NZD v situaci, kdy se rodič již nachází ve výkonu NEPO?

Předně by k posouzení NZD mělo dojít již při předchozím odsouzení. Pokud tomu tak bylo, mělo by dojít ke zjištění, zda nedošlo k nějaké změně okolností, které by mohly mít na NZD vliv.

V případě, kdy NZD nebyl při předchozím odsouzení vůbec posuzován, došlo k protiprávnímu⁴⁶ jednání ze strany soudu, jelikož nejednal v souladu s mezinárodními závazky ČR. Situace je komplikovaná také tím, že od předchozího odsouzení mohla uběhnout dlouhá doba. Dle mého názoru by mělo docházet k posouzení NZD vždy, bez ohledu na předchozí odsouzení. Pokud by k posuzování NZD v předchozím řízení nedošlo, bylo by v aktuální věci alespoň částečně toto pochybení státem napraveno tím, že v tomto dalším trestním řízení by již byl NZD předním hlediskem pro rozhodování.⁴⁷

1.3.2 Měl by se NZD posuzovat jen při výlučné péči rodiče?

V případě, kdy rodiče dítěte již netvoří pár a mají stanovenou střídavou péči či různý rozsah styku, ať už soudem či domluvou, jsem toho názoru, že se stále jedná o situaci, kdy absence jednoho rodiče může negativně zasáhnout život dítěte. Pokud se bude jednat například o situaci střídavé péče ve stylu týden u matky, týden u otce, není pochyb, že posouzení NZD je namístě. Obdobně tomu je v situaci intenzivního citového vztahu, kdy dítě vidí jednoho z rodičů jeden víkend za dva týdny, jelikož i v takovém případě se dítě celou dobu může na rodiče těšit a bez toho styku by bylo negativně ovlivněno. Vše záleží na subjektivním vnímání dítěte.

Co ale v situaci, kdy rodič o dítě nejeví žádný zájem? Případně, kdy plní pouze svou vyživovací povinnost, ale to je veškerá jeho aktivita vůči dítěti? Pokud rodič nehraje v životě dítěte žádnou

⁴⁵ Nález ÚS ze dne 14. 4. 2020, sp. zn. IV. ÚS 950/19, bod 55.

⁴⁶ Nález ÚS ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1737/16 (N 124/86 SbNU 109), bod 51.

⁴⁷ Tamtéž.

roli, je pochopitelné, že jeho absence zpravidla nebude mít na dítě žádný negativní dopad. Na druhou stranu lze ale argumentovat, že pokud rodiče uvězníme, odejmeme mu možnost výživné hradit úplně. Jedním argumentem by mohlo být, že se posuzuje změna v životě dítěte a uvězněním rodiče by se pro dítě nic nezměnilo. Proti tomu lze ale tvrdit, že hrazení výživného je v zájmu dítěte. Nicméně právo na výživu je jen jednou ze složek NZD, kdy ostatní složky pachatel nenaplnuje vůbec, a proto by prosazení tohoto argumentu nemělo být u soudu pravidlem.

Tím případem, kdy by mohlo při trestání hrát roli, že rodič pouze pravidelně hradí výživné, je podle mě situace, kdy by dítě bez tohoto výživného prokazatelně finančně strádalo. Bylo by proto nutné zohlednit, kdo o něj pečuje a jaké má finanční možnosti, a dle toho by mohla tato argumentace u soudu uspět. Samozřejmě ale pod podmínkou (slibu) řádného plnění této vyživovací povinnosti. Pokud by se dostal rodič s hrazením výživného do prodlení, mělo by dojít k nařízení výkonu NEPO.

Možnost být případně umístěn do péče druhého rodiče také hraje důležitou roli při rozhodování, zda obviněného rodiče ponechat na svobodě či nikoliv, jelikož pokud by pro dítě byla jedinou možností náhradní rodinná péče, jednalo by se o mnohem citelnější zásah do života dítěte.

Nicméně i v případě, kdy by byl závěr takový, že uvěznění rodiče není způsobilé negativně zasáhnout do života jeho dítěte, by mělo dojít k promítnutí takové úvahy do odůvodnění rozhodnutí, aby bylo nepochybné, že zájmy dítěte byly zohledněny.

1.3.3 Možné zneužití Nálezu obviněným aneb jak dlouho by měl zájem o dítě trvat?

V českém prostředí není nijak neobvyklé, že se trestní řízení protáhne na pěknou řádku let. Co když se tedy pachatel vypočítavě začne o dítě (více) zajímat až v okamžiku, kdy mu je již jasné, že bude trestně stíhaný, ačkoliv do té doby nejevil o dítě (moc) zájem?

Je nepochybné, že takové účelové jednání by nemělo požívat ochrany. Nicméně na druhou stranu se musíme dívat především na to, jaké dopady má jeho chování na dítě, jelikož to, aby se rodič o své dítě řádně staral, je žádoucí stav. Pokud tedy skrze toto všechno bude mít k dítěti kladný vztah a bude komplexně naplňovat veškeré jeho potřeby, mělo by se zkoumat, zda není v NZD, aby rodič dítěte nebyl uvězněn. Nelze také vyloučit, že by si i rodič vytvořil k dítěti kladný vztah a z účelového jednání by se stalo chování nezištné.

Nelze také ale pominout fakt, že zde hrozí riziko opětovného ztracení zájmu rodiče o dítě v okamžiku, kdy by mu byl uložen trest nespojený s přímým výkonem trestu odnětí svobody. V takovém případě by měl existovat mechanismus či subjekt, který by dodržování tohoto zájmu o dítě sledoval, např. OSPOD. Pokud by se postoj rodiče k dítěti zhoršil, mělo by se jednat o důvod pro uvěznění rodiče, např. jako projev „neosvědčení se“ při podmíněném odkladu výkonu trestu

odnětí svobody na zkušební dobu z důvodu nevedení řádného života, jelikož řádné plnění veškerých práv a povinností s dítětem spojených, tzn. povinností a práv spojených s osobností dítěte, povinností a práv osobní povahy, vyživovací povinností⁴⁸ a rodičovské odpovědnosti,⁴⁹ jejíž součástí je péče o dítě, je předpokladem pro vedení řádného života.⁵⁰

1.3.4 Měla by hrát roli délka NEPO?

Otázkou je, zda by kvalita odůvodnění RZS měla být vždy stejná bez rozlišení délky uloženého trestu? Na jednu stranu lze tvrdit, že trest v délce dvou měsíců je méně citelným zásahem do života pachatele než trest v trvání několika let. Nicméně to nemusí platit pro dopady na dítě, jelikož zde hraje roli jeho subjektivní vnímání. Proto může pro některé dítě znamenat několikaměsíční odloučení od rodiče stejné, nebo dokonce větší utrpení, jako pro jiné dítě odloučení v řádu několika let. Dle mého názoru, může dítě nabýt dojmu, že ho rodič opustil, z čehož může dítěti vzniknout vážná psychická újma, již v řádu dnů či týdnů. Jak již bylo uvedeno, rozsah vzniklé újmy závisí v zásadě na vztahu rodiče a dítěte. Proto jsem toho názoru, že nelze požadavky na odůvodnění RZS diferencovat dle délky NEPO, stejně jako by neměl hrát roli věk dítěte, jelikož každý člověk se vyvíjí jak intelektuálně, fyzicky ale i psychicky tempem různým.

1.4 Nálezem výslovně neřešené otázky

Co se týče druhu trestu, Nález uvádí trest odnětí svobody bez specifikace, zda se má jednat o trest odnětí svobody podmíněně odložený na zkušební dobu, nebo NEPO. Ze skutkového stavu případu i odůvodnění Nálezu (argumentace ve vztahu k oddělení rodiče a dítěte) lze dovodit povinnost posouzení NZD především ve vztahu k NEPO, jelikož právě u přímého výkonu trestu odnětí svobody dochází k oddělení rodiče od dítěte.⁵¹

V Nálezu je pracováno pouze s pojmem rodič (kromě citace doporučení Výboru pro práva dítěte), nicméně pokud má dítě k někomu vytvořený silný citový vztah obdobný tomu, jaký by měl k vlastnímu rodiči, je dle mého názoru irelevantní, zda je touto osobou biologický rodič, prarodič nebo dokonce pokrevně nepříbuzná osoba. Důležité je, že se jedná o primárního pečovatele dítěte.

⁴⁸ ŠČERBA, Filip. § 83 [Rozhodnutí o podmíněném odsouzení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 9.

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 723-724.

⁵⁰ ŽENÍŠEK, Jaroslav. K otázce (ne)vedení řádného života ve zkušební době. *Právní prostor* [online]. 04.10.2022 [cit. 2022-10-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/k-otazce-nevedeni-radneho-zivota-ve-zkusebni-dobe>

⁵¹ Dle mého názoru vzhledem ke smyslu a účelu ÚPD si ale myslím, že by neměl být NZD posuzován pouze u tohoto trestu a formy, jelikož také např. vysoký peněžitý trest může negativně ovlivnit naplňování potřeb dítěte pachatele.

To ostatně vyplývá také z již zmíněného doporučení o právech dětí uvězněných osob. Klíčová je „blízká osobní vazba.“⁵²

Nález také nespécifikuje do kolika let věku jedince by měl být NZD posuzován, což je zcela pochopitelné, jelikož záleží na okolnostech každého jednotlivého případu. Dle § 126 TZ je za dítě obecně považována osoba mladší osmnácti let. Stejně je tomu tak dle čl. 1 ÚPD. Dle mého názoru, vzhledem ke zvláštním okolnostem případu, by měl být také zohledněn zájem osob, které sice již dosáhly osmnáctého roku věku, nicméně např. studují a potřebují materiální podporu svých rodičů, jelikož v opačném případě by byly nuceny k ukončení studia, v důsledku čehož by bylo zasaženo do jejich práva na vzdělání, a to pouze z důvodu uvěznění rodiče. Jednalo by se tedy zejména o dobu trvání vyživovací povinnosti rodiče.

ÚPD i Nález kladou požadavek na přezkoumatelné posouzení NZD. V obecně rovině je právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí součástí práva na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy. To ale nabourává koncepci zjednodušených rozsudků a trestních příkazů, které neobsahují odůvodnění. Lze předpokládat, pokud rodič netvrdí, že by dítě odloučením trpělo, že k němu zřejmě nebude mít vybudován vztah hoden ochrany. Otázkou je, zda se ale lze spoléhat jen na tvrzení rodiče. Jsem toho názoru, že to účelem ÚPD nebylo.

Důležitou otázkou také je, jak by posouzení NZD mělo vypadat v odůvodnění rozhodnutí a v jaké jeho části by se mělo nacházet. Zohlednění vlivu na dítě může být, dle mého názoru, uvedeno v jakékoliv části rozhodnutí, nikoli pouze v části, která se věnuje druhu a výši trestu, ačkoliv by se jednalo o část nejpříhodnější. Vždy by mělo být dáno posouzení NZD do souvislosti s ukládaným trestem, aby bylo zřejmé, že k NZD bylo v rámci uložení trestu přihlédnuto. Podstatným hlediskem, co do kvality odůvodnění, je zde nepochybně přezkoumatelnost a určitost. Neměl by zde být ponechán prostor pro pochyby, zda se soud NZD zabýval či nikoliv. Z toho tedy plyne požadavek na zahrnutí do odůvodnění i ve zcela jasných případech.

ÚS v Nálezu stanovil, že pokud je ukládán trest odnětí svobody, je nutné odůvodnit, zda a proč zájem na spravedlivém potrestání pachatele převáží nad NZD. Jak ale zjistíme, který zájem převážil? Dle mého názoru, by k takovému posouzení mělo dojít ideálně pomocí provedení testu proporcionality, jelikož ten vede k nalezení optimálního vztahu mezi navzájem kolidujícími hodnotami.⁵³

⁵² BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 298.

⁵³ Tamtéž, s. 95.

1.4.1 Test proporcionality

Pokud odhlédneme od toho, že ani ÚS neaplikuje test proporcionality ve všech případech jednotně^{54,55} a budeme vycházet z klasického třístupňového testu složeného z kroku vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti v užším smyslu, dojdeme k závěru, že pokud rodiče neoddelíme od dítěte výkonem trestu odnětí svobody, jedná se o vhodný prostředek k ochraně NZD.

Co se týče potřebnosti a možnosti využití alternativního prostředku bez zásahu do omezeného práva či zásahu méně intenzivního⁵⁶, lze konstatovat, že nic nedokáže nahradit osobní kontakt a péči, ať už se jedná např. o telefonické hovory, videohovory či občasně návštěvy ve věznici. Poslední zmiňované může mít navíc na dítě a jeho „obrázek“ o rodiči v některých případech negativní dopad. Žádná z těchto forem kontaktu navíc nenavodí u dítěte důležitý pocit bezpečí, který je nezbytný pro budování a udržení důvěrných vztahů.

Teoreticky by trest domácího vězení mohl být skvělou alternativou, při které by byl pachatel potrestán a současně by také pečoval o dítě. Jsou při ní naplněny všechny funkce trestu (ochranná, retributivní, preventivní a nápravná), aniž by došlo k přetrhání sociálních vazeb. Nicméně z praktického hlediska to tak již nevypadá. Elektronický kontrolní systém je nespolehlivý, počet náramků je kritický a kontrola výkonu zajišťovaná Probační a mediační službou je nedostačená.⁵⁷ I kdyby tyto problémy neexistovaly, stále by byl často problém trest domácího vězení uložit, a to z důvodu neexistence stabilního bydlení obžalovaného. Např. od roku 2016 do roku 2020 byl u TČ zanedbání povinné výživy trest domácího vězení uložen v 63 případech z 25 915, u TČ krádeže byl uložen v 65 případech z 37 532 a u TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání byl uložen ve 152 případech z 32 231 případů.⁵⁸ Lze proto konstatovat, že možnost využití domácího vězení se týká pouze jednotek případů, a proto musíme pro ostatní případy v testu proporcionality pokračovat.

Při posuzování kroku přiměřenosti v užším smyslu jde o to, že *„újma na základním právu nesmí být nepřiměřená ve vztahu k zamýšlenému cíli, tj. opatření omezující základní lidská práva a svobody nesmějí, jde-li o kolizi základního práva či svobody s veřejným zájmem, svými negativními důsledky přesahovat pozitiva, která představuje veřejný zájem na těchto opatřeních.“*⁵⁹ Jako vodítko lze použít Holländerovu vážící formuli, i

⁵⁴ Nejčastěji je test proporcionality složen ze tří kroků, a to posuzování vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti, za situace, že je krok zkoumání legitimacy vtělen do kroku posuzování vhodnosti. V některých případech je krok legitimacy ale osamostatněn a struktura testu proporcionality je poté čtyřstupňová.

⁵⁵ ČERVÍNEK, Zdeněk. *Metoda proporcionality v praxi Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 60.

⁵⁶ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 96.

⁵⁷ MOUDRÝ, Petr. Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 4, s. 205-214.

⁵⁸ *JakTrestame.cz* [online]. [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: <https://jaktrestame.cz/aplikace/>.

⁵⁹ Nález ÚS ze dne 13. 8. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 3/02, část III. (N 105/27 SbNU 177).

když v praxi ÚS byla použita jen párkrát.⁶⁰ V rámci zmíněné formule jsou zvažovány empirické, systémové, kontextové a hodnotové argumenty. Faktická závažnost jevu spojená s ochranou základního práva představuje argument empirický.⁶¹ Zde lze konstatovat, že páčání trestné činnosti, v jejímž důsledku by mělo dojít k odloučení rodiče od dítěte, je dostatečně závažným jevem, kterým lze ospravedlnit zásah do osobní svobody pachatele. „*Systémový argument znamená zvažování smyslu a zařazení dotčeného základního práva či svobody v systému základních práv a svobod.*“⁶² Právo na osobní svobodu se řadí do skupiny základních lidských práv, stejně jako právo na ochranu rodinného a soukromého života dítěte. „*Kontextovým argumentem lze rozumět další negativní dopady omezení jednoho základního práva v důsledku upřednostnění jiného.*“⁶³ Jako negativní dopad lze shledávat negativní ovlivnění psychiky dětí, možnost narušení jejich řádného vývoje, přetrhání vazeb dítě – rodič atp. Poměrování pozitiv základních práv stojících v kolizi, vzhledem k akceptované hierarchii hodnot, představuje argument hodnotový.⁶⁴ Řádná výchova emočně stabilních jedinců ve státě je základní předpoklad pro harmonické fungování společnosti. Nicméně, na druhé straně stojí stejně silný zájem spravedlivého potrestání pachatele TČ. Spornou otázkou také je, jestli věznění rodičů „nevytváří“ zprostředkovaně jenom více pachatelů. Lze si totiž představit situace, že dítěti chybí ve výchově rodič, který je ve vězení, čímž u něho může dojít k nesprávnému vývoji. Vzor chování bude mít v uvězněném rodiči, a proto bude v této „tradici“ i on pokračovat. Nelze ale samozřejmě říct, že žádného rodiče nelze uvěznit, jelikož NZD má být přední hledisko, nikoliv absolutní hledisko při činnostech dotýkajících se dítěte. Pokud se jedná o závažnost ústavních hodnot, lze shrnout, že ani jedno právo nelze zcela popřít na úkor druhého, tj. lze konstatovat, že se jedná o práva rovnocenná.

Účelem trestu odnětí svobody je ochrana společnosti před společensky škodlivým jednáním, zamezení v pokračování trestné činnosti, náprava a výchova pachatele, tj. individuální prevence a v neposlední řadě také prevence generální (odstrašení), která se realizuje prostřednictvím prevence individuální. Jako účel trestu lze chápat také odplatu, tzn. aby pachatel zažil stejné příkoří, jako pocítil poškozený.⁶⁵

Správně sám ÚS podotýká, že z povinnosti posuzovat NZD samozřejmě neplyne, že NZD vždy převáží nad zájmem na spravedlivé potrestání pachatelů. ÚS uvádí, že v naprosté většině bude

⁶⁰ ČERVÍNEK, Zdeněk. *Metoda proporcionality v praxi Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 49.

⁶¹ Nález ÚS ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, bod 3 (č. 214/1994 Sb.).

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ ŠLEMR, Dominik, PULGRET, Lukáš. Úvaha nad alternativou k dlouholetým trestům odnětí svobody a k trestu nejvyššímu. Právní prostor [online]. 20. 9. 2022 [cit. 2022-10-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/uvaha-nad-alternativou-k-dlouholetym-trestum-odneti-svobody-k-trestu-nejvyssimu>

větší zájem na potrestání pachatele, nicméně posouzení NZD nesmí zcela z úvah soudu zmizet. Trestní soudy musí přezkoumatelně odůvodnit, proč NZD nemůže převážet nad zájmem společnosti pachatele spravedlivě potrestat.⁶⁶

To, který zájem v daném případě převáží, záleží na okolnostech každého jednotlivého případu, jelikož každá rodina je jiná, každý vztah mezi rodičem a dítětem je jiný, a tedy i každé dítě je rozdílně fixováno na svého rodiče. To plyne i z Obecného komentáře č. 14, který uvádí, že NZD je nutné u jednotlivých rozhodnutí posuzovat a určovat s přihlédnutím ke specifickým poměrům konkrétního dítěte⁶⁷ nebo nálezu ÚS, který pravidelně judikuje, že koncept NZD je adaptabilní a flexibilní. Obsah NZD by měl odrážet individuální situaci dítěte a pozornost by měla být zaměřena na jeho osobní poměry a potřeby.⁶⁸

Test proporcionality tedy může dopadnout dvojím způsobem. Buď převáží zájem společnosti na spravedlivé potrestání pachatele, nebo převáží NZD. V NZD však může také být, aby byl rodič dítěte uvězněn. V takovém případě test proporcionality dopadne stejně jako v případě, kdy by převážil zájem společnosti na spravedlivém potrestání pachatele.

1.4.2 Zjišťování nejlepšího zájmu dítěte

Jak již bylo uvedeno v úvodu, NZD je souhrn zájmů, resp. základních práv dítěte, kdy mezi nimi neexistuje žádná hierarchie.⁶⁹ Uvězněním rodiče by mohlo dojít k dotčení práva na péči a výchovu vlastními rodiči, práva na ochranu a bezpečí, práva na zachování rodinného prostředí a navázaných vztahů, práva na příznivý rozvoj, práva na ochranu zdraví, práva na výživu, případně jiných práv dle konkrétních okolností případu. Ohled musí být brán také na zvláštní zranitelnost konkrétního dítěte.

Soud by měl tedy primárně u každého pachatele zjistit, zda se jedná o rodiče, zda je výlučným pečovatelem nezaopatřeného dítěte, zda a případně kolik má vyživovacích povinností a jak vypadá vztah pachatele k jeho dětem. Vždy by také měl být zjištěn názor dítěte.⁷⁰

Otázkou také je, jak by se měl vztah mezi rodičem a dítětem prokazovat. V zásadě může k prokázání stačit jakýkoliv důkazní prostředek, zejména svědecké výpovědi či zprávy OSPOD. Pokud by byly o vztahu mezi rodičem a dítětem pochybnosti, mělo by, dle mého názoru, dojít ke znaleckému zkoumání. Znalec nejlépe pozná, jaký vztah dítě k rodiči má. Jelikož znalec nemůže

⁶⁶ Nález ÚS ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17 (N 137/86 SbNU 315), bod 27.

⁶⁷ General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, bod 32 [cit. 2022-12-06]. Dostupné z: https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf

⁶⁸ Nález ÚS ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879), bod 30.

⁶⁹ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte: Pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí*. Liga lidských práv, 2016, s. 12.

⁷⁰ Tamtéž, s.13.

rozhodovat o právních otázkách, soud by měl jasně stanovit, co pro své rozhodnutí potřebuje zjistit. Znalecký posudek vypovídající o vztahu mezi rodičem a dítětem by ovšem neměl být jediným identifikátorem NZD, vždy je nutné přihlídnout ke všem specifikům konkrétního případu.⁷¹

1.5 Rozhodnutí ve věci po vydání Nálezu

V Nálezu byly stanoveny požadavky na odůvodnění nového rozhodnutí ve věci otce M. B., který způsobil dopravní nehodu pod vlivem alkoholu. Obviněný byl KS nově odsouzen k NEPO v trvání 3 let a 6 měsíců (o 6 měsíců kratší, než ukládal původní RZS) právě z důvodu ohledu na zájem nezletilého. KS se ve svém rozhodnutí vyjádřil k účelům, které potrestání pachatele sledují. Uvedl po vzoru ÚS, že rozhodovací proces musí obsahovat zvážení předpokládaného dopadu rozhodnutí, ať už negativního či pozitivního, na konkrétní dítě. Také zopakoval, že musí být z odůvodnění rozhodnutí patrné, že byl NZD vzat v potaz.⁷²

KS také uvedl, že je nepopíratelné, že jako otec má obviněný nejdůležitější místo ve vývoji jeho dítěte, to ale měla také matka dítěte, kterou otec svým jednáním usmrtil. Ke způsobu obhajoby obviněného uvedl, že při argumentaci § 38 odst. 3 TZ, který soudům ukládá povinnost přihlídnout k zájmům osob poškozených trestnou činností, tak činil proti jeho smyslu, jelikož otec neargumentoval újmou vzniklou protiprávním jednáním, ale tou, která měla vzniknout uvězněním obviněného. ÚS v Nálezu nicméně uvedl, že zohlednění NZD se může projevit „i při povinnosti trestního soudu přihlídnout k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem“⁷³, a proto argumentace KS není optikou ÚS zcela správná. Předmětem ochrany tohoto ustanovení jsou poškození a nemělo by hrát roli to, zda zájmy poškozených jsou, nebo nejsou také v souladu se zájmy pachatele.

Dále KS uvedl, že syn obviněného byl svěřen do péče milujících prarodičů, tedy do vhodného rodinného prostředí, nikoli do péče cizích osob nebo ústavu, a proto nelze dojít k závěru, že by nezletilý snad psychicky strádal.⁷⁴ Je pravdou, že svěřením do péče rodinných příslušníků je pro dítě méně traumatizující než svěřením do péče osob cizích. Nicméně, dle mého názoru, nelze tvrdit, že dítě nemohlo psychicky strádat. Pro takový závěr neměl soud k dispozici důkazy, spíše naopak.

Z pohledu KS je prioritním zájmem a právem dítěte mít fungující úplnou rodinu, která mu ale byla jeho otcem odňata. Obviněný dle KS nemůže být zvýhodněn tím, že usmrtil svou manželku a

⁷¹ WESTPHALOVÁ, Lenka, ŠÍNOVÁ Renáta. Nejlepší zájem dítěte. *Právník*. 2019, roč. 158 č. 12, s. 1108.

⁷² RZS KS v Ostravě ze dne 11. 12. 2017, sp. zn. 6 To 632/2016 (č. j. 6 To 632/2016-473).

⁷³ Nález sp. zn. II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017 (N 137/86 SbNU 315), bod 22.

⁷⁴ RZS KS v Ostravě ze dne 11. 12. 2017, sp. zn. 6 To 632/2016 (č. j. 6 To 632/2016-473).

syna.⁷⁵ Dle mého názoru, zde nelze hovořit o zvýhodnění obviněného. Zdá se, že KS nechtěl přistoupit k zohledňování NZD, jelikož se v odůvodnění nezaměřil na poškozeného, ale pachatele. To, že obviněnému odpustila rodina usmrčené manželky vypovídá o jeho „oblíbenosti,” které by se nepochybně netěšil, kdyby nebyl poškozenému dobrým rodičem a zemřelé milujícím manželem. Z toho jasně plyne, že nejvíce se obviněný potrestal sám tím, že nehodu zapříčinil.

K psychickým obtížím, především plačtivosti a zvýšené citlivosti KS uvedl, že nelze určit jejich pravou příčinu, tj. zda jsou tyto spojeny s nástupem otce do výkonu NEPO či ztrátou bratra a matky.⁷⁶ Dle mého názoru, nelze tvrdit, že při zvýšené fixaci dítěte na pozůstalém rodiči, který by mu byl v takto nelehké situaci oporou, nebude jeho absence alespoň částečnou příčinou psychických obtíží. V takovém případě by měla existovat snaha ze strany státu, dítěti takovou situaci co nejvíce ulehčit, nikoliv mu ji ztěžovat.

Dále KS uvedl, že uložení pouhého trestu domácího vězení by dávalo ostatním občanům signál, že postih za usmrcení dvou osob pod vlivem návykových látek není tak hrozný.⁷⁷ V dané situaci se jednalo o nedbalostní, tzn. neúmyslné usmrcení. Samozřejmě nelze přehlédnout, že se u obviněného v krvi vyskytoval alkohol a zřejmě na tento aspekt KS narážel (ohrožení pod vlivem návykové látky), nicméně jsem toho názoru, že KS v tomto případě přecenil preventivní účel trestu. Pokud soud již přišel do styku s osobami, které řídí pod vlivem návykové látky, většinou se jedná o osoby, které si nepřipustí, že by mohly dopravní nehodu způsobit, jelikož mají vysoké mínění o svých řídicích schopnostech, a to i pod vlivem návykové látky. Jsem přesvědčena o tom, že jim v požívání návykových látek a následně jízdě vozidlem nezabrání ani tento RZS KS. Ve vztahu k TČ usmrcení z nedbalosti nevidím už vůbec žádnou logickou souvislost, jak by mohl uložený trest obviněnému M. B. působit preventivně ve vztahu k nedbalostnímu TČ, jelikož u nedbalostního TČ není možná příprava ani rozhodnutí ke spáchání takového skutku, jelikož potom by se již jednalo o TČ úmyslný.

Obecně by měla být obdobná jednání postihována obdobně a rozdílná rozdílně.⁷⁸ Myslím si, že je nutné si ale uvědomit, že každý případ je jiný, kdy v tomto hrála velkou roli fixace dítěte na pachatele. Zpráva pro ostatní občany by při uložení domácího vězení byla, že pokud budou milujícím rodičem a při jimi zaviněné autonehodě, za přítomnosti zbytkového alkoholu v jejich krvi, dojde k usmrcení jejich manželky a dítěte, v takovém případě, by jim mohl být uložen trest domácího vězení, nikoliv že usmrcení dvou osob není závažným následkem.

⁷⁵ RZS KS v Ostravě ze dne 11. 12. 2017, sp. zn. 6 To 632/2016 (č. j. 6 To 632/2016-473).

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Usnesení NS ze dne 25. 6. 2018, sp. zn. 8 Tdo 718/2018, bod 27.

Nakonec KS uvedl, že NZD nemůže převážit, jelikož o nezletilého bylo řádně postaráno rodiči a sestrou zemřelé L. B., kteří otce sice plně nahradit nemohou, nicméně nemohou nahradit ani matku nezletilého, kterou nemůže nahradit ani obviněný. Pokud bylo argumentováno, že NEPO nedoporučili všichni odborní pracovníci z odboru sociálně právní ochrany dětí, z mateřské školy, PMS, hospice Strom života i znalkyně z oboru psychologie, bylo by naopak podivné, kdyby tak neučinili, jelikož je jejich náplní práce dbát zájmů poškozeného, a to bez ohledu na spáchaní TČ obviněným a jejich okolnostmi. Údělem zmíněných osob je prosazování zájmů dítěte bez ohledu na dopady na další soudní praxi. Na závěr KS konstatoval, že nelze přeceňovat rodinné a osobní poměry pachatele na úkor zohlednění všech významných okolností případu. V dané věci dle KS nešlo o exemplární a nepřiměřeně přísný trest, vzhledem k tomu, že za takové jednání lze uložit NEPO až na deset let, kdy v podobných případech je ukládán trest obdobný.⁷⁹

Je samozřejmě pravdou, že otec nemůže matku zcela nahradit, ale z důvodu rozhodnutí KS bude potřeba nahradit dítěti nejen matku, ale také otce. „Řádné postarání“ o dítě nelze jako argument přijmout, když důvodem pro odnětí dítěte z péče nemůže být dle ÚS ani to, že by dítě bylo možné umístit do prostředí vhodnějšího.⁸⁰ Také ze srovnání s obdobnými případy lze vyčíst, že se KS zaměřil izolovaně na pachatele a NZD přehlédl. Výše hrozícího trestu nezohledňuje konkrétní okolnosti případu. Na žádný obdobný případ KS neodkázal, a proto za obdobné případy, kterými argumentuje, lze považovat případy usmrcení dvou osob pod vlivem alkoholu, nikoliv zohledňující zvýšenou fixaci dítěte na pachatele. Z výše uvedeného mám za to, že argumentace KS nebyla dostatečná a jeho rozhodnutím došlo k porušení práva na ochranu rodinného života a mezinárodních závazků ČR.

⁷⁹ RZS KS v Ostravě ze dne 11. 12. 2017, sp. zn. 6 To 632/2016 (č. j. 6 To 632/2016-473).

⁸⁰ Nález ÚS ze dne 13. 9. 2022, sp. zn. III.ÚS 3146/21.

2 Empirický výzkum

Po analýze Nálezu jsem se zaměřila na to, k jaké situaci se závěry v něm uvedené vztahují a posoudila jsem, jak bych mohla zjistit, zda a jak se tyto závěry promítly do praxe. Trest odnětí svobody mohou uložit pouze soudy a jelikož databáze soudních rozhodnutí nejsou veřejně přístupné, musela jsem jednotlivé soudy požádat o poskytnutí jejich rozhodnutí.

Nejprve jsem zašla na jeden z OS a snažila se u správkyňe aplikace zjistit, co vše lze ze systému ISAS, který používají OS a ObS, vyčíst, resp. jestli systém ISAS umožňuje vyfiltrovat pouze ta rozhodnutí, ve kterých je odsouzeným rodič. Bohužel jsem zjistila, že tato možnost neexistuje, jelikož rodičovství pachatele se nikde zvlášť v systému neeviduje. Zjištění této skutečnosti leží zcela na orgánech činných v trestním řízení, a to v první řadě na Policii ČR (do protokolu o výsledku obviněného se uvádí potomci obviněného), později na soudech.

Napsala jsem také žádost o informace na Ministerstvo spravedlnosti ČR a požadovala poskytnutí jakýchkoliv dokumentů, statistik či přehledů, které má k dispozici ve vztahu k pachatelům rodičům a vězňům. Bylo mi odpovězeno, že požadovanými informacemi ministerstvo nedisponuje, jelikož je nesleduje. Po tomto zjištění mi bylo jasné, že bude mnohem složitější získat potřebná rozhodnutí.

Následně jsem zjistila, že OS a KS nepoužívají stejný počítačový informační systém, a proto jsem navštívila jeden z KS a snažila se zjistit, co lze vyčíst ze systému ISVKS, používaného KS, a doufala jsem, že alespoň u KS bude získávání informací snadnější. Z omylu mě vyvedla tamější správkyňe aplikace, která mi sdělila, že KS mohou vyhledávat pouze v textu písemností, což představovalo ještě větší komplikaci než u OS, u kterých existuje alespoň možnost vyhledávat skrze speciální formuláře, které by hledání měly ulehčit.

Dále mi bylo sděleno, že vyhledání informace přímo ze spisu, případně lustrace v informačním systému je časově velmi náročná a bude pravděpodobně podléhat zpoplatnění. Nicméně jsem se nechtěla tohoto výzkumu vzdát, a proto jsem se snažila najít nějaký způsob, jak by se dala rozhodnutí pachatelů rodičů dohledat.

2.1 Vzorek rozsudků

Na základě ZSPI jsem tedy postupně oslovila všechny soudy v ČR rozhodující v prvním stupni, tj. 86 OS (včetně ObS) a 8 KS skrze žádost o informace, ve které jsem výslovně uvedla, že se výzkum týká aspektu posuzování NZD. Požadovala jsem pravomocné rozsudky včetně odůvodnění, tzn. nikoli trestní příkazy nebo zjednodušené rozsudky.

Oslovování soudů probíhalo ve dvou vlnách. Ve druhé vlně došlo k pozměnění žádosti v reakci na výsledky získané z první poloviny rozsudků. Jelikož ÚS v souladu s ÚPD neomezil své závěry

pouze na vybrané TČ, mohly být zkoumány rozsudky, jimiž byl uložen NEPO rodiči za jakýkoliv TČ. Vzhledem k tomu, že Nález byl vydán dne 7. 8. 2017, požadovala jsem rozsudky vydané ode dne 8. 8. 2017 do 8. 8. 2022, a to vždy jeden za každý uplynulý rok od vydání Nálezu, abych mohla pozorovat případné změny v odůvodnění rozsudků v závislosti na uplynulém čase.

Co se týče časového období a počtu požadovaných rozsudků, nepochybně by bylo z hlediska závěrů výzkumu přesnější, pokud by byly prozkoumány všechny rozsudky, kterými byl či měl být ukládán NEPO pachateli rodiči. Vzhledem k tomu, že se ale údaj o rodičovství nikde neeviduje, nelze ani zjistit celkový počet takových rozsudků. Požadovaný počet jednoho náhodného RZS za každý rok od vydání Nálezu byl zvolen z toho důvodu, že takový počet soudy zpravidla nepodmiňují zaplacením úhrady za poskytnutí informací, s tím, že pokud by závěry ze získaných rozsudků nebyly jednoznačné, byl by vzorek případně rozšířen skrze další žádosti.

Pokud jde o vyfiltrování pachatelů rodičů, poskytla jsem soudům několik možných postupů, jak lze požadované rozsudky vyhledat. Jednou možností byla cesta skrze TČ zanedbání povinné výživy dle § 196 TZ. Požadovala jsem, aby se v poskytnutých rozsudcích nacházel nejvýše jeden RZS za tento TČ z důvodu jeho specifčnosti, kdy poškozeným je dítě, které má rodič vyživovat, a proto by k posouzení NZD mělo docházet automaticky již ze samotné povahy TČ.

Dále jsem uvedla, že je možné podívat se u pachatele TČ zanedbání povinné výživy, zda nebyl odsouzen také za jiný TČ a pokud by splňoval požadovaná kritéria, poskytnout tento RZS za jiný TČ. Další uvedenou možností bylo dotázání soudců, asistentů soudců, vyšších soudních úředníků či protokolujících úředníků, zda si z úřední činnosti nevzpomenou na takové případy, které by vedly k požadovaným rozsudkům. Dalším navrhovaným postupem bylo nahlédnutí do protokolu o výsledku obviněného. Poslední uváděnou možností bylo prozkoumání soudních rejstříků, zda se u pachatele v rejstříku T nevyskytovalo také řízení P (Nc), ve kterém by pachatel vystupoval v pozici rodiče (převážně řízení o svěřeni dítěte do péče).

Do první vlny žádosti jsem záměrně neuvedla sp. zn. Nálezu, aby nedocházelo pouze k vyhledání a poskytnutí rozsudků, které by Nález výslovně zmiňovaly a zároveň jsem požadovala, aby nebylo použito fulltextového vyhledání výrazu „rodič“, jelikož tento výraz by byl s největší pravděpodobností ve vztahu k Nálezu soudcem při vážení NZD v RZS použit. Tímto jsem se snažila zajistit, aby poskytnuté rozsudky byly co nejvíce náhodné a zjištění četnosti rozsudků, ve kterých k posuzování NZD došlo, bylo co možná nejpřesnější.

V první vlně jsem oslovila 49 soudů (8 KS a 41 OS). Odpovědělo mi 45 soudů (8 KS a 37 OS), kdy jsem různý počet rozsudků získala od 41 soudů (8 KS a 33 OS), celkem tedy 186 rozsudků. Z těchto rozsudků jsem vyřadila 12 rozsudků, které nesplňovaly požadovaná kritéria. Jednalo se o ty, které neobsahovaly odůvodnění, tj. zjednodušené rozsudky. Dále ty, kterými byl trest odnětí

svobody podmíněně odložen na zkušební dobu (nikoli z důvodu NZD, jelikož tento nebyl v odůvodnění vůbec zmíněn) nebo kde byl uložen trest obecně prospěšných prací. Nakonec byly vyřazeny ty rozsudky, ve kterých byl pachatel důchodce sice rodičem, ale jeho dítě/děti již byly dospělé a z RZS nevyplývalo, že by měl v péči nezaopatřené dítě.

Různý počet poskytnutých rozsudků z jednotlivých soudů byl dán tím, že u některých malých soudů neevidovali ani 5 požadovaných rozsudků za posledních 5 let, nebo proto, že z některých soudů poslali rozsudků více. Výsledný počet relevantních rozsudků je tedy 174 ze 41 soudů (43,6 %), což již samo o sobě představuje dostatečně reprezentativní vzorek.⁸¹

Ve druhé vlně byla žádost přizpůsobena tomu, že ve vzorku náhodných rozsudků byly jen jednotky těch, v nichž se nacházel náznak posouzení NZD a v žádném nebylo na Nález odkázáno. Nově jsem tedy požadovala 2 náhodné rozsudky splňující kritéria první vlny žádostí, jejichž získání bylo nejméně komplikované (zanedbání povinné výživy) z důvodu rozšíření vzorku náhodných rozsudků na veškeré soudy ČR. Takto bylo osloveno zbylých 45 OS. Odpovědělo mi 42 z nich, kdy jsem obdržela 76 rozsudků za TČ zanedbání povinné výživy (některé soudy neevidovaly žádný požadovaný RZS nebo pouze jeden). Předpoklad byl takový, že pokud by sdělení odpovídalo zjištění z první poloviny rozsudků, není nutné sledovat každý jednotlivý rok od vydání Nálezu zvlášť. Pokud by byl tento předpoklad mylný, byl by vzorek následně doplněn rozsudky za zbývající 3 roky.

Dále jsem navíc požadovala (bez ohledu na první bod) sdělení počtu trestních rozsudků, ve kterých byl Nález zmíněn a jejich případné poskytnutí. Pro případ, že by žádný takový RZS nebyl evidován, požadovala jsem sdělení počtu rozsudků, ve kterých byl posuzován NZD a jejich poskytnutí, jelikož cílem této práce bylo zjistit, jak je Nález, resp. NZD reflektován v rozhodnutích obecných soudů ČR. Na Nález a NZD byly dotázány také všechny KS, kdy jsem obdržela celkem 49 odpovědí týkajících se výskytu Nálezu a posouzení NZD v odůvodnění rozsudků spolu se 17 rozhodnutími prvního a druhého stupně, ve kterých byl NZD posuzován.

2.1.1 Proces získávání rozsudků

Co se týče vyřizování žádostí o informace na jednotlivých soudech, praxe je značně rozdílná. To je dáno jednak velikostí soudů, počtem personálu přiděleného k vyřizování žádostí o informace, ale i ochotou samotného personálu.

Asi z jedné pětiny soudů jsem byla kontaktována, a to z důvodu upřesnění žádosti, či aby mi bylo sděleno, že poskytnutí rozsudků nebude jednoduché, ať už z důvodu absence tolika rozsudků, či časové náročnosti mého požadavku.

⁸¹ Sample Size. St. Olaf College [online]. [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://wp.stolaf.edu/iea/sample-size/?fbclid=IwAR302OAGASnlG7jhVKdRQjo9TSkFDsv22NcCUCNPupdHJJFHwBT75winCW4>

Z mnoha soudů mi bylo sděleno, že jediné rozsudky, které splňovaly požadovaná kritéria byly rozsudky, kterými byl ukládán trest za TČ zanedbání povinné výživy.

Úhradu za poskytnutí rozsudků si vyžádalo 8 soudů (jeden dokonce ve výši 68 167 Kč). Někdy byla požadována úhrada za samotné vyhledání rozsudků, jindy za jejich anonymizaci s tím, že rozsáhlá anonymizace je dle § 17 odst. 3 ZSPI mimořádně rozsáhlou prací, za kterou náleží úhrada. Třem soudům byla úhrada zaplacená, u jiných bylo telefonicky vykomunikováno poskytnutí alespoň rozsudků za TČ zanedbání povinné výživy a ve zbytku byla žádost vzata zpět.

V souladu s § 4 instrukce Ministerstva spravedlnosti⁸² soudy požadovaly 200 Kč za každou hodinu jednoho pracovníka. Komentář k ZSPI uvádí, že dle ZSPI je sporné, zda lze požadovat úhradu za dobu strávenou anonymizací a pokud ano, tak jakým způsobem. Dle judikatury správních soudů je úhrada za anonymizaci obecně připuštěna, nicméně není jednotná její sazba. Některými soudy je úhrada chápána jako součást sazby za kopie, jindy jako součást vyhledávání informací. Co do povahy by měla být anonymizace spíše součástí sazby za mimořádně rozsáhlé vyhledávání.⁸³

Z jednoho OS mi při poskytování rozsudků bylo sděleno, že nejlepší způsob vyhledávání je prostřednictvím formuláře AAM130F. Sdělila jsem proto tuto informaci i ostatním soudům, nicméně např. z Obs pro Prahu 8 mi bylo asistentem soudce vyřizujícím mou žádost sděleno, že k takovému formuláři nemá povolen přístup.

Lze shrnout, že proces získávání rozsudků byl značně komplikovaný, a to z toho důvodu, že rodičovství pachatele údajně není informace, kterou by soudy byly povinny sledovat a evidovat, a proto nelze tuto informaci jednoduše vyhledat. Osobně jsem toho názoru, že sledování a evidování této skutečnosti patří k naplňování závazků vyplývajících z ÚPD.

2.2 Metodologie empirického výzkumu

Zvolenou metodou při vyhodnocování dat byla obsahová analýza soudních rozhodnutí, která se skládá ze tří kroků. Těmi je systematický výběr rozsudků, kódování proměnných a analýza kódovaných rozsudků statistickými metodami.⁸⁴ Každé poskytnuté soudní rozhodnutí bylo přečteno a zjištěné údaje byly zaznamenány do proměnných. Jedná se o proměnné identifikující jednotlivé rozsudky a charakterizující okolnosti případu. Proměnné jsou konstruovány tak, aby odpovídaly účelu výzkumu, resp. formulaci výzkumných otázek.

⁸² Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 14. 7. 2011, č. j. 286/2011-OT-OSV

⁸³ FUREK, Adam. § 17 [Hrazení nákladů]. In: FUREK, Adam a kol. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1018.

⁸⁴ HALL, Mark, WRIGHT, Ronald. Systematic Content Analysis of Judicial Opinions. *California Law Review*. Vol. 96, 2008, s. 66.

V následujících tabulkách je v prvním sloupci uveden přehled sledovaných proměnných, ve druhém sloupci jsou uvedeny hodnoty, jakých může každá proměnná nabývat, a ve třetím sloupci je uvedena zjištěná frekvence ve vzorku.

Proměnné *období vydání RZS*, *pohlaví pachatele* a *pohlaví soudce/předsedy senátu* byly sledovány z důvodu testování předpokladu možného vlivu (jako případných určujících faktorů) na rozhodování o uloženém trestu. Nebylo by totiž velmi překvapující, kdyby k posuzování NZD docházelo pouze soudkyněmi nebo pouze u pachatele.

2.3 Výsledky empirického zkoumání

Tabulka č. 1: Sledovaná proměnná doby vydání rozsudků

Proměnná	Hodnoty/Varianty	Frekvence ve vzorku	
Období vydání RZS	8. 8. 2017 - 7. 8. 2018	56	22,4 %
	8. 8. 2018 - 7. 8. 2019	60	24 %
	8. 8. 2019 – 7. 8. 2020	43	17,2 %
	8. 8. 2020 – 7. 8. 2021	47	18,8 %
	8. 8. 2021 – 8. 8. 2022	44	17,6 %

Tabulka č. 2: Sledované proměnné okolnosti případu a pachatele

Proměnná	Hodnoty/Varianty	Frekvence ve vzorku	
Počet rozsudků	KS	32	12,8 %
	OS	218	87,2 %
Zmíněn Nález	Ne	250	100 %
Pohlaví pachatele ⁸⁵	Muž	207	80,5 %
	Žena	50	19,5 %
Pohlaví soudce/předsedy senátu	Muž	125	50 %
	Žena	125	50 %

⁸⁵ Rozdílný počet pachatelů od počtu rozsudků je dán tím, že v několika případech byl jedním RZS uložen trest více pachatelům, např. rodičům týraného dítěte.

Při hodnocení rozsudků bylo nutné jejich rozdělení na dvě skupiny, a to na rozsudky, ve kterých bylo dítě obětí, a na ty rozsudky, ve kterých dítě obětí nebylo. Vzhledem ke specifitě TČ zanedbání povinné výživy byl tento TČ zvláště sledován a vyhodnocován.

Tabulka č. 3: Sledovaná proměnná obětí

Dítě obět'	Ano	Zanedbání povinné výživy	119	47,6 %
		Jiný TČ	21	8,4 %
	Ne		110	44 %

Ve vztahu k TČ, ve kterých dítě nebylo obětí, bylo nejprve sledováno, zda je v RZS vůbec zmíněno, zda je pachatel rodičem či nikoliv, a dále to, zda jsou jakkoliv zohledněny případné dopady na nezaopatřené děti při rozhodování o druhu a výši trestu.

Tabulka č. 4: Obětí TČ nebylo dítě

Proměnná	Hodnoty/Varianty	Frekvence ve vzorku	
Počet rozsudků	KS	24	21,8 %
	OS	86	78,2 %
Posouzení NZD	Ano	5	4,5 %
	Ne	105	95,5 %
Zmínění rodičovství pachatele	Ano	64	58,2 %
	Ne	46	41,8 %

Ve vztahu k dítěti, na kterém nebyl TČ spáchán, byl NZD posuzován pouze v 5 případech ze 110. Za posouzení NZD byly považovány situace, ve kterých se pachatel nepodílel na výchově a výživě dítěte,⁸⁶ neměl o děti zájem, a proto s nimi nebyl v kontaktu,⁸⁷ nestaral se o ně⁸⁸ apod.

Co se týče rozsudků s dítětem v roli obětí, lze tuto skupinu vnitřně dělit na TČ zanedbání povinné výživy a ostatní TČ, jelikož neplacení výživného již samo o sobě může poskytovat vodítko k tomu, že rodič nemusí o své dítě jevit zájem. Nicméně i zde mohou existovat situace, ve kterých rodič dítěti buď poskytuje jiné srovnatelné plnění (z důvodu objektivní nemožnosti placení

⁸⁶ RZS OS v Přerově ze dne 6. 6. 2022, sp. zn. 3 T 55/2022.

⁸⁷ RZS OS v Karviné - pobočka v Havířově ze dne 18. 10. 2018, sp. zn. 9T 15/2018.

⁸⁸ RZS KS v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 13. 11. 2018, sp. zn. 52 T 6/2018.

výživného), či neplatí druhému rodiči např. z důvodu osobního konfliktu, ačkoliv se o dítě stará jinak znamenitě.

U TČ s dítětem v roli oběti nezahrnujících TČ zanedbání povinné výživy jsem nejprve sledovala, zda je posuzován NZD u stíhaného TČ a následně, zda soudy zjišťují, jestli pachatel nemá také další děti, jelikož i kdyby ve vztahu k oběti byl posuzován její nejlepší zájem, ale ve vztahu k ostatním dětem pachatele ne, znamenalo by to, že NZD řádně posouzen nebyl.

Tabulka č. 5: Oběti TČ odlišného od zanedbání povinné výživy bylo dítě

Proměnná	Hodnoty/Varianty	Frekvence ve vzorku	
Počet rozsudků	KS	8	38,1 %
	OS	13	61,9 %
Posouzení NZD u stíhaného TČ	Ano	9	42,9 %
Pachatel – další dítě	Ano	10	47,6 %
	Ne (z toho NZD posouzen)	4 (0)	19 % (0 %)
	Neuvedeno	7	33,3 %
Posouzení NZD ve vztahu k dalšímu dítěti	Ano	3	14,3 %

NZD byl posuzován v 9 případech z 21 případů, ve kterých bylo dítě obětí TČ odlišného od TČ zanedbání povinné výživy. Za posouzení NZD byla považována např. zmínka o způsobení syndromu CAN,⁸⁹ posttraumatické stresové poruchy,⁹⁰ psychických problémů včetně pomočování a nočních děsů⁹¹ nebo situace, kdy sám nezletilý žádal sociální pracovnice, aby byl z péče rodiče odebrán.⁹²

Jelikož se musí soudy zabývat nejlepším zájmem také ostatních dětí pachatele, bylo sledováno, zda je uvedeno, že má pachatel i další dítě a zda byl vůči nim NZD posouzen. Ve 4 případech pachatel neměl další dítě (kdy ale ani v jednom z nich nebyl NZD posouzen), v 7 případech nebyla v RZS o dalším dítěti zmínka a v 10 případech měl pachatel i další dítě. Z těchto 10 případů byl

⁸⁹ RZS OS v Kladně ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 2 T 175/2019.

⁹⁰ RZS OS v Mělníku ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 14 T 15/2019.

⁹¹ RZS ObS pro Prahu 4 ze dne 21. 10. 2021, sp. zn. 1 T 182/2020.

⁹² RZS ObS pro Prahu 4 ze dne 13. 11. 2019, sp. zn. 3 T 99/2018.

NZD ve vztahu k dalším dětem pachatele posouzen pouze ve 3 případech. Jednalo se o situaci, kdy bylo uvedeno, že se pachatel o další děti staral špatně,⁹³ další děti neměl v péči⁹⁴, nebo kdy se dopustil jiných TČ i vůči dalším dětem, které mu byly odebrány z péče, jelikož jako rodič dlouhodobě selhával.⁹⁵

U TČ zanedbání povinné výživy jsem opět sledovala, zda je posuzován NZD jednak u stíhaného TČ, ale také to, zda má pachatel další děti a jak se soudy vypořádaly s posouzením nejlepšího zájmu těchto ostatních dětí.

Tabulka č. 6: TČ zanedbání povinné výživy

Proměnná	Hodnoty/Varianty	Frekvence ve vzorku	
Počet rozsudků	KS	0	0 %
	OS	119	100 %
Posouzení NZD u stíhaného TČ (řešen styk)	Ano	101	84,9 %
	Ne	18	15,1 %
Pachatel – další dítě	Ano	30	25,2 %
	Ne (z toho NZD posouzen)	14 (13)	11,8 % (10, 9 %)
	Neuvedeno	75	63 %
Posouzení NZD ve vztahu k dalšímu dítěti	Ano	0	0 %

U TČ zanedbání povinné výživy jsem za posouzení NZD považovala případy, kdy byl zmíněn vztah, styk či kontakt rodiče s dítětem. Je totiž velice pravděpodobné, že pokud není rodič s dítětem v žádném či častém kontaktu, nebude mít jeho uvěznění na život dítěte (významný) vliv.

NZD byl posuzován ve 101 případech ze 119. V 75 případech nebylo vůbec uvedeno, zda pachatel má další dítě či nikoliv. Ve 30 případech bylo uvedeno, že má minimálně jedno další dítě, nicméně u žádného z těchto dalších dětí nebyl NZD posuzován. Jednalo se např. o případy, kdy měl pachatel novou rodinu⁹⁶ nebo další dítě ve střídavé péči⁹⁷ a o případy, ve kterých rodič na další dítě výživné platí řádně.⁹⁸ Ve většině případů ale nebylo hrazení výživného k dalšímu dítěti ani

⁹³ RZS KS v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 1. 12. 2021, sp. zn. 22 T 7/2021.

⁹⁴ RZS KS v Ostravě ze dne 17. 9. 2020, sp. zn. 30 T 3/2020.

⁹⁵ RZS KS v Ostravě ze dne 11. 3. 2020, sp. zn. 33 T 2/2019, bod. 84.

⁹⁶ RZS OS ve Strakonících ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 3 T 26/2020.

⁹⁷ RZS OS v Uherském Hradišti ze dne 10. 6. 2019, sp. zn. 13 T 112/2017.

⁹⁸ RZS OS v Prostějově ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 3 T 88/2021.

zmíněno.⁹⁹ Ve 14 případech bylo uvedeno, že rodič další dítě nemá. V 1 případě (z těchto 14 případů) nebyl NZD posuzován ani ve vztahu ke stíhanému TČ. To znamená, že pouze ve 13 rozsudcích došlo alespoň k částečnému posouzení NZD (jelikož nebyly posuzovány všechny složky NZD).

2.4 Praxe obecných soudů

Jelikož je cílem této práce také zjištění, jak posouzení NZD v praxi vypadá, pokud k němu vůbec dojde, uvádím, o jaké případy se jedná a jakou mají podobu.

2.4.1 Přihlédnutí k NZD ve prospěch i neprospěch rodiče

Co se týče případů, ve kterých bylo při ukládání trestu přihlédnuto k NZD, a to ve prospěch rodiče, jednalo se o situaci, kdy matka odcizila dětskou výživu, dětský krém na opruzeniny, chlazená kuřecí prsa a vepřovou kýtu, a to z důvodu krizové majetkové situace. Její jednání bylo motivováno snahou zajistit potřeby svého nezletilého syna, který měl jeden rok.¹⁰⁰

Dále se jednalo o situaci, kdy obviněný nenastoupil do výkonu NEPO a dopustil se tak TČ maření úředního rozhodnutí a vykázání, jelikož chtěl pomoci své nemocné matce s péčí o dítě, které měla v pěstounské péči.¹⁰¹ Také se jednalo o případ, kdy obviněný po spáchání TČ nebezpečného vyhrožování, řádně vyživoval své děti.¹⁰² V jiném RZS soud uvedl, že „s ohledem na zájmy dětí (neboť v jejich zájmu je, aby obžalovaný po propuštění z výkonu trestu co nejrychleji uhradil výživné) vyměřil [trest] pod polovinou zákonné trestní sazby, tj. ve výměře 3 měsíců.“¹⁰³

V případě, kdy obviněný nenastoupil do výkonu NEPO z důvodu, aby mohl finančně zabezpečit svou družku a narozenou dceru, soud uvedl, že do jisté míry zohlednil, že pachatel byl při spáchání TČ motivován snahou o zabezpečení dcery a družky. Nutné je však zdůraznit, „že tyto rodinné záležitosti jej nemohou vyvinut ze spáchání předmětného skutku, když podobně v případě žádosti o odklad výkonu trestu (kterou si obžalovaný podal) [...] nemohou být důvodem pro vyhovění takové žádosti, jestliže výměra trestu odnětí svobody převyšuje jeden rok.“¹⁰⁴ Zde je nutno uvést, že k posouzení NZD mělo primárně dojít již v rámci prvotního odsouzení, případně mělo toto pochybení být následně alespoň částečně zhojeno upuštěním od potrestání za TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, což se ovšem nestalo a obviněnému byl uložen NEPO v délce čtyř měsíců.

⁹⁹ RZS OS v Prostějově ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. 2 T 49/2018.

¹⁰⁰ RZS OS ve Frýdku-Místku ze dne 12. 6. 2020, sp. zn. 1 T 30/2020.

¹⁰¹ RZS ObS pro Prahu 3 ze dne 12. 8. 2019, sp. zn. 25 T 38/2019.

¹⁰² RZS KS v Hradci Králové ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 4 T 16/2016.

¹⁰³ RZS ObS pro Prahu 3 ze dne 7. 7. 2022, sp. zn. 17 T 13/2022.

¹⁰⁴ RZS OS v Přerově ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. 3 T 21/2019.

K NZD bylo přihlédnuto také v situacích, kdy bylo dítě obětí TČ, a to v neprospěch rodiče. Jednalo se např. o situace, kdy se rodič o děti nestaral,¹⁰⁵ nebyl s nimi v kontaktu,¹⁰⁶ nepodílel se na jejich výchově a výživě,¹⁰⁷ dlouhodobě selhával ve své rodičovské roli,¹⁰⁸ způsobil syndrom CAN^{109,110} své dceři,¹¹¹ byl zbaven rodičovských práv¹¹² nebo o případ, kdy se rodič choval v podnapilém stavu k dětem agresivně a byl mu proto vysloven zákaz styku s dětmi.¹¹³ Dále lze uvést také případ matky, která se dopustila TČ týrání svěřené osoby dle § 198 TZ, jelikož týrala své tři děti po velmi dlouhou dobu a způsobila jim psychickou újmu s možnými celoživotními následky na jejich duševním vývoji.¹¹⁴ Stejně tomu bylo v případě, kdy chování rodiče vyústilo v žádost nezletilého k odebrání z péče rodiče a umístění do dětského domova adresované sociální pracovníci. Chováním rodiče byl narušen zdravý vývoj osobnosti jeho dítěte, a to narušením vývoje kognitivní, sociální i emoční oblasti dítěte, které dlouhodobě trpělo strachem z rodiče, kterému se snažilo vyhýbat. Byly u něho zjištěny neurotické projevy jako poruchy spánku, plačtivost a sebevražedné úvahy.¹¹⁵

2.4.2 Převážení zájmu na potrestání pachatele

V následujících případech došlo k upřednostnění potrestání pachatele. V jednom z rozsudků soud uvedl, že je jasné, že uvězněním rodiče je možnost plnění jeho vyživovací povinnosti omezena na výkon práce ve vězení, nicméně vzhledem k tomu, že ho dosud k řádnému plnění vyživovací povinnosti nepřiměla ani dříve vedená trestní řízení a uložené tresty, nelze předpokládat, že by u něj uložením podmíněného (alternativního) trestu došlo k výraznější změně.¹¹⁶ V případě, kdy rodič opakovaně nehradí výživné na své dítě a je zjištěno, že tak nebylo činěno z objektivní neschopnosti platit a výživné nenahrazoval jiným dostačujícím způsobem, myslím si, že je uložení NEPO na místě, jelikož je v NZD, aby rodič pravidelně výživné hradil. Vzhledem k tomu, že rodič již před uvězněním výživné nehradil, nedojde k žádné aktuální změně (výpadku plateb výživného) pro dítě, právě naopak by po tomto výkonu trestu mohlo k placení ze strany rodiče dojít. V takové situaci

¹⁰⁵ RZS KS v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 13. 11. 2018, sp. zn. 52 T 6/2018.

¹⁰⁶ RZS OS v Karviné ze dne 18. 10. 2018, sp. zn. 9 T 15/2018.

¹⁰⁷ RZS OS v Přerově ze dne 6. 6. 2022, sp. zn. 3 T 55/2022.

¹⁰⁸ RZS KS v Ostravě ze dne 11. 3. 2020, sp. zn. 33 T 2/2019, bod. 84.

¹⁰⁹ Syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte.

¹¹⁰ PRESSLEROVÁ, Pavla. Syndrom CAN. *www.sancedetem.cz* [online]. 17. 03. 2022 [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/syndrom-can>

¹¹¹ RZS OS v Kladně ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 2 T 175/2019.

¹¹² RZS OS v Olomouci ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. 5 T 145/2019.

¹¹³ RZS OS v Bruntále ze dne 13. 3. 2020, sp. zn. 66 T 6/2020.

¹¹⁴ RZS ObS pro Prahu 3 ze dne 27. 7. 2021, sp. zn. 14 T 203/2019.

¹¹⁵ RZS ObS pro Prahu 4 ze dne 13. 11. 2019, sp. zn. 3 T 99/2018.

¹¹⁶ RZS ObS pro Prahu 4 ze dne 18. 3. 2021, sp. zn. 37 T 66/2020.

je ale nutné, aby bylo provedeným dokazováním potvrzeno, že se jedná o úmyslné neplacení, nikoli o objektivní neschopnost výživné na své dítě platit, jelikož v případě TČ zanedbání povinné výživy je vhodnější ponechat pachatele na svobodě a vést ho k nalezení zaměstnání, aby byla jeho vyživovací povinnost plněna.¹¹⁷ Uvěznění za TČ zanedbání povinné výživy totiž „*jen v minimu případů vede k tomu, že výživné je řádně hrazeno. Zaměstnání ve výkonu trestu je, zejména v případě uložení kratšího trestu, velmi problematické.*“¹¹⁸ V posuzovaných rozsudcích se nicméně objevila také myšlenka, že uvězněním rodiče povinného výživou bude placení výživného lépe zajištěno. Např. ObS pro Prahu 8 ve svém RZS uvedl, že z výkonu trestu bude alespoň docíleno hrazení výživného, když už měl odsouzený ve věznici, ve které se toho času nacházel, domluveno budoucí pracovní zařazení.¹¹⁹ I když je nutné zohlednit NZD, rozhodně by neměl být přeceňován a absolutizován, ale mělo by být usilováno o nalezení ideální rovnováhy mezi dotčenými zájmy.

Za nedostatečné odůvodnění považuji formulaci, kdy se obviněný s nezletilým stýká, ale neposkytuje „*jiné pravidelné a svou povahou dostačující plnění, které by mohlo být považováno za řádnou náhradu vyživovací povinnosti.*“¹²⁰ Není zde popsán vztah rodiče a dítěte, jaké plnění mu je poskytováno při styku s dítětem a proč toto není dostatečné, ačkoliv v dřívějším RZS stejného soudu bylo za nahrazení jiným způsobem považováno např. „*zajišťování pravidelných materiálních prostředků nezbytných k obživě, ošacení a úhradě běžných životních potřeb*“¹²¹ či osobní péče.

V následujících případech nedošlo k převážení NZD, ačkoliv dle mého názoru převážet měl. Jednalo se o případ, kdy byla žena v pokročilém stádiu těhotenství, ale soud uvedl, že „*nelze předjímat, zda bude o své dítě skutečně pečovat, když tři starší děti v její péči nejsou.*“¹²² Dle mého názoru, ale přesně takové předjímání soud učinil, i když ve vztahu k jinému výsledku. Tato žena se doposud ani žádného TČ ve vztahu k nenarozenému dítěti nedopustila. Zde není ani namístě hovořit o presumpci nevin, jelikož ta by se uplatnila až v průběhu trestního řízení týkajícího se případného TČ spáchaného na nenarozeném dítěti. Takové odůvodnění je dle mého názoru v rozporu s čl. 1 odst. 1 Ústavy a čl. 1 LZPS. Bylo by příhodnější dát jí šanci a následně, v případě selhání ji uvěznit.

V jiném RZS soud uvedl, že sice nepřehlédl, že se obviněný „*snaží řádně bradit výživné a zůstat se svým synem v kontaktu, přesto tyto okolnosti nemohou nalézt žádný odraz ve výměře uloženého trestu.*“¹²³ Bez uvedení, proč toto nelze odrazit ve výměře uloženého trestu, nelze takové odůvodnění akceptovat. Dle mého názoru, je takovým rozhodnutím porušeno právo na řádné odůvodnění rozhodnutí,

¹¹⁷ RZS OS v Českém Krumlově ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 4 T 104/2020.

¹¹⁸ Přípis OS v Klatovech ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 24 Si 143/2022.

¹¹⁹ RZS ObS pro Prahu 8 ze dne 16. 8. 2021, sp. zn. 3 T 16/2020, bod 13.

¹²⁰ RZS OS ve Strakonících ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 3 T 26/2020.

¹²¹ RZS OS ve Strakonících ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 3 T 2/2019.

¹²² RZS OS v Olomouci ze dne 30. 11. 2020, sp. zn. 4 T 147/2020.

¹²³ RZS OS v Táboře ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. 5 T 24/2019.

keré je součástí práva na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy. K NZD nebylo přihlédnuto ani v situaci, kdy obviněná žila s nezletilým nemocným dítětem sama.¹²⁴ Stejně tomu bylo v případě, kdy obviněný z TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykazání řídil vozidlo proto, že ze dne na den dostal do péče tři nezletilé děti, jezdil jim do školy každý den pro úkoly (v době uzavření škol z důvodu pandemie Covid-19) a tyto úkoly tam musel následně také opět odevzdávat. Jelikož začala online výuka, musel být doma s dětmi, a tak v práci skončil.¹²⁵ Vzhledem k tomu, že byl pachatel k tomuto TČ donucen okolnostmi z důvodu náhlé péče o nezletilé, nebylo, dle mého názoru, namíste řešit tuto situaci jeho uvězněním, jelikož kvůli němu přišli nezletilí i o druhého rodiče.

Obdobně lze hodnotit případ, kdy matka neplatila výživné na své dítě, jelikož pracovala pouze brigádně, protože z důvodu nevhodně upraveného styku s dítětem nemohla najít stálé zaměstnání. V době rozhodování trestní věci již měla nově upravený styk s dítětem, a tudíž mohla být zaměstnána na plný úvazek. Syna si vyzvedávala pravidelně a pokaždé mu kupovala dárky. Vyjádřila také, že by dlužné výživné chtěla doplatit do necelých čtrnácti dní.¹²⁶ I přesto byla k NEPO odsouzena.

V neposlední řadě se jednalo také o případ, kdy se dítě nemohlo vyrovnat s nástupem svého otce do výkonu NEPO. Syn obviněného z TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykazání (z důvodu nenastoupení do výkonu trestu) „*hodiny plakal a opakoval, že si vezme život, když nemůže být se svým milovaným tatínkem a že se tatínek ve vězení strašně zkaží a pak ho po návratu na svobodu nebude chtít.*“¹²⁷ Obviněný chtěl se synem strávit pár dní, aby ho přesvědčil, že ho bude vždycky chtít, a proto požádal o odklad výkonu trestu. Ten byl ovšem zamítnut. Při rozhodování o druhu a výměře trestu za nenastoupení výkonu trestu soud uvedl, že akutní reakce syna „*není takto vážným důvodem za situace, kdy syn je v péči matky, která by mu v případě potřeby byla povinna zajistit potřebnou léčbu či podporu (psycholog, psychiatr, v případě vážných sebevražedných pokusů hospitalizace na dětské psychiatrii).* Ač lze pochopit, že jde pro rodiče o situaci velmi tíživou a frustrující, obžalovaný by si měl uvědomit, že to byl on sám, kdo své děti a další blízké osoby opakovaným páčáním trestné činnosti této situaci vystavil.“¹²⁸ Takovéto odůvodnění, že si měl obviněný z důvodu péče o dítě rozmyslet páčání trestné činnosti se objevuje v mnoha dalších poskytnutých rozhodnutích. Např. v RZS KS v Brně, ve kterém soud uvedl, že je třeba poukázat na utrpení, které pachatel svým nezodpovědným jednáním pozůstalým způsobil. „*Způsobený a již nevratný následek (smrt poškozených) zasáhl do jejich života daleko podstatnějším způsobem než*

¹²⁴ RZS OS v Opavě ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. 27 T 21/2020.

¹²⁵ RZS OS v Nymburce ze dne 18. 2. 2021, sp. zn. 2 T 14/2021.

¹²⁶ RZS OS v Kutné Hoře ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 6 T 116/2018.

¹²⁷ RZS OS v Kladně ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. 5 T 45/2022.

¹²⁸ RZS OS v Kladně ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. 5 T 45/2022.

do života samotného obžalovaného (a jeho rodiny),¹²⁹ nebo také v usnesení KS v Ostravě, rozhodujícího o odvolání, ve kterém soud uvedl, že „pokud obžalovaný poukázal na to, že má tři děti a nemocnou matku, právě tyto skutečnosti jej měly vést k tomu, aby nezneužíval návykové látky a nedopouštěl se další úmyslné trestné činnosti.“¹³⁰ V případě, kdy je na druhé misce vah ochrana nezletilých dětí je tato argumentace poněkud zcestná. Koncepce NZD je o tom, že i přes spáchání TČ rodičem je nutné upřednostnit zájmy jeho dítěte před uvězněním rodiče, i když by bylo namístě. V těchto případech ale nebylo uvedeno, z jakého důvodu NZD nepřeváží, jelikož se odůvodnění zaměřilo na obviněného, ale nikoliv na jeho děti, čímž opět došlo k porušení mezinárodních závazků ČR pramenících z ÚPD.

2.5 Zhodnocení dopadů Nálezu

Na úvod je nutno uvést, že žádný z rozsudků se podrobně NZD nezabýval ani neodkazoval na Nález. Samozřejmě je nemožné zjistit, jaké úvahy soudce vedou k danému rozhodnutí, pokud je v odůvodnění neuvede. Ve svém výzkumu jsem se tedy mohla zabývat pouze písemně vyjádřenými důvody. I kdyby snad k posouzení NZD ve zkoumaných případech docházelo, ale nepromítlo by se to do odůvodnění, je nutné považovat tento postup za nedostatečný z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti (nerespektování čl. 2 odst. 3 Ústavy, čl. 2 odst. 2 LZPS a porušení práva na spravedlivý proces vyplývající z čl. 36 odst. 1 LZPS a čl. 6 odst. 1 Úmluvy) a požadavku ÚPD (Nálezu) na výslovné zaznamenání v rozhodnutí.

Z posuzovaných rozsudků vyplynul pouze minimální počet případů, dalo by se říct, částečného posouzení NZD (jelikož v žádném z rozsudků nedošlo ke zjištění a kompletnímu posouzení NZD, jak bylo předestřeno v první kapitole), a to ve **21 případech z 250, tj. v 8 % případů**. Otázkou je, čím je tento stav způsoben.

Z analýzy rozsudků, ale i ze sdělení soudů vyplynulo, že k uložení NEPO často dochází v důsledku přeměny trestu odnětí svobody podmíněně odloženého na zkušební dobu dle § 83 odst. 1 TZ z důvodu spáchání dalšího TČ. Přeměna v takovém případě nicméně není obligatorní, soud může vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného výjimečně ponechat v platnosti podmíněně odsouzení, i když odsouzený zavdal k nařízení výkonu trestu příčinu. Dle mého názoru, lze za zvláštní okolnosti případu považovat také zájem dítěte na ponechání jeho rodiče na svobodě a jelikož se jedná o rozhodování s případným vlivem na dítě, musí být posouzení NZD v rozhodnutí nutně zmíněno. Proto nelze považovat odůvodnění spácháním nového TČ bez dalšího jako dostatečné.

¹²⁹ RZS KS v Brně ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 5 To 85/2017.

¹³⁰ Usnesení KS v Ostravě ze dne 19. 10. 2018, sp. zn. 6 To 300/2018, bod 10.

Několik OS také uvedlo, že většina trestních řízení před OS nekončí uložením NEPO, jelikož se jedná o *ultima ratio*. Z jejich vyjádření vyplynulo, že pokud je uložen alternativní trest s ohledem na NZD, tak až tehdy lze toto z odůvodnění rozhodnutí vyčíst. Z toho tedy plyne, že k posuzování NZD při zamýšleném uložení NEPO rodiči sice možná dochází, ale v odůvodnění rozhodnutí se to objevuje pouze výjimečně, a to v případě relevantnosti pro ukládaný trest a jeho výměru.

Jelikož k posouzení NZD došlo tedy pouze ve 21 případech, nelze vytvářet všeobecně platné závěry o tom, v jakých případech k němu dochází. Lze ale shrnout, že k posouzení NZD obecnými soudy dochází sporadicky a nedostatečně. Do popředí je stavěno zejména právo dítěte na výživu, kdy ostatní složky NZD jsou v drtivé většině případů opomenuty. Pro zajímavost je v následující tabulce uvedena bližší specifikace případů, ve kterých došlo k posouzení NZD. Jedná se o RZS sp. zn. 3 T 55/2022 (TČ nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy), sp. zn. 9 T 15/2018 (TČ porušování domovní svobody, TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, TČ poškození cizí věci a pokus TČ krádeže), sp. zn. 1 T 30/2020 (TČ krádeže), sp. zn. 66 T 6/2020 (TČ porušování domovní svobody), sp. zn. 52 T 6/2018 (TČ vraždy), sp. zn. 30 T 3/2020 (TČ vraždy), sp. zn. 33 T 2/2019 (pokus TČ vraždy), sp. zn. 22 T 7/2021 (pokus TČ těžkého ublížení na zdraví), sp. zn. 80 T 28/2022 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 9 T 3/2022 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 6 T 95/2021 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 14 T 13/2022 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 26 T 91/2017 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 6 T 116/2018 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 1 T 181/2021 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 2 T 57/2020 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 4 T 122/2019 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 3 T 11/2022 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 91 T 185/2019 (TČ zanedbání povinné výživy), sp. zn. 13 T 204/2016 (TČ zanedbání povinné výživy) a sp. zn. 1 T 69/2017 (TČ zanedbání povinné výživy).

Tabulka č. 7: Specifikace rozsudků, ve kterých došlo k posouzení NZD

Proměnná	Hodnoty/Varianty	Frekvence ve vzorku		
Počet rozsudků	KS	4	19 %	
	OS	17	81 %	
Období vydání RZS	8. 8. 2017 - 7. 8. 2018	3	14,3 %	
	8. 8. 2018 - 7. 8. 2019	3	14,3 %	
	8. 8. 2019 – 7. 8. 2020	6	28,6 %	
	8. 8. 2020 – 7. 8. 2021	1	4,8 %	
	8. 8. 2021 – 8. 8. 2022	8	38,1 %	
Pohlaví pachatele	Muž	15	71,4 %	
	Žena	7	33,3 %	
Pohlaví soudce/předsedy senátu	Muž	11	52,4 %	
	Žena	10	47,6 %	
Dítě oběť	Ano	§ 196 TZ	13	61,9 %
		Jiný TČ	3	14,3 %
	Ne	5	23,8 %	

3 Odkaz na Nález a posouzení NZD v trestních rozsudcích

Jelikož se v náhodně vybraném vzorku rozsudků nacházelo minimum rozhodnutí, ve kterých byl NZD posuzován, rozhodla jsem se oslovit soudy s přímým dotazem frekvence zmínění Nálezu ve všech trestních rozsudcích, tzn. i v těch, ve kterých byl uložen jiný trest než NEPO (od data vydání Nálezu) a poskytnutí těchto anonymizovaných rozsudků. V případě nenalezení žádného takového RZS jsem požadovala uvedení počtu rozsudků, ve kterých byl posuzován NZD (jelikož nemusí nutně dojít k uvedení sp. zn. Nálezu při posuzování NZD), a jejich poskytnutí, abych získala více vzorků, ze kterých by byla seznatelná praxe posuzování NZD.

V žádosti jsem navrhovala, aby k vyhledání této informace bylo použito fulltextové vyhledávání, případně aby byl vznesen dotaz u soudců, asistentů soudců, protokolujících a vyšších soudních úředníků, jelikož bylo nereálné, aby personál soudu pročítal tisíce stran rozsudků spadajících do zkoumaného období (8. 8. 2017 – 8. 8. 2022).

Nicméně se ukázalo, že fulltextové vyhledávání soudních informačních systému není ani v tomto ohledu moc spolehlivé. Z KS v Brně mi e-mailem odpověděli, že sp. zn. Nálezu byla ve všech dokumentech soudu nalezena v 80 případech, nicméně některé výsledky byly zobrazeny opakovaně. V žádném z nalezených výsledků se však nejednalo o trestní RZS vydaný v prvním stupni (jednalo se převážně o odvolání, ústavní stížnosti apod.). Parametry soudní aplikace jsou nastaveny pro interní potřeby soudu a vyhledávání na základě specifických požadavků, pro něž nejsou nastaveny filtry nebo jiný vyhledávací nástroj, není z tohoto důvodu spolehlivé.

Z Obs pro Prahu 8 mi bylo e-mailem odpovězeno, že téměř každý obžalovaný má nezletilé dítě a že dosud se nikdo výslovně nehájil tím, že (např. za loupež) nemůže být odsouzen k NEPO jen z důvodu péče o nezletilé dítě. Žádný RZS proto neobsahuje výslovné úvahy o nemožnosti uložení NEPO z důvodu existence nezletilého dítěte. Soudy nevedou evidenci, který odsouzený má, či nemá nezletilé dítě, a jaký to mělo vliv na druh a výši trestu z důvodu aplikování zásady enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí, kdy soud jako orgán státu nemůže činit nic, co mu zákon výslovně neukládá (vedení takové evidence). Ze spisů nevyplývá, zda daný obžalovaný má nezletilé dítě ve své péči, nebo ho má v péči někdo jiný. Výjimku tvoří rozsudky ohledně TČ zanedbání povinné výživy, ve kterých je NEPO ukládán právě z důvodu, že obžalovaný má (většinou) nezletilé dítě, na které nehradí výživné, přičemž je povinností soudce se vypořádat s uložením NEPO ve smyslu § 55 odst. 2 TZ. Aplikace Nálezu přichází v úvahu pouze v případech, kdy obžalovaný, kterému hrozí NEPO, by byl jediným rodičem, např. protože je vdovcem, tedy takovýto obžalovaný by byl jedinou osobou, u které přichází v úvahu osobní péče o nezletilé dítě. V takovém případě by soudce skutečně měl zvažovat mezi veřejným zájmem na spravedlivé potrestání pachatele a zájmem dítěte na osobní péči rodiče. Takovýto případ by byl ale dle soudu

absolutně výjimečný. Dle mého názoru, se ale nemusí nutně jednat jen o situace, kdy by byl obžalovaný jediným rodičem, který poskytuje dítěti péči. Není mi jasné, z čeho soud vychází, když tvrdí, že jeden rodič dítěti stačí. Dítě má právo na péči obou svých rodičů. Ke zmíněnému příkladu uvádím, že možnou použitelnost Nálezu bych spatřovala spíše u nedbalostních TČ, nicméně není vyloučeno, aby se s ohledem na okolnosti případu použil Nález také na situace úmyslného TČ, a to např. ve výše zmíněné situaci, ve které byl pachatel motivován k TČ z důvodu péče o děti. Nelze ale takto generalizovat, jelikož NZD je odvislý od konkrétního vztahu rodiče a dítěte a převážení NZD je závislé na okolnostech daného TČ.

OS v Hodoníně uvedl, že citace Nálezu nebyla nalezena, nicméně k posuzování NZD dochází (bez explicitního odkazu na Nález) často zvláště v případech, kdy soud při odsouzení rodiče za TČ zanedbání povinné výživy rozhoduje o druhu trestu. Tehdy může dojít k tomu, že je pachateli v zájmu dítěte uložen ještě trest alternativní, a to z důvodu, aby mělo dítě šanci obdržet od něj výživné, což by v případě uložení NEPO bylo značně ztíženo, až znemožněno. Pachateli je tak v zájmu dítěte, za okolností, při kterých by již mohlo být uvažováno o uložení NEPO, dána poslední šance zohledňující především zájem vyživovaného dítěte na zajištění výživy.¹³¹

Z OS v Náchodě mi bylo ohledně posuzování NZD odpovězeno, že v obecné rovině lze uvést, že NZD je zvažován primárně v případě, kdy sám obviněný na tuto okolnost poukazuje v rámci obhajoby, případně pokud to vyžadují individuální okolnosti případu. Žádný z oslovených trestních soudců si však konkrétní řízení nedokázal vybavit.¹³²

3.1 Výsledky

S dotazem na Nález a NZD jsem tedy oslovila zbylých 45 OS (které nebyly osloveny s první žádostí), dále všechny KS a ObS pro Prahu 8 (v rámci komunikace ohledně první žádosti). Odpovědělo mi 49 soudů (42 OS a 7 KS).

Tabulka č. 8: Zmínění Nálezu a NZD

Proměnná	Hodnoty/Varianty	Frekvence ve vzorku	
Počet soudů	KS	7	14,3 %
	OS	42	85,7 %
Zmíněn Nález ve vztahu k NZD	Ano	0	0 %
Prostředky neumožnily/nepodařilo se vyhledat	Ano	15	30,6 %
Nebylo nalezeno	Ano	31	63,3 %

¹³¹ Přípis OS v Hodoníně ze dne 4. 10. 2022, sp. zn. Si 142/2022.

¹³² Přípis OS v Náchodě ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 23 Si 116/2022.

Jiné		3	6,1 %
Dotaz na trestní soudce (asistenta soudce)	Ano	14	28,6 %
Počet rozsudků	První stupeň	6 rozsudků	
	Vyšší instance	13 rozhodnutí	

Ve vztahu k Nálezu byl získán jeden RZS, nicméně Nález v něm byl zmíněn z důvodu proporcionality trestu, nikoli z důvodu NZD, a proto byl zařazen do skupiny „jiné“. Dále do této kategorie byl zařazen soud, ze kterého odmítli informaci poskytnout s odůvodněním, že by se jednalo o vytváření nové informace a soud, u kterého by poskytnutí informace podléhalo zpoplatnění z důvodu mimořádně rozsáhlého vyhledávání.

Ve vztahu k NZD bylo získáno 6 rozsudků OS (1 RZS z OS ve Znojmě, OS ve Žďáru nad Sázavou, OS v Sokolově a OS v Děčíně, 2 z OS v Hodoníně), 2 rozsudky KS v prvním stupni (v jednom případě se jednalo o posuzování nejlepšího zájmu starého nemocného člověka, nikoliv dítěte, a proto nebyl brán v potaz). RZS OS ve Znojmě nicméně nespadal do pozorovaného období, a proto nebyl brán v potaz. Dále bylo získáno 9 rozhodnutí soudu druhého stupně (z KS v Ostravě) a 2 usnesení NS.

Z poskytnutých rozhodnutí druhého stupně, lze pro zajímavost (jelikož jím nebyl ukládán trest) uvést usnesení KS v Ostravě, kterým byla odmítnuta odvolání SZ a obviněného a jehož odůvodnění považuji za nedostatečné. Jednalo se o případ pachatele, který se dopustil TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání z důvodu porušení uloženého zákazu řízení. KS v Ostravě ve svém usnesení uvedl, že očekávané narození dvojčat již nalézací soud zohlednil v rámci výměry NEPO, který by rodiči byl jako speciálnímu recidivistovi ukládán jinak v horní polovině trestní sazby. Dále KS uvedl, že i v rámci výkonu NEPO může obviněný pracovat a z dosahovaných výdělků plnit svou vyživovací povinnost.¹³³ KS abstrahoval z komplexního konceptu NZD pouze právo dítěte na výživu, nicméně se nijak nezabýval jeho ostatními složkami. Obviněný požadoval uložení trestu domácího vězení, poskytl písemný slib zdržování se v obydlí, byl ochoten přispět na peněžitou pomoc obětem TČ a dodržovat jakoukoliv přiměřenou povinnost či omezení, pouze žádal, aby nebyl uvězněn, jelikož vyživoval jedno své dítě, jedno dítě partnerky a očekával narození dalších dvou dětí.

3.2 Praxe obecných soudů ve vztahu k Nálezu

Bohužel žádný z oslovených soudů ve svých rozsudcích dosud na Nález neodkazoval jako na „podklad“ pro rozhodnutí. Pokud již byl Nález v rozsudcích zmíněn, tak pouze v části rekapitulace

¹³³ Usnesení KS v Ostravě ze dne 10. 6. 2019, sp. zn. 3 To 180/2019, bod 14.

vyjádření obhajoby, např. v případě pachatele TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání obhajoba s odkazem na Nález uváděla, že v případě obviněného jeho rodinné poměry odůvodňují, aby mu NEPO nebyl uložen. Žil ve společné domácnosti s družkou a dvěma dětmi. Obě děti byly vážně zdravotně postiženy dětskou mozkovou obrnou, kdy vyžadovaly celodenní péči s intenzivním rehabilitačním cvičením. Jeho družka byla nezaměstnaná a rodina tak byla plně závislá na příjmech obviněného. Družka obviněného navíc trpěla psychickými problémy a v minulosti se pokusila o sebevraždu. Jeho odsouzení k NEPO mělo dle obhajoby mít pro rodinu, zejména nezletilé děti, fatální následky.¹³⁴ KS v Ostravě byl nicméně toho názoru, že jelikož se obviněný dopustil trestné činnosti v souvislosti s řízením motorových vozidel v době uloženého trestu zákazu činnosti, tak chování obviněného více než zpochybňovalo jeho námitky spočívající v tom, že je pro svou rodinu nepostradatelný, jelikož jeho chování k orgánům soudní moci, místní i státní správy s projevy (v oblasti silničního provozu) je zcela svévolné, a dosud použité tresty zůstaly bez odezvy.¹³⁵ V platnosti zůstal NEPO v trvání pěti měsíců. V tomto případě opět nebyl brán ohled na pachatelovy děti bez náležitého odůvodnění. Argumentace zpochybněním nepostradatelnosti obviněného jen na základě páčání opakované trestné činnosti se jeví jako nepřiléhavá. Dle mého názoru, neměly být tyto dvě skutečnosti dávány do souvislosti, ale mělo dojít k odůvodnění uloženého trestu ve vztahu k dětem obviněného, případně mělo být také uvedeno, proč nepřicházel v úvahu trest domácího vězení, který si lze v daném případě představit jako více než vhodný.

Jelikož jsem z empirického výzkumu nezjistila, jak a v jakých situacích je Nález soudy uplatňován, snažila jsem se najít odpověď v databázi NS. V té jsem zjistila, že Nález je uváděn nejčastěji jako základ pro argument, že vyšší soudy mohou do ukládání trestu obecným soudem zasáhnout pouze výjimečně, a to v situaci, pokud je trest v extrémním rozporu s povahou a závažností spáchaného TČ, tzn. pokud byl v konkrétním případě uložen trest neproporcionální (viz např. usnesení NS ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1158/2019, usnesení NS ze dne 1. 4. 2020, sp. zn. 7 Tdo 317/2020, usnesení NS ze dne 18. 3. 2020, sp. zn. 7 Tdo 241/2020, usnesení NS ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 4 Tdo 895/2021 nebo usnesení NS ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 7 Tdo 949/2020-II.) nebo ve vztahu k řádnému odůvodnění soudního rozhodnutí (viz např. Usnesení NS ze dne 15. 1. 2020, sp. zn. 7 Tdo 1587/2019, Usnesení NS ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 3 Tdo 1073/2017 nebo RZS NS ze dne 17. 8. 2022, sp. zn. 8 Tz 99/2022). Tyto aspekty jsou, dle mého názoru, pouze vedlejším „poselstvím“ Nálezu, jelikož tyto závěry již byly judikovány také v jiných rozhodnutích ÚS (např. nález ÚS ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 435/09-2, usnesení ÚS ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 1576/15-1 nebo nález ÚS ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 4503/12).

¹³⁴ Usnesení KS v Ostravě ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 5 To 19/2018, bod 3.

¹³⁵ Tamtéž, bod 6.

Hlavní přínos Nálezu spatřuji ve formulování závěru, že je nezbytné při ukládání trestu pachateli rodiči, zohlednit NZD jeho dítěte ve vztahu ke všem okolnostem případu, což ale praxe téměř ignoruje.

Nicméně poslední dobou se začíná NZD skloňovat častěji, např. v usnesení NS ze dne 31. 3. 2021, sp. zn. 8 Tdo 34/2021, ve kterém NZD převážil nad přiměřeným potrestáním pachatele, usnesení NS ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 7 Tdo 684/2021 nebo usnesení NS ze dne 16. 2. 2022, sp. zn. 3 Tdo 72/2022. Ve sp. zn. 7 Tdo 684/2021 nicméně NS uvedl, že „*neopomenutelným aspektem zájmu nezletilých dětí je také jejich mravní vývoj. Lapidárně řečeno, i děti obviněného potřebují vidět, že za chyby se platí, a tedy jejich otec musel být za své selhání přiměřeně a spravedlivě potrestán. [...] Vhodné by nebylo ani dát dospívajícím dětem signál, že z nepříjemných následků vlastního jednání se lze vyprostit de facto apelováním na emocionální stránku věci.*“¹³⁶ S takovou argumentací se nemůžu ztotožnit. I když se jedná o tvrzení pravdivé, nelze ho stavět nad emocionální vztah rodiče a dítěte. Samozřejmě za předpokladu, pokud by se chtěl někdo vyhnout NEPO pomocí argumentace nejlepším zájmem jeho dětí, bylo by převážení namístě. Nelze ale činit takové závěry bez přihlídnutí ke konkrétním dětem pachatele a jejich zájmům. NS se soustředil zejména na aspekt morální, přičemž emocionálním vztahem se dostatečně nezabýval. Vzhledem k poslední větě citace zřejmě ani nechtěl. V usnesení sp. zn. 3 Tdo 72/2022 NS uvedl, že „*jakkoliv tedy není pochyb o tom, že výkon trestu odnětí svobody obviněnou může být náročný nejen pro ni, ale i pro její rodinu, nelze mít za to, že by se dopad tohoto trestu na život nezletilých dětí nějak specificky vymykal běžným situacím, kdy jeden z rodičů dítěte vykonává trest odnětí svobody a pění o děti zajišťuje druhý z rodičů (zde manžel obviněné). Nejlepší zájem dítěte tedy v nyní projednávané věci byl vzat v potaz, přičemž však nepřevládá nad zájmem na ochraně společnosti uložením nepodmíněného trestu odnětí svobody pachateli zvlášť závažného zločinu. Poukaz odvolacího soudu na náleží Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17, je přitom do velké míry nepřiléhavý [...] neboť zde stále bude jeden z rodičů, který bude moci pečovat o děti, které jsou navíc již ve školním věku či se k němu blíží.*“¹³⁷ Pokud bude NS aplikovat Nález jen ve skutkově zcela shodných případech a bude odhlížet od jeho smyslu, bude jeho použitelnost téměř znemožněna. NS opět nepřihlédl ke konkrétním okolnostem případu (konkrétním dětem), i když byla v daném případě zjištěna vzorná péče obviněné o nezletilé děti a takové přihlídnutí by bylo namístě.

¹³⁶ Usnesení NS ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 7 Tdo 684/2021.

¹³⁷ Usnesení NS ze dne 16. 2. 2022, sp. zn. 3 Tdo 72/2022, bod 32.

3.3 Praxe obecných soudů ve vztahu k NZD v případě uložení alternativního trestu

Jak již bylo výše uvedeno, z některých soudů jsem dostala během první vlny odpovědi, že pokud je již NZD brán v úvahu, tak pachatel většinou k NEPO odsouzen není, a proto jsem žádost doplnila (druhá vlna žádostí) o požadavek vyhledání a poskytnutí trestních rozsudků, ve kterých byl Nález alespoň zmíněn a v případě, že by nebyl žádný takový RZS vyhledán, žádala jsem o poskytnutí trestních rozsudků (od data vydání Nálezu), ve kterých byl posuzován NZD (bez ohledu na ukládaný trest). Jak již bylo uvedeno, oslovené soudy (49) nedisponovaly ve vztahu k Nálezu žádným RZS a ve vztahu k NZD mi poskytly pouze 6 rozsudků prvního stupně, ve kterých dle jejich názoru byl NZD posouzen a nebyl uložen NEPO.

Jednalo se např. o případ, ve kterém došlo ke spáchání TČ ohrožování výchovy dítěte. Soud ve svém RZS uvedl, že výkon trestu byl podmíněně odložen, a to na přiměřenou zkušební dobu, neboť měl za to, že obviněný projevil snahu o zlepšení přístupu k péči a výchově dětí. Proto v jeho případě lze předpokládat, že trestnou činnost páchat nadále nebude. Uvedl také, že je tedy na obviněném, aby začal k péči o děti zodpovědně přistupovat, a dbát na to, aby plnily řádně školní docházku.¹³⁸

U TČ týrání svěřené osoby dospěl OS v Sokolově k závěru, že jelikož poškozená opět žila ve společné domácnosti s obžalovanou (i ostatními členy rodiny), „*nepovažoval za vhodné ukládat obžalované trest spojený s přímou represí. Obžalované pak byl uložen trest alternativní, nespojený s přímou represí, kdy soud považuje tento druh trestu za adekvátní, a to i ve vztahu k dalšímu vývoji vztahu mezi obžalovanou a poškozenou, ale i poškozenou a dalšími členy rodiny.*“¹³⁹

U TČ podvodu dospěl OS ve Žďáru nad Sázavou k závěru, že jelikož se obviněná k TČ doznala, podniká, zaměstnává dvě osoby, má ve své péči dvě malé děti a má snahu i možnost uhradit škodu, uložení NEPO by nebylo nejen v zájmu obviněné, ale i její rodiny, náhrady škody, podnikání a celé společnosti.¹⁴⁰ Soud tedy dospěl k závěru, že obžalované může být uložen ještě trest výchovný, a to podmíněný trest odnětí svobody za současného vyslovení dohledu, kdy obviněná bude muset vést řádný život a uhradit způsobenou škodu. „*V opačném případě bude vystavena reálnému nebezpečí nařízení faktického výkonu tohoto trestu.*“¹⁴¹ Proti tomuto RZS bylo nicméně podáno státním zástupcem odvolání a KS v Brně dospěl k závěru, že takový trest je nepřiměřeně mírný,

¹³⁸ RZS OS v Děčíně ze dne 11. 6. 2021, sp. zn. 9 T 179/2019, bod 36.

¹³⁹ RZS OS v Sokolově ze dne 23. 4. 2018, sp. zn. 24 T 56/2017, bod 53.

¹⁴⁰ RZS OS ve Žďáru nad Sázavou ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. 2 T 55/2020, bod 10.

¹⁴¹ RZS OS ve Žďáru nad Sázavou ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. 2 T 55/2020, bod 10.

nezohledňuje speciální recidivu obviněné, okolnosti, ze kterých se obžalovaná TČ dopustila, ani výši způsobené a hrozící škody,¹⁴² aniž by se vypořádal s péčí o děti.

V jiném případě OS v Hodoníně uložil alternativní trest obecně prospěšných prací rodiči pachateli TČ zanedbání povinné výživy, i když bylo namístě uložit NEPO. Soud dal obžalovanému ještě šanci k nápravě za současného stanovení povinnosti uhrazení dlužného výživného, i když se dopustil posuzovaného TČ ve zkušební době podmíněného odsouzení. Takovýto trest byl dle soudu dostatečný k dosažení účelu trestu, kdy obviněný dostal šanci prokázat, že své sliby myslí vážně, tedy že je schopen a ochoten začít plnit své povinnosti vůči svým nezletilým dětem a žít řádným životem.¹⁴³

Ke stejnému závěru dospěl zmíněný soud také v jiném případě TČ zanedbání povinné výživy, kdy v odůvodnění RZS uvedl, že pokud ve zkušební době nebude obviněný opětovně po delší dobu svou vyživovací povinnost plnit, přistoupí soud k nařízení výkonu trestu odnětí svobody.¹⁴⁴

K těmto případům lze přiřadit také případ, ve kterém se jednalo o rozhodnutí, kterým došlo k podrobnému posouzení NZD a jeho zohlednění v rámci ukládaného trestu, a to odnětí svobody v délce tří let podmíněně odložené na dobu pěti let za současného vyslovení dohledu a uložení přiměřených povinností a omezení. Toto rozhodnutí bylo následně Vrchním soudem v Praze rozsudkem sp. zn. 3 To 65/2022 sice změněno, ale jen co do zrušení uložených přiměřených povinností a omezení obžalovanému. V tomto případě šlo o spáchání TČ těžkého ublížení na zdraví dle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. c) TZ otcem nezletilé, kdy ji přes 20 minut z výchovných důvodů sprchoval studenou vodou. Soud v RZS uvedl, že rodinný život obžalovaného byl podstatným faktorem při rozhodování. I když se obžalovaný rozvedl s matkou nezletilé dcery, pravidelně o ni pečoval, měl s ní výjimečně dobrý vztah a pravidelně přispíval na její výživu. Proto bylo při úvaze o trestu (ve smyslu judikatury ESLP a ÚS) nutné zohlednit jako faktor pro ne(uložení) NEPO i zájem nezletilé dcery obžalovaného. Soud uvedl, že ačkoliv byl trest ukládán jiné osobě než dítěti a dítě ani nebylo procesním subjektem trestního řízení, uložení NEPO by mělo nezpochybnitelný přímý dopad na život dítěte. V posuzovaném případě nebyl obžalovaný výlučně pečující osobou, ale na výživu nezletilé dcery výrazně přispíval, podílel se na její výchově a hloubka jejich emočního vztahu byla vysoká. Nezletilá byla ve věku, v němž ztráta vazby na otce mohla negativně ovlivnit její vývoj.¹⁴⁵ Podkladem pro tento RZS byl Nález a nález ÚS ze dne 14. 4. 2020, sp. zn. IV. ÚS 950/19, ze kterých soud do svého rozhodnutí očitoval nejdůležitější pasáže. S tímto RZS se plně ztotožňuji a jsem toho názoru, že ho lze uvést jako příklad dobré praxe.

¹⁴² RZS KS v Brně ze dne 21. 7. 2020, sp. zn. 4 To 73/2020, bod 8.

¹⁴³ RZS Okresního soudu v Hodoníně ze dne 3. 2. 2020, sp. zn. 19 T 5/2019, bod 10.

¹⁴⁴ RZS Okresního soudu v Hodoníně ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 2 T 75/2019.

¹⁴⁵ RZS KS v Českých Budějovicích ze dne 19. 5. 2022, sp. zn. 17 T 6/2022.

Lze shrnout, že ačkoliv lze u rozsudků ukládající některý z alternativních trestů, či rozsudků u kterých je výkon trestu odnětí svobody podmíněně odložen na zkušební dobu, spatřovat větší potenciál pro promítnutí NZD, resp. že právě v těchto rozsudcích by NZD mohl být jedním z faktorů, pro které nedojde k uložení NEPO, získané výsledky tomu zcela neodpovídají. Nerozporuji, že takových rozsudků neexistuje více, nicméně když vycházím z toho, co mi bylo soudy většinou odpovězeno, tak soudní informační systémy nedokážou vyhledání takových rozsudků provést. Na druhou stranu nějaké rozsudky mi poskytnuty byly, což znamená, že jistá cesta k vyhledání musí existovat. Ze čtyř OS, které mi výše uvedené rozsudky poskytly, nicméně neuvedli, jak přesně byly vyhledány. RZS KS jsem získala přímo od soudce rozhodujícího danou věc (viz níže) nezávisle na žádost přes ZSPI.

Ani v případech, kdy soudy výslovně uvedly, že dotazování soudců proběhlo, nevedlo toto k získání většího počtu rozsudků (byl tak získán jeden RZS z OS v Děčíně), jelikož ani dotazem u soudců nebyl zjištěn žádný RZS¹⁴⁶, tzn. zřejmě na NZD neberou při svém rozhodování ohled nebo vyloženě uvedli, že všichni soudci trestního oddělení takové posouzení nemají v žádném svém rozhodnutí.¹⁴⁷

Zajímavé je, že k pozitivnímu promítnutí NZD došlo, až na jeden případ (podvod), v případech, ve kterých bylo dítě obětí (ohrožování výchovy dítěte, týrání svěřené osoby, zanedbání povinné výživy, těžké ublížení na zdraví dítěte) a kde může být potenciálně riziko dalšího nevhodného chování (což dle mého názoru není špatný postup (pokud je odůvodněn okolnostmi případu), ale naopak v případech, ve kterých dítě nebylo „středem zájmu“, jako např. u TČ maření úředního rozhodnutí a vykázání, a došlo primárně k porušení zájmu jiného subjektu, k posouzení NZD pachatele nedošlo, jelikož soudy soustředily svou činnost k ochraně primárně porušeného zájmu.

Otázkou tedy zůstává, jaký závěr ze získaných výsledků vyvozovat. Vzhledem k tomu, že 6 rozsudků není reprezentativní vzorek, domnívám se, že nelze učinit žádný zobecňující závěr ve vztahu k posuzování NZD jen z poskytnutých rozsudků, kterými byl ukládán alternativní trest. Pokud ale budu vycházet také z dílčích sdělení soudů, lze uzavřít, že praxe soudů je značně odlišná. U některých soudů aplikace Nálezu, případně posouzení NZD přichází v úvahu v situacích, ve kterých dítěti nezbyvá druhý rodič, který by se o něj mohl starat, dále v situacích, ve kterých obžalovaný přímo namítne nezbytnost jeho osobní péče o nezletilého potomka v rámci své obhajoby, nebo v situacích, ve kterých byly dotčeny zájmy dítěte (vycházejí přitom také z poskytnutých rozsudků, kterými byl ukládán NEPO za TČ zanedbání povinné výživy).

¹⁴⁶ Přípis OS v Ústí nad Labem ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. 0 Si 252/2022 nebo přípis OS v Havlíčkově Brodě ze dne 3. 10. 2022, sp. zn. 20 Si 160/2022.

¹⁴⁷ Přípis OS v Karlových Varech ze dne 7. 10. 2022, sp. zn. 45 Si 255/2022.

4 Diskuze nad příčinami a řešením současného stavu

Z výsledků empirického výzkumu bylo zjištěno, že Nález, resp. závazky ČR z ÚPD nejsou v praxi téměř vůbec reflektovány. Otázkou zůstává, proč tomu tak je a jak to změnit? Jedním z důvodů, je dle mého názoru, neinformovanost soudců o povinnosti zohledňovat NZD. Dalším důvodem by mohla být odůvodněná obava z prodloužení trestního řízení a navýšení jeho nákladů z důvodu nutnosti výslechu dalších svědků či obstarání znaleckých posudků. Pro kvalifikovanější zodpovězení této otázky jsem požádala jednoho soudce, jednoho státního zástupce a jednoho advokáta o poskytnutí anonymních rozhovorů.

4.1 Rozhovor se státním zástupcem okresního státního zastupitelství

Při rozhovoru se SZ mě zajímalo nejprve to, jak často soudy ukládají trest nad návrh SZ. Odpověď zněla, že velice zřídka, spíše bývá ukládán trest méně přísný.

Soud je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, zajímalo mě tedy, zda se tento závazek nějakým způsobem projevuje také na úrovni státního zastupitelství. Odpověď zněla, že nikoliv, SZ vychází především ze zákona s ohledem na judikaturu ÚS, NS a NSS. V rámci Extranetu státního zastupitelství je pravidelně uveřejňován přehled klíčových rozhodnutí vysokých soudů ČR, kdy ty nejdůležitější jsou dokonce rozesílány e-mailem.

Ve vztahu ke vzdělávání SZ se jedná o osobní odpovědnost. Není určen povinný počet absolvovaných seminářů či jiné formy vzdělávání.

Co se týče Nálezu, SZ uvedl, že se o něm dozvěděl v rámci absolvovaného školení v září 2022, na kterém o něm přednášel trestní soudce KS v Českých Budějovicích, Mgr. Ondřej Kubů, DiS. Přes SZ jsem se s tímto soudcem spojila a zjistila, že je zastáncem restorativní justice a že ve svých rozhodnutích NZD pravidelně posuzuje, a proto bylo právě jeho rozhodnutí v této práci prezentováno jako příklad dobré praxe při posouzení NZD (str. 48).

Dle názoru SZ by mohlo docházet k uplatnění Nálezu zejména v případech TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní při porušení zákazu řízení motorových vozidel, jelikož ten je z velké části páchan „slušnými lidmi“.

Ve vztahu k alternativním trestům SZ uvedl, že dle § 1 odst. 3 pokynu obecné povahy o postupu SZ v trestním řízení¹⁴⁸ využívají SZ pomoci a součinnosti Probační a mediační služby s cílem napomoci uplatnění mimosoudního vyřízení věci a uložení trestu nespojeného s uvězněním.

¹⁴⁸ Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019 ze dne 3. 9. 2019 o postupu státních zástupců v trestním řízení

Vzhledem k tomu, že státní zastupitelství funguje na principu aprobace způsobu skončení přípravného řízení vedoucím SZ, záleží hodně na něm, zda je nakloněn tomu, aby se NZD zohledňoval. Stejně tomu je i u prosazování odklonů a alternativních trestů. Pokud by SZ neuposlechl pokyn vedoucího SZ, mohla by následovat kárná odpovědnost podřízeného SZ.

Další otázka směřovala do oblasti role státního zastupitelství při zohledňování rodinných poměrů obžalovaného při ukládání trestu. Pokud by soudce na zjištění rodinných poměrů rezignoval, mohl by se sám SZ na tyto poměry doptat. Jelikož by byl tento dotaz zaprotokolován, mohl by soudci sloužit jako připomínka toho, na co nesmí ve svém rozhodnutí zapomenout.

Poslední otázkou bylo, co je dle jeho osobního názoru důvodem, proč téměř nedochází k posouzení NZD. Odpověď zněla, že justice má poměrně velkou setrvačnost a posouzení NZD historicky nepatřilo ke standardní úvaze o trestu. Z toho lze dovozovat, že justice potřebuje pouze „více času“. Po pěti letech od vydání Nálezu, bych ale již očekávala větší propis do rozsudků obecných soudů.

4.2 Rozhovor s předsedou OS

První otázka směřovala na vzdělávání soudců. Dle § 82 zákona o soudech a soudcích¹⁴⁹ je odpovědnost za odbornou úroveň na každém jednotlivém soudci, který je povinen se soustavně vzdělávat. Další možností jsou dobrovolná školení. K jakési kolektivní formě vzdělávání patří pravidelně organizované porady trestních soudců (co 2 až 3 měsíce), na kterých někdy bývají představena důležitá rozhodnutí vysokých soudů. Mezi soudci také čas od času dochází k neformálním individuálním poradám o jimi řešené kauze (při zachování mlčenlivosti), které mají za následek, že se ostatní soudci mohou případně něco „přiučit“. Také předsedové OS mají své čtvrtletní porady s předsedou a místopředsedou KS.

Co se týče ukládání trestu ve vztahu k návrhu SZ, ve většině případů dochází k uložení trestu mírnějšího, jelikož SZ hájí zájmy státu a soudce je nezávislý prvek, který musí stanovit spravedlivou výši trestu s ohledem na návrhy jak SZ, tak obhájce.

Ohledně odůvodnění rozsudků uvedl, že zákonné požadavky na odůvodnění obsahuje § 125 odst. 1 TŘ a tyto jeho rozsudky obsahují. Další skutečnosti se v odůvodnění odrazí v případě jejich relevance. Co do zjišťování rodinných poměrů uvedl, že on osobně se ptá na začátku každého hlavního líčení na vyživovací povinnosti obžalovaného (především z důvodu zvážení možnosti uložení peněžitého trestu). Je přesvědčen o tom, že úvahy nad dětmi a jejich případném ovlivnění probíhají v rámci každého soudního rozhodování. Nicméně on osobně tuto okolnost uvádí do

¹⁴⁹ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.

RZS v případě, kdy by mohla nějak změnit rozhodnutí o trestu. Např. pokud před soudem stojí jeden a týž pachatel již po desáté, úvahy o jeho dětech, které několik let ani neviděl (jelikož byl ve výkonu trestu), se v jeho RZS neobjeví.

Co se týče situace z Nálezu, uvedl, že pro něj je rozhodující to, zda si pachatel musel být vědom toho, že je alkoholem ovlivněn. V případě, kdy by alkohol absentoval, netrval by na uložení NEPO, nicméně za situace, při níž měl pachatel v krvi 1,54 g/kg alkoholu, musel jeho vliv pocítovat a za této situace by rozhodnutí o NEPO nic nemohlo zvrátit, tedy ani zvýšená fixace dítěte na osobu obžalovaného. Možná by byl této úvaze více nakloněn, pokud by dané dítě nemělo jinou rodinu, ale jelikož byla péče o dítě zajišťována jeho prarodiči, na které byl zvyklý, uloženým trestem by byl jednoznačně NEPO. Zvýšená fixace dítěte by se mohla odrazit případně až v délce trestu, nikoliv v úvaze o druhu trestu, jelikož společenská škodlivost, z důvodu usmrcení dvou lidí za přítomnosti alkoholu, je natolik vysoká, že z důvodu generální prevence by nemohl rozhodnout jinak.

Obecně by, dle jeho názoru, přicházelo zohlednění NZD nejčastěji v úvahu u TČ v dopravě, případně u TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, zejména při porušení zákazu řízení, nicméně ne v případě nenastoupení výkonu NEPO. Rozhodující by pro něj byly konkrétní okolnosti případu a forma zavinění.

Ve vztahu k TČ zanedbání povinné výživy uvedl, že by rodič neměl být primárně odsuzován k NEPO, jelikož by mohlo dojít k ohrožení plnění vyživovací povinnosti. Naopak by tomu mohlo být v situaci nepracujícího rodiče, ačkoliv by pracovat mohl a jiné způsoby nápravy by se již minuly účinkem. V takovém případě se NEPO jeví jako jediná možnost, jak pachatele přinutit ke změně.

Na otázku, zda lze soudce nějak motivovat ke změně uvedl, že to si nedovede moc dobře představit. Co se týče Nálezu, vypadalo to, že o něm do našeho rozhovoru obeznámen nebyl, nicméně v návaznosti na naši schůzku uvedl, že do budoucna se v odůvodnění rozsudků bude NZD zabývat pečlivěji.

4.3 Rozhovor s advokátem

Co se týče vzdělávání advokátů, platí to stejné, co u přechozích profesí. Vzdělávání je ponecháno na samostudiu každého jednotlivého advokáta. Dotazovaného advokáta jsem se zeptala, zda si myslí, že by měl být NZD zohledňován při ukládání trestu pachateli rodiči, odpověď zněla ano. Zeptala jsem se tedy na jeho zkušenosti z praxe, tj. zda bylo v případě jeho obhajob při posuzování rodinných poměrů obviněného vždy zjišťováno, zda má pachatel děti. Odpověď zněla ano, nicméně uvedl, že nezažil, že by se to nějak projevilo v odůvodnění rozhodnutí.

Za celou svou praxi zažil jen jednou, že by NZD měl vliv na druh trestu, když byl cizímu státnímu příslušníkovi uložen trest vyhoštění jako trest jediný, jelikož argumentoval tím, že má v cizině dvě děti, k nimž má vyživovací povinnost.

Na otázku, v jakých situacích, dle jeho názoru, přichází zohlednění NZD nejčastěji v úvahu uvedl, že u méně závažných a nenásilných TČ. Jako důvod nedostatečného posuzování NZD v praxi uvedl absenci výslovné úpravy v trestním zákoně. Vhodná zákonná formulace by tedy, dle něj, byla řešením současné situace.

4.4 Ústavněprávní zhodnocení současného stavu

Z výzkumu vyplývá, že obecné soudy ve vztahu k Nálezu nerespektují precedenční závaznost nálezů ÚS a porušují právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 LZPS a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a to z důvodu porušení práva na řádné odůvodnění rozhodnutí, jelikož ignorují požadavek ÚPD na posuzování NZD při ukládání trestů rodičům dětí, čímž také dochází k porušení čl. 1 odst. 2 Ústavy.

Obecné soudy porušují také čl. 10 odst. 2 LZPS a čl. 8 Úmluvy, jelikož „*být spolu je pro rodiče a jeho dítě jeden ze základních prvků rodinného života.*“¹⁵⁰ Separace rodiče a dítěte zásahem orgánu veřejné moci je jedním z nejzávažnějších zásahů do práva na ochranu soukromého a rodinného života.¹⁵¹ „*Obsahem rodinného života je uchování a rozvíjení sociálních a citových vztahů, zejména formou vzájemného soužití.*“¹⁵²

Dále obecné soudy porušují právo na ochranu rodičovství, rodiny a zvláštní ochranu dětí podle čl. 32 odst. 1 LZPS. Když se podíváme na promítnutí zvláštní ochrany dětí a mladistvých v trestním právu, můžeme ji najít v úpravě vyššího trestního postihu za TČ spáchané na dětech a těhotných ženách, jelikož takové jednání je přitěžující okolností. Dále lze zmínit TČ spáchané proti těhotenství ženy (§ 159 až 163 TZ) a TČ proti rodině a dětem (§ 194 až 204 TZ). Zvláštní ochrana se projevuje také v případě spáchání TČ dítětem. V takovém případě se dítě (mladistvý) těší privilegovanému postavení, a to jednak z důvodu omezené trestněprávní odpovědnosti, ale také z důvodu nepoužitelnosti větší části TZ, resp. speciální úpravy v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.¹⁵³ Pokud se ale dítě nenachází v pozici oběti či obviněného, žádné zvýšené ochrany se mu již nedostává. Jsem toho názoru, že absence zvýhodnění dítěte, resp. posouzení NZD v situaci, kdy se dopustil jeho rodič TČ je protiústavní, jelikož neexistuje žádný pádný důvod, proč by dítěti, které se ničeho nedopustilo, měla být poskytnuta menší ochrana než dítěti, které spáchalo TČ, resp. čin jinak trestný. Jak již bylo uvedeno výše, čl. 32 odst. 1 LZPS se lze domáhat dle čl. 41 odst. 1 LZPS jen v rámci prováděcích zákonů. To ale neplatí, pokud

¹⁵⁰ KRATOCHVÍL, Jan. In: KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 940.

¹⁵¹ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 299.

¹⁵² Tamtéž, s. 298.

¹⁵³ PEKÁŘOVÁ, Lenka. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, čl. 32, marg. č. 35.

z mezinárodních závazků vyplývá něco jiného. Dle nálezu ÚS jsou mezinárodní lidskoprávní smlouvy součástí ústavního pořádku.¹⁵⁴ V situaci kolize jednotlivých úprav (LZPS a ÚPD) se vychází ze zásady, že se vždy uplatní to ustanovení, které „chrání základní práva v širším rozsahu.“¹⁵⁵ Nelze totiž nijak odůvodnit snížení standardu ochrany práv zakotvených v Úmluvě, resp. v ÚPD na základě vnitrostátní právní úpravy.¹⁵⁶

Výše uvedeným ČR tedy porušuje své pozitivní závazky, jelikož čl. 32 odst. 1 generuje typicky pozitivní závazky státu.¹⁵⁷ Ochranná funkce základních práv se pojí s povinností státu zajistit jejich naplňování a ochranu. V tomto případě nestačí pouhé nezasahování ze strany státu, ale jedná se o pozitivní závazek státu.¹⁵⁸ Stát by měl přijmout konkrétní právní úpravu zakotvující povinnost přihlédnout k NZD při ukládání trestů za TČ a stanovit pravidla pro dostatečné zjištění a prokázání kvality vztahu mezi rodičem a dítětem, což by zaručilo možnost základní právo (na ochranu soukromého života) požívat.¹⁵⁹ Ve vztahu k čl. 8 Úmluvy komentářová literatura stanoví, že „stěžejní rolí při shledání pozitivních závazků hraje metoda efektivní interpretace Úmluvy, kdy ochrana práv musí být účinná v praxi. Přestože tedy čl. 8 generuje primárně negativní závazky, tak není vyloučeno, že v konkrétních okolnostech bude vyžadovat od státu i aktivní konání.“¹⁶⁰ Tak tomu je, dle mého názoru, ve vztahu k posuzování NZD.

4.5 Možnosti změny

Nejprve bych provedla změnu systémovou, a to započítí sledování a evidence rodičovství pachatelů a vězňů. Pokud se tato skutečnost nesleduje, těžko poté hodnotit, zda jsou závazky ČR dodržovány. V rámci probíhajícího trestního řízení není zřejmě podstatné, který z orgánů činných v trestním řízení bude zjišťovat existenci a kvalitu vztahu rodič-dítě, nicméně je podstatné, aby k takovému zjištění vůbec došlo.

Co se týče kroků, které by bylo vhodné podniknout na úrovni obecných soudů, se jako možný postup nabízí zvýšení povědomí soudců (ale i státních zástupců a advokátů) o ÚPD a Nálezu. Otázkou je, jak toho docílit za situace, kdy školení nejsou povinná. Myslím si, že efektivním nástrojem jsou porady předsedů soudů, při kterých by se povědomí o Nálezu mohlo rozšířit od vysokých soudů až po jednotlivé trestní soudce.

¹⁵⁴ Nález ÚS ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01 (N 80/26 SbNU 317).

¹⁵⁵ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 93.

¹⁵⁶ TOMOSZEK, Maxim. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace, 2021). Praha: C. H. Beck, 2021, čl. 41 marg. č. 24.

¹⁵⁷ Tamtéž, marg. č. 22.

¹⁵⁸ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 53.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 62.

¹⁶⁰ KRATOCHVÍL, Jan. In: KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 884.

Z výzkumu vyplývá, že především obhajoba hraje v této problematice významnou roli, nicméně samostudium advokátů je opět osobní odpovědností a jejich školení jsou také dobrovolná, ale určitě by bylo prospěšné, zařadit Nález na program školení. Jelikož je Nález ku prospěchu zejména pachatelům, resp. jejich dětem, myslím si, že by obhájci znalost Náležu uvítali.

Nelze zpochybňovat, že množství právní úpravy a judikatury, kterou musí trestní soudci znát je obrovské. Přínosem by určitě také bylo vypracování přehledného elektronického a pravidelně doplňovaného souboru rozhodnutí vysokých soudů k jednotlivým paragrafům TZ po vzoru ESLP, který rekapitulací judikatury k jednotlivým článkům Evropské úmluvy o lidských právech stanovuje „vodítka“ pro soudní rozhodování.¹⁶¹

Nejjistějším způsobem, jak zajistit respektování Náležu, resp. dodržování mezinárodních závazků je jejich inkorporace do zákona, ideálně k §§ 38 a 39 TZ, ve kterých je upravena přiměřenost trestních sankcí a obecné zásady pro ukládání trestů. Ačkoliv změna zákona není nikdy jednoduchá, obávám se, že jiným způsobem efektivní a rychlé změny jednoduše dosáhnout nelze.

¹⁶¹ DRÁPALOVÁ, Jana, DRÁPAL, Jakub. *Precedenční závaznost judikatury Ústavního soudu v praxi: Ovlivnil nálež sp. zn. II. ÚS 482/18 rozhodování obecných soudů o podmíněném propuštění?* [online]. Advokátní deník, 6. září 2022 [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/06/precedenci-zavaznost-judikatury-ustavniho-soudu-v-praxi-ovlivnil-nalez-sp-zn-ii-us-482-18-rozhodovani-obecnych-soudu-o-podminenem-propusteni/>

Závěr

Komentář ke čl. 32 odst. 1 LZPS označuje Nález jako „zářný příklad toho, že kdykoliv je na věci *zainteresováno nezletilé dítě, je třeba myslet především na jeho zájmy*“¹⁶² Z Nálezu, resp. z ÚPD lze dovodit, že z každého rozhodnutí s dopadem na dítě musí plynout, že jeho nejlepší zájem byl vzat v potaz. Dle ÚS toto na podústavní úrovni plyne z § 39 odst. 1 TZ, kdy NZD by měl být posuzován v rámci hodnocení rodinných poměrů pachatele.¹⁶³ Nálezy ÚS a jejich odůvodnění mají na rozhodování obecných soudů velký význam, jelikož slouží ke sjednocování judikatury. Obecné soudy se právním názorem ÚS musí řídit, či výslovně odůvodnit, proč se od právního názoru ÚS v daném případě odchýlí.

Proces získávání rozsudků pro výzkum byl značně komplikovaný, a to především z toho důvodu, že rodičovství pachatele není informace, kterou by soudy sledovaly a evidovaly. Ani ve statistické ročence Vězeňské služby ČR není uvedeno, kolik vězňů je rodičem, ale dočteme se např. to, zda pachatel, který je rozvedený má v současné době družku.¹⁶⁴ Tato situace je více než tragická vzhledem k závazku ČR vyplývajícího z ÚPD, a to zohledňovat NZD také při ukládání trestu rodiči nezaopatřeného dítěte.

Z vyjádření soudů a empirického výzkumu vyplynulo, že k posuzování NZD dochází téměř výlučně jen k námitce obhajoby, a to navíc ne vždy, např. v jednom případě obhajoba poukázala na Nález, ale soud uvedl, že ten se týkal skutkově jiných okolností než v posuzovaném případě, jelikož nezletilé dítě mělo matku a otec nebyl odsouzen k dlouhodobému NEPO.¹⁶⁵ Takové odůvodnění ale nevyhovuje závěrům Nálezu, jelikož z tohoto odůvodnění neplyne, že by byl NZD vzat v potaz, i když se jedná o rozhodnutí s možným dopadem do života dítěte.

Bylo by možné tvrdit, že zohledňování NZD v praxi probíhá, ale nepromítá se v rozhodnutí. Z Nálezu nicméně plyne požadavek na písemné promítnutí této úvahy v RZS ukládajícím NEPO, a jelikož nelze posuzovat vnitřní myšlenkové pochody soudce, je nutné vycházet pouze z toho, co lze vyčíst z rozsudků, tedy z výslovného odůvodnění.

Empirický výzkum tedy odhalil minimální dopad Nálezu na soudní praxi, kdy bylo zjištěno, že posouzení NZD je v rozhodování obecných soudů uvedeno v 8 % případů ze zkoumaného vzorku 250 rozsudků. Nález ve vztahu k NZD v nich nebyl zmíněn dokonce ani jednou. Z důvodu

¹⁶² PEKAŘOVÁ, Lenka. Čl. 32 [Ochrana rodiny, rodičovství a mateřství; zvláštní ochrana nezletilých]. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 80.

¹⁶³ Nález ÚS ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17 (N 137/86 SbNU 315), bod 27.

¹⁶⁴ MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021* [online]. Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, s. 121 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

¹⁶⁵ RZS Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 2. 2018, sp. zn. 7 To 280/2017.

nízkého počtu „pozitivních“ výsledků nemohlo ani dojít ke generalizaci závěrů o určujících vlivech na rozhodování soudů.

Soud by měl u každého obžalovaného zjistit, zda se jedná o rodiče, zda je výlučným pečovatelem nezaopatřeného dítěte a kolik má vyživovacích povinností. V každém rozhodnutí by měla být také pasáž věnována možným dopadům na život dítěte pachatele. Ty budou dány zejména tím, jaký má obžalovaný vztah ke svému dítěti. Dále by měl soud uvést, co bylo v daném případě posouzeno jako NZD, na jakých kritériích je rozhodnutí založeno a jak byl NZD poměřen s jinými hledisky (obecné koncepční otázky či obdobné případy).¹⁶⁶

To samozřejmě neznamená, že by rodič nesměl být uvězněn, jelikož ve většině případů zřejmě s ohledem na okolnosti případu převáží zájem na spravedlivém potrestání pachatele, nicméně to klade vyšší požadavky na kvalitu odůvodnění rozsudků ukládajících NEPO.

Také to neznamená, že i když by nebyl rodič uvězněn, neměl by být vůbec potrestán. Domácí vězení je jednou z možností, dle mého názoru, tou nejvhodnější možností potrestání pachatele pokud jsou u něj pro uložení tohoto trestu splněny podmínky, zejména existence vhodného obydlí. Uložení peněžitého trestu je nutné velice důkladně zvážit, jelikož by jím mohlo dojít k ohrožení plnění vyživovací povinnosti pachatele. Obecně prospěšné práce by také byly vhodnou formou potrestání, jelikož nejsou spojeny s odnětím svobody. Otázkou samozřejmě je, zda by docházelo k jejich řádnému plnění.

K nahrazení NEPO alternativním trestem z důvodu NZD by nicméně mělo docházet v situaci, kdy rodiči záleží na tom, aby byl ve styku se svým dítětem a dítě by absenci rodiče pocíťovalo jako újmu. Pokud by rodič trest neplnil, byl by uvězněn, oddělen od dítěte, čehož by si musel být vědom. Pokud by se tak rozhodl záměrně, není důvodu ho na svobodě ponechávat.

Z anonymních rozhovorů vyplynulo, že k jistému přihlédnutí by mělo pravděpodobně docházet v každém projednávaném případě. Bohužel toto nemáme čím empiricky podložit. Bude tomu tak i nadále, pokud nebude posouzení NZD zaznamenáváno písemně. Proto by bylo vhodné, kdyby se povědomí o Nálezu šířilo dál, např. v rámci školení pod záštitou Justiční akademie, jak tomu bylo loni (2022) v září.¹⁶⁷ Vzhledem k tomu, že jsem přišla na to, že ti, kdo se snaží zasloužit o prosazení posuzování NZD při trestání rodičů, jsou často také zastánci restorativní justice, jsem toho názoru, že také prosazováním restorativní justice lze napomoci k častějšímu posuzování NZD. Restorativní justice se orientuje na způsobenou újmu a potřeby trestným činem zasažených

¹⁶⁶ General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, bod 6, písm. a), b), c). [cit. 2022-12-06]. Dostupné z: https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf

¹⁶⁷ Seminář: Ukládání trestů (P22P030). *ASJA—Asistenční systém justiční akademie* [online]. [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://asja.jacz.cz/index.php?pageid=1006&course_id=12645

osob, podporuje pachatele v přijetí odpovědnosti a zmocňuje účastníky k řešení konfliktu.¹⁶⁸ Dítě je častokrát jednou z oněch osob zasažených TČ. Právě zde vidím pojitko mezi restorativní justicí a zohledňováním NZD.

Co se týče nápravy situace, mělo by dojít k tomu, že se začne systematicky sledovat a evidovat, zda je pachatel/vězeň rodičem či nikoliv, např. přizpůsobením statistických listů. Takové doplnění sledovaných proměnných by nebylo ničím neobvyklým. Např. v roce 2010¹⁶⁹ se ve statistikách soudů neuváděl údaj, zda se v případě pachatele jedná o seniora, kdežto v roce 2020¹⁷⁰ již statistiky pachatele takto rozlišují.

Také odvolací soudy musí svá rozhodnutí zakládat na judikatuře ÚS, uvádět konkrétní nálezy a tím prvostupňovým soudům poskytnout vodítka, jak rozhodovat. I když jsem toho názoru, že nutnost posouzení NZD lze dovést výkladem z § 39 TZ, praxe zřejmě potřebuje výslovné zákonné zakotvení. Pokud tedy hledáme efektivní změnu současné situace, zákonné zakotvení je tím nejvhodnějším řešením. Tento výzkum by mohl sloužit jako impulz pro zákonodárce, který by měl podmínky pro ukládání trestů stanovené v §§ 38 a 39 TZ blíže specifikovat a upřesnit způsob jejich uplatňování.

Abych tedy odpověděla na otázky stanovené v úvodu této práce, lze shrnout, že ze 110 případů, ve kterých nebylo dítě obětí, bylo pouze v 58,2 % případů uvedeno, zda je pachatel rodičem. Posouzení NZD obecnými soudy je v praxi sporadické a nedostatečné, resp. nekomplexní, kdy téměř nedochází k položení a zodpovězení otázky, jak by se realizace zamýšleného trestu odrazila na péči o dítě, na zajišťování jeho potřeb, jak materiálních, tak imateriálních. Pokud se soudy některými složkami NZD zabývají, tak jde hlavně o právo na výživu a výjimečně zajištění péče alespoň jedním z rodičů. To tedy znamená, že praxe obecných soudů ČR není souladná se závěry Nálezu. Ve vztahu k posuzovaným případům nebyl ani jednou Nález zmíněn, z čehož lze obecně dovést, že jeho znalost nebude mezi trestními soudci nijak valná.

Tato práce upozorňuje na potřebu poměřování NZD, zájmu na spravedlivém potrestání pachatele a písemném zakotvení tohoto poměřování do odůvodnění rozhodnutí. Jaký zájem z těchto dvou převáží, je již věc druhá. Nicméně nezohledněním NZD může v určitých případech

¹⁶⁸ O restorativní justici [online]. [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/>

¹⁶⁹ *Přehled o pravomocně odsouzených osobách podle paragrafů - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)* [online]. CSLAV, 2011 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=290837&id4=html&id5=278f0f6742e4bed367726ac017eada36&id6=null

¹⁷⁰ *Počty pravomocně odsouzených pachatelů trestných činů dle pohlaví - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)* [online]. CSLAV, 2021 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1828758&id4=html&id5=be5b111f17d961bb6e85df0da8c8cdda&id6=null

dojít k sekundární viktimizaci dětí, tedy případu, kdy uvězněním rodiče nepřiměřeně trpí také jeho dítě.

Frederick Douglass jednou řekl „it is easier to build strong children than to repair broken men,“ a proto bychom se měli zaměřit spíše na to, jak pomoci dětem odsouzených v plnohodnotném vývoji než se snažit dřívější selhání napravit *ex post*, jelikož to často již nebývá dost dobře možné. Necht' je tato práce nápomocná k dosažení tohoto odvážného cíle.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

BOBEK, Michal a kol. *Judikatura a právní argumentace*, 2. přeprac. a aktualiz. Vydání. Praha: Auditorium, 2013, 496 s.

BOWLBY, John. *A SECURE BASE: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. London: Routledge, 1988, 197 s.

BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, 608 s.

ČERVÍNEK, Zdeněk. *Metoda proporcionality v praxi Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, 258 s.

HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte: Pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí*. Liga lidských práv, 2016, 107 s.

LINDGREN OVÁ, Astrid. *Pipi Dlouhá punčocha*. 2. vydání. Praha: Albatros, 1985, 269 s.

Odborné články

EPSTEIN, Rona. MOTHERS IN PRISON: the sentencing of mothers and the rights of the child. *Coventry Law Journal* [online]. 2012, 33 s. [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: https://www.academia.edu/75160117/Mothers_in_prison_The_sentencing_of_mothers_and_the_rights_of_the_child

HAUPTFLEISCHOVÁ, Iva. Právo na styk dítěte s vězněným rodičem. *Jurisprudence*. 2018, roč. 27, č. 2, s. 14-25.

HALL, Mark, WRIGHT, Ronald. Systematic Content Analysis of Judicial Opinions. *California Law Review*. Vol. 96, 2008, s. 63-122.

KOMEL, Martin. Některé problematické aspekty principu nejlepšího zájmu dítěte. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 3, s. 88-93.

MILLAR, Hayli, DANDURAND, Yvon. The best interests of the child and the sentencing of offenders with parental responsibilities [online]. *Criminal Law Forum, Springer Science+Business Media B.V.*, 27. 11. 2017, [cit.2022-10-08], 51 s. Dostupné z: https://www.academia.edu/87046488/The_Best_Interests_of_the_Child_and_the_Sentencing_of_Offenders_with_Parental_Responsibilities?email_work_card=title

MOUDRÝ, Petr. Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 4, s. 205-214.

ŠKRABÁNKOVÁ, Jana. Vliv rodinného prostředí na utváření osobnosti. *Pedagogická orientace*, 2004, č. 1, s. 38-43.

ŠLEMR, Dominik, PULGRET, Lukáš. Úvaha nad alternativou k dlouholetým trestům odnětí svobody a k trestu nejvyššímu. *Právní prostor* [online]. 20. 9. 2022 [cit. 2022-10-11]. Dostupné z:

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/uvaha-nad-alternativou-k-dlouholetym-trestum-odneti-svobody-k-trestu-nejvyssimu>

WESTPHALOVÁ, Lenka, ŠÍNOVÁ Renáta. Nejlepší zájem dítěte. *Právník*. 2019, roč. 158 č. 12, s. 1091-1108.

ŽENÍŠEK, Jaroslav. K otázce (ne)vedení řádného života ve zkušební době. *Právní prostor* [online]. 4. 10. 2022 [cit. 2022-10-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/k-otazce-nevedeni-radneho-zivota-ve-zkusebni-dobe>

Komentáře

FILIP, Jan a kol. *Zákon o Ústavním soudu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 929 s.

General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14. [cit. 2022-12-06]. Dostupné z: https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf

FUREK, Adam a kol. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2016, 1256 s.

HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace, 2021). Praha: C. H. Beck, 2021, 1451 s.

KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1687 s.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1250 s.

SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 1264 s.

ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace, 2021). Praha: C. H. Beck, 2021, 3331 s.

Právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Listina základních práv EU, 2012/C 326/02, Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=CS>

Interní předpisy

Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 14. 7. 2011, č. j. 286/2011-OT-OSV

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019 ze dne 3. 9. 2019 o postupu státních zástupců v trestním řízení

Judikatura

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

RZS velkého senátu ESLP ze dne 22. 4. 1997, *X, Y a Z v. Spojené Království* (č. 21830/93)

RZS senátu ESLP ze dne 10. 2. 2015, *Penchevi v. Bulharsko*, (č. 77818/12)

Judikatura soudů České republiky

Nález ÚS ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, (č. 214/1994 Sb.)

Nález ÚS ze dne 9. 4. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 31/96 (N 41/7 SbNU 279)

Nález ÚS ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01 (N 80/26 SbNU 317)

Nález ÚS ze dne 13. 8. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 3/02, (N 105/27 SbNU 177)

Nález ÚS ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 ((N 116/85 SbNU 879)

Nález ÚS ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17 (N 137/86 SbNU 315)

Nález ÚS ze dne 14. dubna 2020, sp. zn. IV. ÚS 950/19 (N 70/99 SbNU 362)

Nález ÚS ze dne 28. 7. 2022, sp. zn. II. ÚS 395/22

Usnesení ÚS ze dne 20. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 50/17

RZS Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. 2 Afs 180/2004

Usnesení NS ze dne 4. 4. 2017, sp. zn. 6 Tdo 353/2017

Usnesení KS v Ostravě ze dne 19. 10. 2018, sp. zn. 6 To 300/2018

Usnesení KS v Ostravě ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 5 To 19/2018

Usnesení KS v Ostravě ze dne 10. 6. 2019, sp. zn. 3 To 180/2019

RZS KS v Brně ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 5 To 85/2017

RZS KS v Ostravě ze dne 12. 12.2016, sp. zn. 6 To 632/2016 (č. j. 6 To 632/2016-307)
RZS KS v Ostravě ze dne 11. 12. 2017, sp. zn. 6 To 632/2016 (č. j. 6 To 632/2016-473)
RZS KS v Ostravě ze dne 14. 11. 2017, sp. zn. 30 T 1/2017
RZS KS v Ostravě ze dne 17. 9. 2020, sp. zn. 30 T 3/2020
RZS KS v Ostravě ze dne 4. 3. 2022, sp. zn. 31 T 5/2021
RZS KS v Ostravě ze dne 11. 3. 2020, sp. zn. 33 T 2/2019
RZS KS v Ostravě ze dne 20. 5. 2019, sp. zn. 35 T 4/2018
RZS MS v Praze ze dne 20. 10. 2017, sp. zn. 49 T 11/2017
RZS MS v Praze ze dne 10. 10. 2019, sp. zn. 57 T 1/2017
RZS MS v Praze ze dne 23. 5. 2019, sp. zn. 40 T 9/2017
RZS MS v Praze ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. 42 T 10/2020
RZS MS v Praze ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 45 T 10/2019
RZS MS v Praze ze dne 4. 2. 2021, sp. zn. 10 T 15/2018
RZS MS v Praze ze dne 8. 12. 2021, sp. zn. 2 T 4/2015
RZS MS v Praze ze dne 4. 5. 2021, sp. zn. 1 T 3/2020
RZS KS v Praze ze dne 22. 9. 2017, sp. zn. 2 T 47/2017
RZS KS v Praze ze dne 26. 10. 2018, sp. zn. 6 T 40/2018
RZS KS v Praze ze dne 21. 10. 2019, sp. zn. 7 T 15/2019
RZS KS v Praze ze dne 20. 8. 2020, sp. zn. 3 T 15/2020
RZS KS v Praze ze dne 7. 2. 2022, sp. zn. 7 T 54/2021
RZS KS v Českých Budějovicích ze dne 19. 5. 2022, sp. zn. 17 T 6/2022
RZS KS v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře ze dne 4. 9. 2017, sp. zn. 9 T 4/2017
RZS KS v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře ze dne 13. 5. 2019, sp. zn. 18 T 1/2019
RZS KS v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře ze dne 29. 4. 2019, sp. zn. 9 T 7/2018
RZS KS v Plzni ze dne 10. 3. 2022, sp. zn. 33 T 3/2021
RZS KS v Plzni ze dne 3. 7. 2020, sp. zn. 33 T 8/2019
RZS KS v Plzni ze dne 25. 6. 2021, sp. zn. 34 T 6/2021
RZS KS v Plzni ze dne 10. 1. 2019, sp. zn. 2 T 4/2018
RZS KS v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 11. 2. 2021, sp. zn. 22 T 7/2021
RZS KS v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 24. 3.2022, sp. zn. 22 T 1/2022
RZS KS v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 13. 11. 2018, sp. zn. 52 T 6/2018
RZS KS v Hradci Králové ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 4 T 16/2016
RZS KS v Hradci Králové ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. 63 T 1/2018
RZS KS v Hradci Králové ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. 63 T 7/2019

RZS KS v Hradci Králové ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 63 T 11/2021
RZS KS v Brně ze dne 21. 7. 2020, sp. zn. 4 To 73/2020
RZS OS v Opavě ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 4 T 99/2016.
RZS OS v Bruntále ze dne 25. 6. 2018, sp. zn. 1 T 161/2017
RZS OS v Bruntále ze dne 18. 5. 2018, sp. zn. 2 T 51/2018
RZS OS v Bruntále ze dne 15. 5. 2019, sp. zn. 4 T 35/2019
RZS OS v Bruntále ze dne 13. 3. 2020, sp. zn. 66 T 6/2020
RZS OS v Bruntále ze dne 31. 3. 2021, sp. zn. 66 T 10/2021
RZS OS ve Frýdku-Místku ze dne 12. 6. 2020, sp. zn. 1 T 30/2020
RZS OS ve Frýdku-Místku ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 1 T 205/2018
RZS OS ve Frýdku-Místku ze dne 14. 6. 2021, sp. zn. 4 T 16/2021
RZS OS ve Frýdku-Místku ze dne 16. 6. 2022, sp. zn. 80 T 28/2022
RZS OS ve Frýdku-Místku ze dne 12. 7. 2018, sp. zn. 80 T 171/2017
RZS OS v Jeseníku ze dne 6. 6. 2018, sp. zn. 6 T 8/2018
RZS OS v Jeseníku ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. 2 T 173/2019
RZS OS v Jeseníku ze dne 22. 7. 2020, sp. zn. 6 T 91/2020
RZS OS v Jeseníku ze dne 15. 5. 2019, sp. zn. 2 T 13/2019
RZS OS v Jeseníku ze dne 23. 2. 2022, sp. zn. 6 T 7/2022
RZS OS v Karviné - pobočka v Havířově ze dne 15. 3. 2022, sp. zn. 1 T 4/2022
RZS OS v Karviné - pobočka v Havířově ze dne 24. 3. 2021, sp. zn. 3 T 2/2021
RZS OS v Karviné - pobočka v Havířově ze dne 6. 5. 2020, sp. zn. 4T 11/2020
RZS OS v Karviné - pobočka v Havířově ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 101 T 6/2019
RZS OS v Karviné - pobočka v Havířově ze dne 18. 10. 2018, sp. zn. 9 T 15/2018
RZS OS v Novém Jičíně ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 32 T 266/2017
RZS OS v Novém Jičíně ze dne 28. 1. 2019, sp. zn. 19 T 185/2018
RZS OS v Novém Jičíně ze dne 24. 5. 2021, sp. zn. 19 T 185/2020
RZS OS v Novém Jičíně ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. 20 T 43/2021
RZS OS v Novém Jičíně ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 4 T 35/2022
RZS OS v Olomouci ze dne 4. 12. 2017, sp. zn. 1 T 121/2017
RZS OS v Olomouci ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 1 T 69/2018
RZS OS v Olomouci ze dne 30. 11. 2020, sp. zn. 4 T 147/2020
RZS OS v Olomouci ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. 5 T 145/2019
RZS OS v Olomouci ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 9 T 3/2022
RZS OS v Opavě ze dne 5. 11. 2018, sp. zn. 39 T 31/2018

RZS OS v Opavě ze dne 27. 4. 2021, sp. zn. 19 T 15/2021
RZS OS v Opavě ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. 27 T 21/2020
RZS OS v Opavě ze dne 26. 5. 2021, sp. zn. 19 T 35/2019
RZS OS v Ostravě ze dne 6. 3. 2018, sp. zn. 1 T 23/2017
RZS OS v Ostravě ze dne 12. 11. 2018, sp. zn. 1 T 109/2018
RZS OS v Ostravě ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 5 T 73/2019
RZS OS v Ostravě ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 6 T 95/2021
RZS OS v Ostravě ze dne 17. 5. 2021, sp. zn. 71 T 35/2021
RZS OS ve Vsetíně ze dne 20. 10. 2021, sp. zn. 1 T 68/2021
RZS OS ve Vsetíně ze dne 13. 6. 2022, sp. zn. 1 T 58/2022
RZS OS ve Vsetíně ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 1 T 101/2019
RZS OS ve Vsetíně ze dne 8. 4. 2019, sp. zn. 1 T 137/2018
RZS OS ve Vsetíně ze dne 12. 3. 2018, sp. zn. 1 T 112/2017
RZS OS v Přerově ze dne 6. 6. 2022, sp. zn. 3 T 55/2022
RZS OS v Přerově ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. 4 T 45/2021
RZS OS v Přerově ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 1 T 5/2020
RZS OS v Přerově ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. 3 T 21/2019
RZS OS v Přerově ze dne 12. 4. 2018, sp. zn. 3 T 19/2018
RZS Obs pro Prahu 1 ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. 9 T 125/2018
RZS Obs pro Prahu 1 ze dne 21. 3. 2018, sp. zn. 3 T 41/2010
RZS Obs pro Prahu 2 ze dne 7. 8. 2019, sp. zn. 2 T 59/2018
RZS Obs pro Prahu 2 ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 5 T 166/2017
RZS Obs pro Prahu 2 ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 T 124/2016
RZS Obs pro Prahu 2 ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. 6 T 257/2017
RZS Obs pro Prahu 3 ze dne 20. 12. 2018, sp. zn. 25 T 40/2018
RZS Obs pro Prahu 3 ze dne 12. 8. 2019, sp. zn. 25 T 38-2019
RZS Obs pro Prahu 3 ze dne 27. 7. 2021, sp. zn. 14 T 203/2019
RZS Obs pro Prahu 3 ze dne 23. 8. 2018, sp. zn. 14 T 27/2017
RZS Obs pro Prahu 3 ze dne 7. 7. 2022, sp. zn. 14 T 13/2022
RZS Obs pro Prahu 4 ze dne 6. 2. 2019, sp. zn. 4 T 181/2018
RZS Obs pro Prahu 4 ze dne 13. 11. 2019, sp. zn. 3 T 99/2018
RZS Obs pro Prahu 4 ze dne 21. 10. 2021, sp. zn. 1 T 182/2020
RZS Obs pro Prahu 4 ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 4 T 130/2017
RZS Obs pro Prahu 4 ze dne 18. 3. 2021, sp. zn. 37 T 66/2020

RZS ObS pro Prahu 5 ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 19 T 180/2019
RZS ObS pro Prahu 8 ze dne 22. 11. 2017, sp. zn. 3 T 45/2017
RZS ObS pro Prahu 8 ze dne 13. 10. 2021, sp. zn. 5 T 27/2021
RZS ObS pro Prahu 8 ze dne 16. 8. 2021, sp. zn. 3 T 16/2020
RZS ObS pro Prahu 9 ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 1 T 6/2019
RZS ObS pro Prahu 9 ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 1 T 6/2021
RZS ObS pro Prahu 9 ze dne 3. 10. 2017, sp. zn. 2 T 73/2017
RZS ObS pro Prahu 10 ze dne 11. 6. 2018, sp. zn. 1 T 46/2018
RZS ObS pro Prahu 10 ze dne 7. 11. 2019, sp. zn. 3 T 76/2019
RZS ObS pro Prahu 10 ze dne 9. 3. 2021, sp. zn. 1 T 9/2021
RZS OS v Berouně ze dne 25. 6. 2020, sp. zn. 8 T 48/2020
RZS OS v Berouně ze dne 23. 2. 2022, sp. zn. 8 T 104/2021
RZS OS v Berouně ze dne 12. 7. 2018, sp. zn. 8 T 48/2018
RZS OS v Berouně ze dne 8. 10. 2018, sp. zn. 1 T 24/2018
RZS OS v Kladně ze dne 9. 11. 2017, sp. zn. 26 T 91/2017
RZS OS v Kladně ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 2 T 175/2019
RZS OS v Kladně ze dne 11. 6. 2019, sp. zn. 6 T 47/2019
RZS OS v Kladně ze dne 6. 5. 2021, sp. zn. 3 T 27/2021
RZS OS v Kladně ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. 5 T 45/2022
RZS OS v Kutné Hoře ze dne 19. 10. 2017, sp. zn. 6 T 94/2017
RZS OS v Kutné Hoře ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 6 T 116/2018
RZS OS v Kutné Hoře ze dne 16. 5. 2019, sp. zn. 6 T 6/2019
RZS OS v Mladé Boleslavi ze dne 19. 11. 2020, sp. zn. 2 T 177/2020
RZS OS v Mladé Boleslavi ze dne 25. 4. 2022, sp. zn. 3 T 46/2022
RZS OS v Mladé Boleslavi ze dne 19. 3. 2018, sp. zn. 1 T 18/2018
RZS OS v Mladé Boleslavi ze dne 5. 6. 2019, sp. zn. 3 T 80/2019
RZS OS v Mladé Boleslavi ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 1 T 111/2019
RZS OS v Nymburce ze dne 18. 2. 2021, sp. zn. 2 T 14/2021
RZS OS v Nymburce ze dne 1. 12. 2020, sp. zn. 2 T 102/2020
RZS OS v Nymburce ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 1 T 81/2018
RZS OS v Nymburce ze dne 15. 3. 2022, sp. zn. 2 T 7/2022
RZS OS v Nymburce ze dne 11. 4. 2019, sp. zn. 1 T 16/2019
RZS OS Praha - východ ze dne 1. 2. 2021, sp. zn. 16 T 4/2021
RZS OS Praha - východ ze dne 25. 5. 2020, sp. zn. 16 T 16/2020

RZS OS Praha - východ ze dne 28. 2. 2021, sp. zn. 16 T 20/2022
RZS OS Praha - východ ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. 37 T 74/2020
RZS OS v Příbrami ze dne 4. 10. 2021, sp. zn. 15 T 95/2021
RZS OS v Českých Budějovicích ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. 2 T 82/2022
RZS OS v Českých Budějovicích ze dne 18. 2. 2020, sp. zn. 1 T 6/2020
RZS OS v Českých Budějovicích ze dne 12. 10. 2017, sp. zn. 18 T 38/2017
RZS OS v Českém Krumlově ze dne 12. 9. 2018, sp. zn. 1 T 98/2018
RZS OS v Českém Krumlově ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 4 T 104/2020
RZS OS v Českém Krumlově ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. 4 T 63/2017
RZS OS v Českém Krumlově ze dne 13. 1. 2020, sp. zn. 4 T 114/2019
RZS OS v Českém Krumlově ze dne 8. 3. 2022, sp. zn. 1 T 181/2021
RZS OS v Pelhřimově ze dne 2. 9. 2019, sp. zn. 7 T 54/2019
RZS OS v Pelhřimově ze dne 27. 8. 2018, sp. zn. 2 T 69/2018
RZS OS v Pelhřimově ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 2 T 128/2017
RZS OS v Pelhřimově ze dne 19. 3. 2018, sp. zn. 2 T 19/2018
RZS OS v Pelhřimově ze dne 23. 2. 2021, sp. zn. 2 T 120/2020
RZS OS v Písku ze dne 8. 11. 2017, sp. zn. 2 T 157/2016
RZS OS v Písku ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 T 88/2019
RZS OS v Písku ze dne 29. 9. 2020, sp. zn. 7 T 8/2020
RZS OS v Písku ze dne 9. 6. 2020, sp. zn. 2 T 12/2020
RZS OS v Písku ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 7 T 104/2021
RZS OS ve Strakonících ze dne 2. 8. 2021, sp. zn. 18 T 71/2021
RZS OS ve Strakonících ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 3 T 26/2020
RZS OS ve Strakonících ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 18 T 19/2018
RZS OS ve Strakonících ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 3 T 2/2019
RZS OS ve Strakonících ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 3 T 81/2019
RZS OS v Táboře ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 1 T 33/2018
RZS OS v Táboře ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. 5 T 24/2019
RZS OS v Táboře ze dne 28. 2. 2020, sp. zn. 6 T 4/2020
RZS OS v Táboře ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. 3 T 33/2021
RZS OS v Táboře ze dne 13. 4. 2022, sp. zn. 5 T 32/2022
RZS OS v Domažlicích ze dne 14. 6. 2021, sp. zn. 4 T 44/2021
RZS OS v Domažlicích ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 1 T 175/2017
RZS OS v Domažlicích ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 1 T 73/2020

RZS OS v Chebu ze dne 29. 3. 2021, sp. zn. 2 T 57/2020
RZS OS v Chebu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 4 T 65/2018
RZS OS v Karlových Varech ze dne 5. 8. 2021, sp. zn. 6 T 55/2020
RZS OS v Karlových Varech ze dne 8. 11. 2018, sp. zn. 5 T 66/2018
RZS OS v Klatovech ze dne 27. 1. 2022, sp. zn. 2 T 78/2021
RZS OS v Klatovech ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 1 T 170/2018
RZS OS Plzeň - jih ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. 24 T 15/2021
RZS OS Plzeň - jih ze dne 6. 9. 2017, sp. zn. 1 T 47/2017
RZS OS Plzeň - město ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. 2 T 61/2018
RZS OS Plzeň - město ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 3 T 104/2018
RZS OS v Sokolově ze dne 10. 5. 2022, sp. zn. 19 T 37/2022
RZS OS v Sokolově ze dne 15. 10. 2018, sp. zn. 6 T 27/2018
RZS OS v Tachově ze dne 1. 3. 2018, sp. zn. 9 T 7/2017
RZS OS v Tachově ze dne 13. 11. 2019, sp. zn. 9 T 147/2019
RZS OS v České Lípě ze dne 4. 9. 2017, sp. zn. 32 T 61/2017
RZS OS v České Lípě ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. 4 T 122/2019
RZS OS v Děčíně ze dne 24. 11. 2020, sp. zn. 24 T 50/2019
RZS OS v Děčíně ze dne 30. 10. 2017, sp. zn. 2 T 15/2017
RZS OS v Liberci ze dne 11. 6. 2019, sp. zn. 8 T 200/2018
RZS OS v Liberci ze dne 29. 9. 2017, sp. zn. 1 T 33/2017
RZS OS v Litoměřicích ze dne 28. 6. 2019, sp. zn. 3 T 65/2019
RZS OS v Litoměřicích ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 1 T 60/2017
RZS OS v Lounech ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 15 T 85/2018
RZS OS v Lounech ze dne 13. 7. 2020, sp. zn. 15 T 56/2020
RZS OS v Mostě ze dne 9. 12. 2019, sp. zn. 42 T 140/2019
RZS OS v Mostě ze dne 8. 1. 2018, sp. zn. 3 T 87/2017
RZS OS v Teplicích ze dne 22. 10. 2018, sp. zn. 23 T 125/2018
RZS OS v Teplicích ze dne 14. 5. 2020, sp. zn. 1 T 4/2020
RZS OS v Ústí nad Labem ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. 62 T 40/2018
RZS OS v Ústí nad Labem ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. 6 T 192/2019
RZS OS v Havlíčkově Brodě ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 2 T 40/2017
RZS OS v Havlíčkově Brodě ze dne 8. 3. 2022, sp. zn. 1 T 21/2022
RZS OS v Chrudimi ze dne 22. 9. 2017, sp. zn. 7 T 117/2017
RZS OS v Chrudimi ze dne 28. 6. 2021, sp. zn. 2 T 4/2020

RZS OS v Jičíně ze dne 2. 12. 2021, sp. zn. 2 T 12/2021
RZS OS v Jičíně ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 1 T 120/2018
RZS OS v Náchodě ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. 2 T 45/2022
RZS OS v Náchodě ze dne 16. 7. 2018, sp. zn. 1 T 7/2018
RZS OS v Pardubicích ze dne 27. 1. 2022, sp. zn. 4 T 90/2021
RZS OS v Pardubicích ze dne 19. 10. 2017, sp. zn. 1 T 90/2017
RZS OS v Rychnově nad Kněžnou ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 10 T 116/2017
RZS OS v Rychnově nad Kněžnou ze dne 9. 9. 2019, sp. zn. 2 T 68/2019
RZS OS v Semilech ze dne 1. 8. 2018, sp. zn. 4 T 88/2018
RZS OS ve Svitavách ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. 3 T 11/2022
RZS OS ve Svitavách ze dne 1. 8. 2018, sp. zn. 1 T 143/2018
RZS OS v Trutnově ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 3 T 3/2021
RZS OS v Trutnově ze dne 14. 1. 2019, sp. zn. 4 T 177/2018
RZS OS v Ústí nad Orlicí ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 3 T 159/2018
RZS OS v Ústí nad Orlicí ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 2 T 146/2018
RZS OS v Blansku ze dne 4. 3. 2020, sp. zn. 14 T 296/2019
RZS OS v Blansku ze dne 3. 10. 2017, sp. zn. 14 T 134/2017
RZS MS v Brně ze dne 14. 5. 2020, sp. zn. 91 T 185/2019
RZS MS v Brně ze dne 1. 4. 2019, sp. zn. 5 T 41/2019
RZS OS v Břeclavi ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. 21 T 79/2017
RZS OS v Břeclavi ze dne 9. 5. 2019, sp. zn. 2 T 40/2019
RZS OS v Hodoníně ze dne 5. 5. 2021, sp. zn. 19 T 173/2020
RZS OS v Kroměříži ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 1 T 49/2018
RZS OS v Kroměříži ze dne 8. 6. 2020, sp. zn. 1 T 84/2019
RZS OS v Prostějově ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 3 T 88/2021
RZS OS v Prostějově ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. 2 T 49/2018
RZS OS v Třebíči ze dne 2. 8. 2021, sp. zn. 1 T 58/2021
RZS OS v Třebíči ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. 3 T 38/2021
RZS OS v Uherském Hradišti ze dne 17. 5. 2018, sp. zn. 13 T 204/2016
RZS OS v Uherském Hradišti ze dne 10. 6. 2019, sp. zn. 13 T 112/2017
RZS OS ve Vyškově ze dne 2. 6. 2021, sp. zn. 1 T 29/2021
RZS OS ve Vyškově ze dne 4. 9. 2019, sp. zn. 2 T 73/2019
RZS OS ve Zlíně ze dne 8. 4. 2021, sp. zn. 18 T 22/2021
RZS OS ve Zlíně ze dne 2. 5. 2018, sp. zn. 1 T 3/2018

RZS OS ve Znojmě ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. 1 T 73/2020
RZS OS ve Znojmě ze dne 14. 1. 2019, sp. zn. 17 T 152/2018
RZS OS ve Žďáru nad Sázavou ze dne 4. 6. 2020, sp. zn. 2 T 198/2019
RZS OS ve Žďáru nad Sázavou ze dne 21. 9. 2017, sp. zn. 1 T 69/2017
RZS OS v Mělníku ze dne 30. 4. 2018, sp. zn. 14 T 35/2018
RZS OS v Mělníku ze dne 29. 4. 2019, sp. zn. 14 T 38/2019
RZS OS v Mělníku ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 14 T 15/2019
RZS OS v Mělníku ze dne 2. 10. 2020, sp. zn. 3 T 84/2020
RZS OS v Mělníku ze dne 4. 3. 2020, sp. zn. 3 T 11/2020
RZS OS v Mělníku ze dne 13. 10. 2021, sp. zn. 3 T 73/2021
RZS OS v Mělníku ze dne 26. 2. 2021, sp. zn. 14 T 141/2020
RZS OS v Mělníku ze dne 20. 12. 2021, sp. zn. 14 T 91/2021
RZS OS v Mělníku ze dne 6. 4. 2022, sp. zn. 3 T 51/2020
RZS OS v Mělníku ze dne 30. 5. 2022, sp. zn. 4 T 62/2022
RZS OS v Mělníku ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 1 T 99/2022
RZS OS v Hodoníně ze dne 3. 2. 2020, sp. zn. 19 T 5/2019
RZS OS v Hodoníně ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 2 T 75/2019
RZS OS v Děčíně ze dne 11. 6. 2021, sp. zn. 9 T 179/2019
RZS OS v Sokolově ze dne 23. 4. 2018, sp. zn. 24 T 56/2017
RZS OS ve Žďáru nad Sázavou ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. 2 T 55/2020

Internetové zdroje

DRÁPALOVÁ, Jana, DRÁPAL, Jakub. *Precedenční závaznost judikatury Ústavního soudu v praxi: Ovlivnil náleží sp. zn. II. ÚS 482/18 rozhodování obecných soudů o podmíněném propuštění?* [online]. Advokátní deník, 6. září 2022 [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/06/precedencni-zavaznost-judikatury-ustavniho-soudu-v-praxi-ovlivnil-nalez-sp-zn-ii-us-482-18-rozhodovani-obecnnych-soudu-o-podminenem-propusteni/>

HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu nejlepšího zájmu dítěte: aneb Proč lze nejnovější judikaturu Ústavního soudu k nejlepšímu zájmu dítěte vnímat jako nevyužitou příležitost a jak to souvisí s novým obecným komentářem Výboru OSN pro práva dítěte k „dětem ulice“?* [online]. epravo.cz, 17. října 2017 [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509.html?mail>

PRESSLEROVÁ, Pavla. Syndrom CAN. *www.sancedetem.cz* [online]. 17. 03. 2022 [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/syndrom-can>

Sample Size. St. Olaf College [online]. [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://wp.stolaf.edu/iea/sample-size/?fbclid=IwAR302OAGASnlG7jhVKdRQjo9TSkFDsv22NcCUcNPupdHlJFHwBT75winCW4>

Seminář: Ukládání trestů (P22P030). *ASJA— Asistenční systém justiční akademie* [online]. [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://asja.jacz.cz/index.php?pageid=1006&course_id=12645

O restorativní justici [online]. [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/>

Jiné

MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021* [online]. Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 246 s. [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

Přehled o pravomocně odsouzených osobách podle paragrafů - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) [online]. CSLAV, 2011 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=290837&id4=html&id5=278f0f6742e4bed367726ac017eada36&id6=null

Počty pravomocně odsouzených pachatelů trestných činů dle pohlaví - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) [online]. CSLAV, 2021 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1828758&id4=html&id5=be5b111f17d961bb6e85df0da8c8cdda&id6=null

Report and recommendations of the day of general discussion on “children of incarcerated parents” [online]. *Committee on the rights of the child*, 30 September 2011 [cit. 2022-10-13]. Dostupné z: <https://goo.gl/MdQ7jN>

STOKLÁSKOVÁ, Marie. *Děti jsou bez viny: Metodika pro práci s rodinami s uvězněným rodičem* [online]. Centrum pro rodinu a děti Přerov, 2018, 61 s. [cit. 2022-10-13]. Dostupné z: <https://www.nadacesirius.cz/soubory/projekty/detibezviny/Deti-jsou-bez-viny-Metodika.pdf>

Přípis OS v Hodoníně ze dne 4. 10. 2022, sp. zn. Si 142/2022.

Přípis OS v Náchodě ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 23 Si 116/2022.

Přípis OS v Ústí nad Labem ze dne 29. 9.2022, sp. zn. 0 Si 252/2022.

Přípis OS v Havlíčkově Brodě ze dne 3. 10. 2022, sp. zn. 20 Si 160/2022.

Přípis OS v Karlových Varech ze dne 7. 10. 2022, sp. zn. 45 Si 255/2022.

JakTrestame.cz [online]. [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: <https://jaktrestame.cz/aplikace/>.

Shrnutí

Diplomová práce mapuje přístup obecných soudů České republiky k povinnosti zohlednit nejlepší zájem dítěte při ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody jeho rodiči. Tato povinnost plyne z Úmluvy o právech dítěte, jejíž smluvní stranou je také Česká republika. Nutnost dodržování této povinnosti již zdůraznil také Ústavní soud České republiky ve svém nálezu ze dne 7. srpna 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17.

V popředí uvedené práce tedy stojí problematika nejlepšího zájmu dítěte a reflexe nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17. Proto mezi další výchozí prameny patří Listina základních práv a svobod, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Listina základních práv EU ale také judikatura Ústavního soudu České republiky či Evropského soudu pro lidská práva.

Skutečný přístup obecných soudů k dodržování mezinárodních závazků vyplývá z praktické analýzy 250 prvostupňových rozsudků jimiž byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, 6 prvostupňových rozsudků, v nichž byl posuzován nejlepší zájem dítěte, ale nedošlo k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a 49 odpovědí obecných soudů týkajících se posuzování nejlepšího zájmu dítěte. Analýza pracuje s výzkumnými kritérii, jež mají odrazit způsob posuzování nejlepšího zájmu dětí, případné vlivy na výsledek tohoto posuzování a kvalitu odůvodnění zmíněných rozsudků.

Přínos této analýzy tudíž spočívá v odhalení reality v oblasti trestání pachatelů rodičů v České republice a nedostatků právní úpravy a praxe s ohledem na lidskoprávní požadavky vnitrostátního a mezinárodního práva. V tomto směru práce nabízí doporučení k systémové změně tak, aby došlo ke zvýšení ochrany zájmů dětí při trestání jejich rodičů.

Summary

This thesis maps the approach of the general courts of the Czech Republic to the obligation to take into account the best interests of the child when imposing an unconditional prison sentence on his/her parents. This obligation stems from the Convention on the Rights of the Child, of which the Czech Republic is a member. The necessity to comply with this obligation has also been emphasised by the Constitutional Court of the Czech Republic in its decision of 7 August 2017, No. II ÚS 2027/17.

In the foreground of this thesis is the issue of the best interests of the child and the reflection of the decision of the Constitutional Court of the Czech Republic of 7 August 2017, No. II. ÚS 2027/17. The main sources consist of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the EU Charter of Fundamental Rights, and the case law of the Constitutional Court of the Czech Republic and the European Court of Human Rights.

The actual approach of the general courts to the compliance with international obligations is shown by a practical analysis of 250 first instance court judgments, that imposed unconditional imprisonment, 6 first instance court judgments in which the best interests of the child were considered but no unconditional imprisonment was imposed, and 49 responses of the general courts regarding the assessment of the best interests of the child. The analysis works with research criteria to reflect the way in which the best interests of children are assessed, the possible influences on the outcome of this assessment and the quality of the reasoning of these judgments.

Therefore, the contribution of this analysis lies in revealing the reality of punishment of parents-offenders in the Czech Republic and the shortcomings of legislation and practice with regard to human rights requirements of national and international law. In this respect, the thesis offers recommendations for systemic change in order to increase the protection of children's interests in the punishment of their parents.

Seznam klíčových slov/Key words

alternativní trest/alternative sentence

anonymní rozhovor/anonymous interview

empirický výzkum/empirical research

dítě/child

nález Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 2027/17/Decision of Constitutional Court No. II 2027/17

nejlepší zájem dítěte/the best interests of the child

nepodmíněný trest odnětí svobody/unconditional imprisonment

mezinárodní závazky/international commitments

ohrožení pod vlivem návykové látky/endangerment under the influence of an addictive substance

péče poskytovaná rodičem/care provided by the parent

právo na informace/right to information

rodič/parent

rodina/family

sociálně-právní ochrana dětí/social and legal protection of children

spravedlivý trest/fair punishment

test proporcionality/proportionality test

Úmluva o právech dítěte/Convention on the Rights of the Child

Výbor pro práva dítěte/Committee on the Rights of the Child